

PETER BEJDER & KIM BOYE HOLT

Goddag eller

FARVELFÆRD

FAGLIGT FÆLLES FORBUND

PETER BEJDER & KIM BOYE HOLT

Goddag eller

FARVELFÆRD

– om velfærd i Danmark

FAGLIGT FÆLLES FORBUND

Peter Bejder og Kim Boye Holt:

Goddag eller farvelfærd – om velfærd i Danmark

© 3F – Fagligt Fælles Forbund

1. udgave, 1. oplag 2006

ISBN: 87-89895-97-5

Idé, redaktion og produktionsstyring: Peter Bejder & Kim Boye Holt

Illustrationer: Bryan d'Emil/Red Alert Production

Grafisk design: Søren Kirkemann

Tryk: Scanprint

Fotos: 6n: Carsten Graabæk (ill.); 7ø: Carsten Graabæk (ill.); 10-11: Flemming Hansen; 12: Martin Ballund/Scanpix; 13: Foto venligst udlånt af Gunnar Madsen; 15ø: Peter Bejder; Venligt udlånt af Uffe Lembo; 18-19: Kim Boye Holt; 21: Flemming Hansen; 22: Flemming Hansen; 26: Foto venligst udlånt af Hanne Bille; 28-29: Samtlige fotos af ungdomspolitikere er venligst udlånt af partierne; 30 (*to små fotos*): Peter Bejder; 30 (*stort foto*): Flemming Hansen; 31ø: Flemming Hansen; 34: Nils Brøgger Jakobsen/Mellemfolkeligt Samvirke; 36: Flemming Hansen; 39: Flemming Hansen; 40n: Maurits Eijgendaal/Landsbyen Sølund; 40ø: Flemming Hansen; 42: Flemming Hansen; 44 (*plakat*): Karin Winther; 47: Flemming Hansen; 48: Flemming Hansen; 49: Flemming Hansen; 50: Foto venligst udlånt af Henrik Jensen; 52ø: Foto venligst udlånt af Nina Bjerre Andersen; 52n: Foto venligst udlånt af Johan Peter Paludan

Til bogen hører en lærervejledning.

Kopiering af materialet er kun tilladt ifølge Copy-Dans regler.

Om forfatterne

Peter Bejder (født 1959) er uddannet historiker

og har Danmarks Journalisthøjskoles Tillægsuddannelse.

Kim Boye Holt (født 1958) er uddannet dramaturg.

Sammen har de i 15 år skrevet og produceret en stribe undervisningsbøger til brug i skoler. De står også bag nogle af Politikens 'Turen går til'-rejseguides.

Bogen er tilbudt gratis i klassesæt til alle folke- og privatskoler.

Så langt som oplaget rækker, kan flere bøger bestilles på nedenstående adresse.

Ekspedition: Varenummer 6549

Hent bestillingskema på www.3f.dk/skoletjenesten

3F

Fagligt Fælles Forbund

Kampmannsgade 4

1790 København V

tlf.: 70 300 300

www.3f.dk/skoletjenesten

Indhold

- 4** Fra vugge til krukke. Velfærd for livet
- 6** Hvad er det, vi snakker om? Den danske velfærdsstat
- 8** Hvad er det, vi snakker om? Udfordringer og løsninger
- 10** De holdt op med at snakke med mig. Udstødte
- 12** Man skal krybe, før man kan gå. Musik
- 14** Karise Skole vinder guld til Danmark. Uddannelse
- 16** Danmarks bedste råstof: Hjerner. Uddannelse
- 18** Man skal lære så længe, man lever. Livslang uddannelse
- 20** Når sikkerhedsnettet strammer. Arbejdsmarkedet
- 22** Arbejde til alle? Arbejdsmarkedet
- 24** Hjælp, østeuropæerne kommer. Arbejdsmarkedet
- 26** Der er forskel. Ligestilling
- 28** Frikvartér – unge politikere
- 30** Sund, sundere, Danmark? Sundhedsvæsenet
- 32** Velfærd – for få eller mange? Globalisering
- 34** Danmark skal have førertrøjen. Danmark og udsynet
- 36** Når jeg bliver gammel. De gamle
- 38** Familier under pres. Mødrehjælpen
- 40** Mennesker med handicaps – ikke handicappede! Udviklingshæmmede
- 42** Når livets kæde hopper af. Misbrug
- 44** Hellere forebygge end helbrede. Forebyggelse og kriminalitet
- 46** Hvad skal vi med det? Kunst og kultur
- 48** For store og små. Idræt
- 50** Den historiske bagage. Velfærdsstatens historie
- 52** Et kig ind i krystalkuglen. Nutidens og fremtidens samfund
- 54** Bliv klogere. Litteraturliste & webadresser
- 56** Ordliste
- 57** Stikord

Fra vugge til kruk

Lige fra du træder ind i livet som en nuttet baby, til du går ud igen som en rynket olding, står samfundet parat med masser af tilbud til dig. Her på siden kan du se nogle af dem.

Pludselig er du næsten voksen og skal vælge, om du vil være lærer, murer eller landmand – eller om skal kaste dig over en helt fjerde UDDANNELSE. Mens du bliver dygtigere, kan du hver måned hæve SU. Og du kan glæde dig over, at det er gratis at låne bøger på BIBLIOTEKET.

Et par år efter sidder du med dine kammerater fra EFTERSKOLEN og feder den på en café i Italien. Du er godt tilfreds med, at dine forældre netop har sendt dig penge fra BØRNECHECKEN.

En dag møder du din smukke kæreste og flytter i en lejlighed, der godt nok koster lige i overkanten. Men I kan få BOLIGSTØTTE. Og selv om din kæreste er arbejdsløs og får UNDERSTØTTELSE, behøver I ikke leve af pasta hver dag.

Årene går, og I bliver ældre. Men I bliver også klogere, fordi I hører masser af foredrag på AFTENSKOLE. Og næsten hver weekend nyder I at gå til KONCERT, i TEATRET eller på MUSEUM.

Før du ved af det, ligger du trygt i barnevognen på vej hen til en flok nye kammerater i VUGGESTUEN. Og snart racer I rundt i mooncars og driller pædagogerne i BØRNEHAVEN.

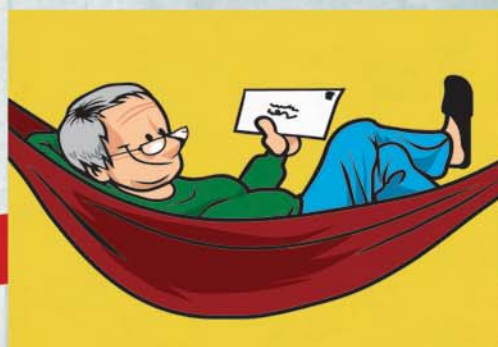

Kort efter sidder du i SKOLEN og laver gruppearbejde om indianere i Sydamerika. Og mens du spiser din madpakke, ringer SKOLETANDLÆGEN og siger, at hun er parat til at se på dit smukke overbid.

Om eftermiddagen skynder du dig hen på FRITIDSHJEMMET for at lave et skateboard til din lillebror, og senere hænger du ud sammen med vennerne på sodavandsdiskoteket i KLUBBEN.

Det dufter af nyslået græs, mens du lørdag spiller topkamp i den lokale FODBOLDKLUB. Men da lægen på SKADESTUEN senere på dagen tjekker din forstuvede fod, overvejer du, om du egentlig ikke hellere burde gå til guitar i MUSIKSKOLEN.

Men så er det jo heldigt, at social- og sundhedsassistenterne på PLEJEHJEMMET kan give en hånd med.

En dag dratter en konvolut ind ad brevsprækken. I den ligger et brev, hvorpå der med store bogstaver står: FOLKEPENSION. Den lever I af nogle år, indtil I til sidst bliver så gamle, at I hverken kan tygge smør eller vaske tæer.

Hvad er det, vi

I Danmark bryster vi os af, at vi har verdens mest lige samfund. Hvor der ikke er stor forskel mellem rig og fattig. Hvor folk, der ikke kan klare sig, får hjælp af staten, og hvor staten støtter kultur.

Det er den måde at leve på, vi har døbt velfærdsstaten. Vi betaler mange penge i skat. Kun i Sverige betaler de mere. De, der tjener mange penge, betaler mest i skat, mens de, der tjener få penge, ikke betaler så meget i skat. Til gengæld får alle danske mange ydelser for skatten. Der er

- ▶ vuggestuer, børnehaver og skolefritidsordninger
- ▶ gratis folkeskole
- ▶ gratis læge og hospitaler
- ▶ SU (Statens Uddannelsesstøtte)
- ▶ penge til kultur (sport, biograf, biblioteker og musik)
- ▶ hjælp til handicappede
- ▶ hjælp til narkomaner og alkoholikere
- ▶ penge til arbejdsløse (dagpenge eller konstanthjælp)
- ▶ penge til syge (sygedagpenge)
- ▶ hjemmehjælp til svage
- ▶ plejehjem
- ▶ folkepension, når du bliver gammel

Den danske velfærdsstat er dog kommet under pres. I en række år har danske kvinder født for få børn: 1,7 børn pr. husstand. Desuden lever danskerne længere. Når der ikke fødes nok børn, kommer der færre ud på arbejdsmarkedet, og dermed er der for få til at betale skat til dem, der ikke arbejder. Der bliver således færre til at betale folkepension, efterløn, pleje og hospitalsindlæggelser.

Det vil politikerne gøre noget ved. Derfor nedsatte VK-regeringen (Venstre og Konservative) i 2003 en Velfærdskommission, hvis opgave var at komme med bud på fremtidens Danmark.

Læs mere på siderne 8-9.

Hele fire modeller på én gang

Hvis man spørger forskere, siger de, at der er fire forskellige modeller for velfærdssamfund i verden:

- ▶ **Den skandinaviske model.** Sverige og Danmark har skabt modellen, der også bruges af Norge. Sociale ydelser er ens for alle. Ydelserne betales stort set kun af staten (via skatten). Modellen kaldes også for den nordiske model eller den socialdemokratiske model.
- ▶ **Den angelsaksiske model.** Kendes fra Storbritannien, USA, Australien og New Zealand. Sociale ydelser gives kun til dårligt stillede og da efter behov. Private foreninger står for en stor del af arbejdet med at hjælpe fattige og svage.
- ▶ **Den centraleuropæiske model.** Er opstået i Tyskland, men kendes også fra Frankrig. Det er kun folk, der har haft arbejde, der kan få sociale ydelser.
- ▶ **Den sydeuropæiske model.** Bruges i Spanien, Italien, Grækenland og nogle lande i Sydamerika. Mange sociale opgaver er at finde hos familien, der hjælper syge, svage og fattige.

Lille ord - stor betydning

I "Den Store Danske Encyklopædi" defineres begrebet velfærdsstat som "... resultat af ideen om, at staten er ansvarlig for borgernes velfærd, der forstås som både materielle og ikke-materielle goder, f.eks. tryghed og trivsel."

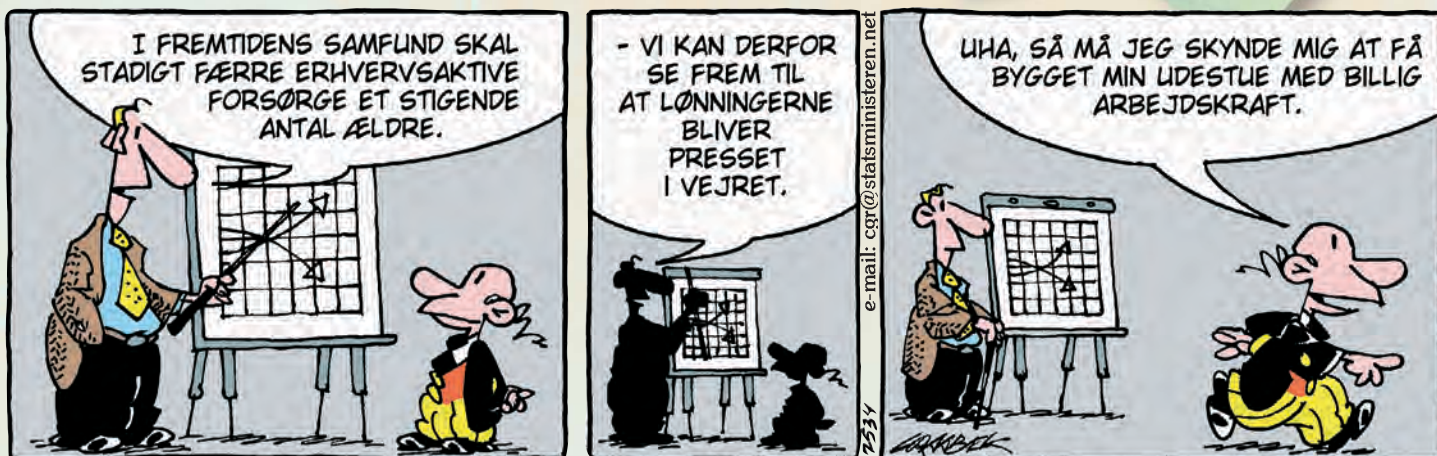
Noget særligt dansk

Den danske velfærdsstat er blevet til over mange år. For ca. 150 år siden var det ulykke for en familie, hvis faderen blev syg og ikke kunne arbejde. Så var der ingen hjælp at hente for hans kone og de måske 5-6 børn. Det fik Louis Pio til at handle. Han skabte Socialdemokratiet i 1871 og fagbevægelsen. Fagforeningerne gik i slutningen af 1800-tallet i gang med at kæmpe for bedre løn og arbejdsvilkår, og de strejkede af og til for at få højere løn og bedre vilkår.

Væk med efterlønnen

"I øvrigt mener jeg, at efterlønnen bør afskaffes. Den giver ingen mening, når vi i fremtiden får brug for arbejdskraft."

Læserbrev i Ekstra Bladet, 2006

snakker om?

I dag har vi et system, som er anderledes end i de fleste andre lande. Det er nemlig arbejdsmarkedets parter, der forhandler løn og arbejdsvilkår. Løn og vilkår på arbejdspladsen bliver ofte aftalt mellem LO (Landorganisationen) og DA (Dansk Arbejdsgiverforening). Man har en særlig domstol, der afgør uenigheder: Arbejdsretten.

Når Folketinget og politikerne har respekt for arbejdsmarkedets parter og ikke griber ind, skyldes det blandt andet to ting: At fagbevægelsen for længst har opgivet at tage magten på virksomhederne og anerkender arbejdsgivernes ret til at lede og fordele arbejdet, og at arbejdsgiverne anerkender, at arbejderne/lønmodtagerne har ret til at organisere sig i fagforeninger, der forhandler løn og vilkår på alles vegne.

Ridser i lakken

Danskerne er stolte af det danske velfærds-samfund. 70 pct. af danskerne mener, at de bor i verdens bedste land. I 2005 erklærede

Jeg er ikke en byrde

"Jeg fatter ikke, at politikerne vil være bekendt at kalde os ældrebyrde. Jeg er ikke en byrde. Jeg har arbejdet i 46 år på den samme arbejdsplads og betalt min skat med glæde. Nu er det åbenbart blevet et problem, at jeg er blevet gammel og skal til at have folkepension. De skulle skamme sig."

Læserbrev i B.T., 2005

2 ud af 3 danskere, at de er tilfredse med velfærdsstaten.

Men selv om vi ser os selv som et rigt land uden store forskelle, er der kommet ridser i den velpolerede lak. I 2006 kom *Arbejderbevægelsens Erhvervsråd* med en rapport, der sagde, at der er blevet flere fattige i Danmark. Fra 1995 til 2003

- ▶ steg antallet af danskere, der lever under EU's fattigdomsgrænse, fra 166.000 til 238.000 – heraf er 90.000 i alderen 0-17 år.
- ▶ steg indtægten for de 10 pct. rigeste danskere med 2,7 pct. om året
- ▶ faldt indtægten for de 10 pct. fattigste danskere med 0,1 pct. om året

Center for Alternativ Samfundsanalyse (CASA) pegede i rapport i 2004 på, at 225.000 danskere er fattige. Og det blev slået fast, at der er folk, der har under 4.000 kr. om måneden til husleje, mad, tøj og transport, ligesom titusinder ikke har råd til medicin.

Rapporterne satte skub i debatten, for der er ikke nogen klar definition af, hvornår man er fattig. Nogle afviste helt, at der er fattige i Danmark. Andre sagde, at der jo er danskere, der kun er fattige i den tid, de er arbejdsløse eller studerende. Atter andre sagde, at problemet er så stort, at der skal gøres noget nu. ■

Velfærd - velstand

"Velfærd er altså ikke det samme som velstand. Velstand handler om penge og økonomi og om, hvor rige vi er. Men velfærd drejer sig om, hvordan vi har det med hinanden både fysisk og psykisk.

Selvfulgelig har vi fået det bedre i de seneste 100 år. Dengang rejste fattige danskere til USA, i dag banker fattige fra andre lande på vores dør. Levealderen er steget fra 53 til 77 år (gennemsnitligt), børnedødeligheden er faldet, og sygdomme som tuberkulose og kolera er forsvundet her i landet.

Men det har noget med udvikling og velfærd at gøre. Ikke med rigdom og velstand."

20-årig kvinde i debat på Internettet, 2006

Tag fra de rige og giv til de fattige?

"Vi bør omfordele endnu mere fra de rige til de fattige". Dette udsagn erklærede

- ▶ 57 pct. af danskerne sig helt eller delvist enig i
- ▶ 24 pct. af danskerne sig helt eller delvist uenige i
- ▶ 17 pct. af danskerne sig hverken enige eller uenige i
- ▶ 2 pct. af danskerne, at de ikke vidste noget om

Gallup for Ugebrevet A4, 2006

Hvad er det, vi

Der er for få i arbejde til at betale skat til dem, der ikke arbejder. Som du kunne læse på side 6-7, er det kort sagt et problem, Danmark skal løse i de kommende år, hvis vi vil bevare velfærdssamfundet.

Velfærdskommissionen blev nedsat i 2003 og arbejdede med opgaven i to år, inden den fremlagde sine forslag til fremtidens velfærdssamfund i 2005.

Udfordringerne

"Vi har skabt et samfund, hvor vi tager hånd om de svage grupper, tilbyder pasning af børn og har folkepension. Det skal vi blive ved med. Men for at vi skal kunne det, er vi nødt til at se på de forandringer, der finder sted i disse år. Både i Danmark og på verdensplan," forklarer formanden for Velfærdskommissionen, Torben M. Andersen, der er professor og økonom ved Aarhus Universitet.

Torben M. Andersen og Velfærdskommissionen ser fire store forandringer og udfordringer i dagens Danmark.

"Den første forandring er den mest kendte, nemlig at vi lever længere, og der bliver flere ældre. Samtidig bliver der færre til at arbejde. Færre i arbejde til at forsøge flere hænger ikke sammen, og derfor må vi have flere ud på arbejdsmarkedet.

Danskerne og skatten

Efter at VK-regeringen i 2001 indførte, at skatten ikke måtte stige (skattestop), er danskerne blevet tilfredse med skatten. I 2005 sagde 62 pct. i en undersøgelse, at skatten var passende. 27 pct. ønskede, at skatten skal sættes ned (skattelettelser), mens 9 pct. mente, at skatten godt måtte være højere. 2 pct. sagde 'ved ikke'.

Det er meget anderledes end tidligere. I 1990 sagde 63 pct. af danskerne, at de betalte for meget i skat. I 1998 var tallet faldet til 41 pct.

Den anden forandring er globaliseringen. At verden bliver mindre og mindre. Vore høje skatter og afgifter kan betyde, at job flytter til udlandet, hvor lønnen er lavere. Og måske vil uddannede blive fristede af lavere skat i andre lande.

Den tredje forandring er, at vi bliver rigere. Det lyder umiddelbart underligt, at det skulle være et problem, men rige kræver mere ferie, kortere arbejdstid, længere barselsorlov eller at kunne trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet tidligere. Men vi betaler jo ikke skat af fritid!

Den fjerde forandring er, at danskerne bliver mere og mere individuelle. Det stiller store krav, når vi samtidig skal bevare samfundets fællesskab," påpeger Torben M. Andersen.

Løsninger

43 forslag kom der ud af Velfærdskommissionens arbejde. For medlemmerne af kommissionen er løsningen især, at flere skal bidrage til fællesskabet via arbejde. Og efteruddannelse og uddannelse i det hele taget er nøgleord.

"Vi skal have de unge til at blive så kort tid som muligt i uddannelsessystemet, så de i stedet bruger deres levetid på arbejde. Derfor skal børn begynde tidligere i skolen, 10. klasse bør kun være for svage elever, unge skal belønnes for at gennemføre en videregående uddannelse på normeret tid (væk med fjumre-året), og alderen for efterløn og folkepension skal sættes op. Samtidig skal indvandrere uddannes i langt højere grad, og de skal have arbejde for at sikre en bedre integration, så vi ikke får et dem-og-os-samfund. Generelt set har vi ca. en million på overførselsindkomster, hvor staten på en eller anden måde betaler (her ser vi bort fra syge og folk under uddannelse). Det er alt for mange. Vi skal tilskynde dem til at komme i arbejde, f.eks. ved at de ikke kan få dagpenge i så mange år. Og så skal skatten på arbejde sættes ned, og skatten på boliger sættes op," mener Torben M. Andersen.

Men det er ikke kun unge og folk uden

Ikke alle lever længere

"Vi lever længere, og derfor kan vi også blive længere på arbejdsmarkedet," siger nogle. Men en undersøgelse fra Ugeskrift for Læger viser, at det udsagn ikke gælder for alle. Ufaglærte og kortuddannede mænds levealder stiger kun lidt, mens de ufaglærte kvinder slet ikke har udsigt til at leve længere.

for arbejdsmarkedet, der må indstille sig på et andet liv.

"Alderen for efterløn og folkepension skal hæves, så samfundet ikke skal bruge så mange penge på de ældre. Udgifterne til ældre er steget kolossalt, fordi danskerne lever længere," siger Torben M. Andersen.

Mennesket frem for systemet

Ikke alle var dog tilfredse med den opgave, Velfærdskommissionen blev stillet. De syn-

snakker om?

tes, at der var for megen fokus på økonomi. Og derfor dannede de *Den alternative velfærdskommission*.

"Vi var kritiske over for tankegangen om, at det kun skulle handle om økonomi. Vi brød os heller ikke om, at det var en betingelse for Velfærdskommissionens arbejde, at skatten ikke må stige. Helt generelt vil vi hellere sætte mennesket i centrum og derved skabe et Danmark, vi kan være bekendt," forklarer Preben Etwil, der er økonom og kon-torchef.

Han er enig i, at man bliver nødt til at se på økonomien i det danske samfund:

"Vi kan naturligvis ikke få bedre og mere velfærd, hvis Danmark har et stort underskud på de offentlige budgetter. Og i Den alternative velfærdskommission er vi enige i, at der kommer til at mangle arbejdskraft i 2040. Men vi må se på andet end skat på arbejde. Skat er ikke en byrde, men et bidrag til fællesskabet. Lad os kigge på boligejerne, der er blevet rigere i de senere år uden at skulle betale mere i skat. Det har givet dem råd til dyre biler, rejser og nye vaskemaskiner, men det bidrager ikke til fællesskabet. Snarere til mere ulighed."

Andre løsninger

Preben Etwil og medlemmerne af Den alternative Velfærdskommission foretrækker, at man vender tingene på hovedet og kigger på det enkelte menneske frem for at proppe tal ind i regneark.

"Frisøren, sygeplejersken eller arbejdsmanden skal da have lov til at trække sig fra arbejdsmarkedet på grund af dårligt bentøj, hvis det er nødvendigt. De skal have lov til at gå på pension. Så må vi få nogle andre ud på arbejdsmarkedet," siger Preben Etwil.

Han peger på, at løsningen kunne være at få nogle af de næsten en million mennesker, der er på overførselsindkomster, i arbejde. Evt. på deltid.

"Velfærdskommissionen har regnet ud, at arbejdsstyrken falder med ca. 325.000 indtil 2040. Lad os kigge på dem, der er på overførselsindkomst. Jeg kan forestille mig, at 500.000 af dem kan lave arbejde for 250.000 mennesker, og så er vi da kommet et stykke vej. Løsningen er ikke – som fore-

slået af nogle politikere – at sætte mindstelønnen ned. Folk på overførselsindkomst er jo ikke pr. definition dovne. Det kan være, at nogle af dem er blevet det i årenes løb, men folk skal have anerkendende spark i røven. Ikke pisk," mener Preben Etwil. ■

Nye love

I juni 2006 aftalte politikerne fra Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti, Socialdemokraterne og Det Radikale Venstre nogle velfærdslove. Her er nogle af de vigtigste:

Uddannelse

- ▶ Hvis du begynder på en videregående uddannelse senest to år efter din ungdomsuddannelse, kan du gange dit karaktergennemsnit med 1,08
- ▶ Flere skal have ungdomsuddannelse, flere skal have videregående uddannelser
- ▶ Flere penge til forskning og til efteruddannelse

Arbejdsløshed

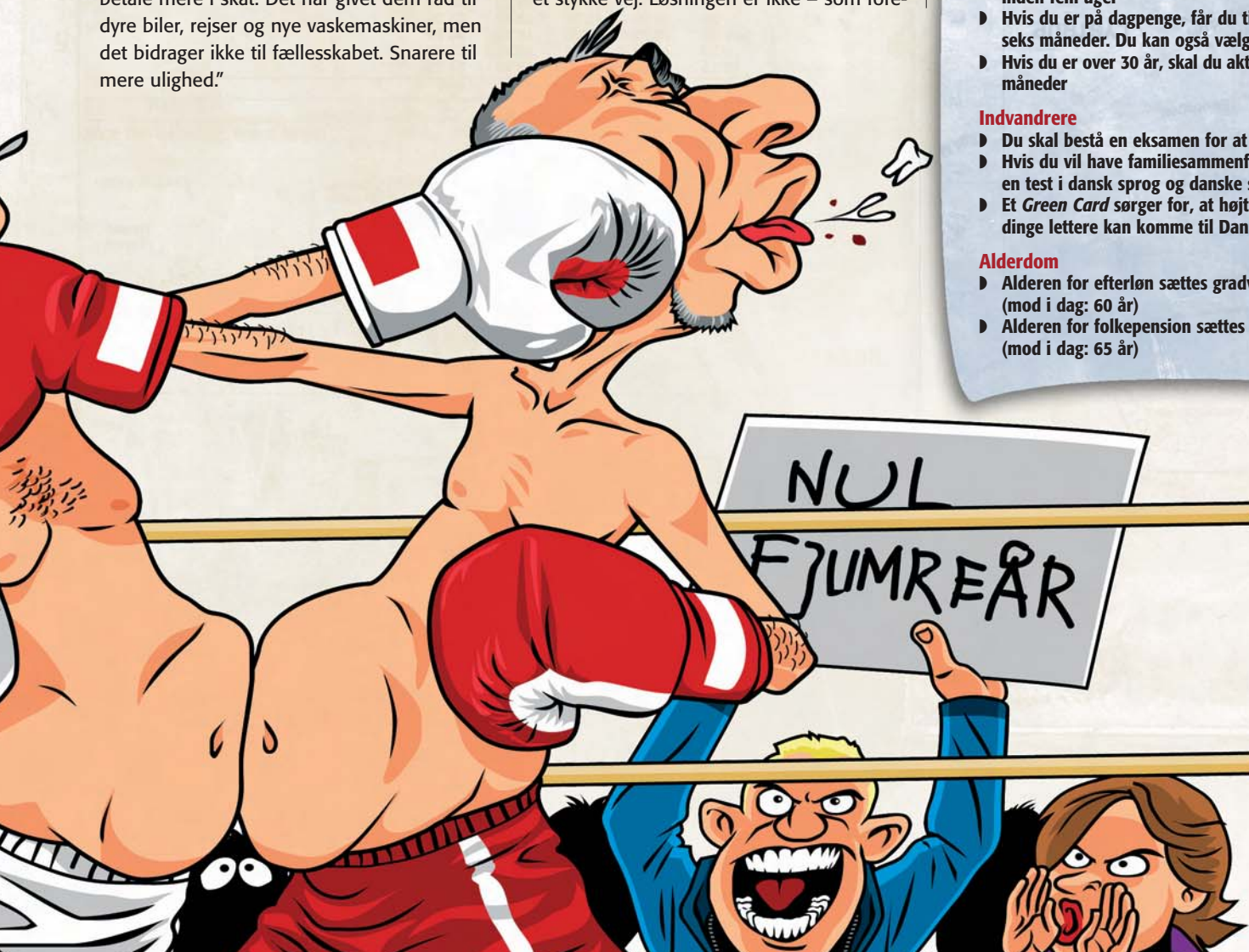
- ▶ Hvis du er mellem 25 og 29 år – på kontanthjælp, uden børn og uden uddannelse – skal du aktiveres inden fem uger
- ▶ Hvis du er på dagpenge, får du tilbudt job efter seks måneder. Du kan også vælge uddannelse
- ▶ Hvis du er over 30 år, skal du aktiveres efter ni måneder

Indvandrere

- ▶ Du skal bestå en eksamen for at få opholdstilladelse
- ▶ Hvis du vil have familiesammenføring, skal du bestå en test i dansk sprog og danske samfundsforhold
- ▶ Et *Green Card* sørger for, at højtuddannede udlændinge lettere kan komme til Danmark for at arbejde

Alderdøm

- ▶ Alderen for efterløn sættes gradvist op til 62 år (mod i dag: 60 år)
- ▶ Alderen for folkepension sættes op til 67 år (mod i dag: 65 år)

De holdt op med a

Du kender dem godt. Dem, der ikke passer ind i normal-Danmark. På torvene, på bænken og på banegården ser du dem: alkoholikerne, narkomanerne og de hjemløse.

De strejfer omkring, og måske tigger nogle af dem om penge. Måske har du slået blikket ned og sagt, at du ikke har penge. Eller måske har du bare skyndt dig videre.

Alkoholiker i 30 år

"Jeg har drukket siden min konfirmation. Først lidt. Så blev det i weekenderne, siden torsdag, fredag og lørdag. Når jeg kom hjem fra arbejde, skulle jeg have en fyraftensbajer. Det udviklede sig, og til sidst kunne jeg ikke styre det. Men jeg har aldrig drukket på mit arbejde," fortæller 44-årige Hansi over en kop kaffe i Kirkens Korshærs varmestue i det centrale Århus.

I dag er Hansi tørlagt. Han har været i behandling og drikker ikke mere. Derimod går han til hånde som frivillig i varmestuen, hvor der på hverdage kommer ca. 80 bru-

gere og lidt flere i weekenderne for at få en kop kaffe, et måltid mad og en snak med andre.

"Hvis det ikke havde været for Kirkens Korshær, havde jeg drukket mig ihjel. Jeg blev lokket herved af to venner, og jeg var overrasket over at møde respekt fra ansatte, frivillige og brugere. Det motiverede mig til at komme ud af mit misbrug," siger Hansi.

Respekt og værdighed

Kirkens Korshær tager sig af mennesker, som mere eller mindre er opgivet af det danske samfund.

"Uanset om man er direktør eller ligger i rendestenen, har man brug for respekt og værdighed fra sine medmennesker. Derfor giver vi ansatte hånd til den bruger, der kommer her for første gang, og vi har øjenkontakt. Han eller hun er et menneske som alle andre," understreger Birgitte Thorup, der er assistent i varmestuen og stedfortræder i Kirkens Korshær i Århus.

Organisationens varmestue skal således være et fristed, hvor der dufter af kaffe, hjemmebagt brød og mad. Alt det, som er en del af de fleste danskeres liv.

"Vi sælger kaffe til 3 kr., ostemadder til 6. kr. og et varmt måltid til 20 kr. Det skal være billigt, for vore brugere overvejer måske, om de 6 kr. skal gå til piller, heroin eller øl. Og nogle gange giver vi endda gratis mad, hvis vi kan se, at der er et særligt behov," fortæller Birgitte Thorup.

Ensomhed og behovet for at snakke med andre er en væsentlig grund til, at narkomaner, alkoholikere og psykisk syge dagligt kommer i varmestuen. Der er dog regler, der skal overholdes.

"Vi siger til folk: 'Du må gerne være fuld, skæv, savlet og beskidt, når du kommer her, men du sælger ikke stoffer, og du skal ikke junke løs.' Vi anerkender, at narkomaner har behov for stoffer, men det skal ikke ske her. Så er der karantæne. For at vi kan hjælpe folk, er vi nødt til at have nogle regler. Ellers respekterer vi dem ikke," forklarer Birgitte Thorup.

Dem og os

Når man som Hansi i mange år har drukket for meget, ændrer forholdet til familie, venner og naboer sig.

"På et tidspunkt holder naboerne op med at snakke. Senere hilser de måske bare. Langsomt forsvinder ens status og selvtilid. Løsningen er så at drikke endnu mere. Og det gør bare det hele værre. For det er stadig tabu at snakke om folk på samfundets bund. Der er dem og os. Dem

Den sidste kop kaffe

"Vi havde engang en bruger, der ikke ville have hjælp. Han havde besluttet sig for at dø. Den sidste aften kom han med savl i mundvigene gående – på strømpesokker – flere kilometer for at få en kop kaffe, en snak og sige farvel. Næste morgen var han død.

Historien viser, at vi har skabt et sted, der betyder noget for de skæve eksistenser."

Birgitte Thorup, Kirkens Korshær

De hjælper!

På samfundets bund finder du alkoholikere, psykisk syge, narkomaner og hjemløse. Dem kalder vi med lidt finere udtryk for 'udstødte', 'socialt udsatte' eller 'marginaliserede'. Mange har ikke nogle steder at gå hen for at få hjælp. Deres familier vil ikke vide af dem, og de er måske opgivet af det offentlige system.

Disse mennesker hjælper Kirkens Korshær, der er en privat organisation, der er knyttet til folkekirken. Kirkens Korshær driver varmestuer, herberger (hvor hjemløse kan bo) og bofællesskaber.

Der er ca. 350 ansatte og 6.000 frivillige i Kirkens Korshær. Organisationen får penge fra stat, amter og kommuner. Halvdelen af de 120 millioner kr., der bruges årligt, kommer fra indsamlinger og salg i genbrugsbutikker.

t snakke med mig

det går godt for og så os!" mener Hansi.

Birgitte Thorup er helt enig.

"Der er ikke accept af anderledesheden i normalsamfundet. Og ensomheden vil måske fortsat være et problem for folk, hvis de på et tidspunkt får overskud til at klare sig selv uden vores hjælp. Selv om vi hjælper med at skaffe en lejlighed, følger der jo ikke familie, hund og chips med fredag aften," påpeger Birgitte Thorup.

Kampen

Både Hansi og Birgitte Thorup mener, at skæve eksistenser i årevis har løbet panden mod en mur, når de har forsøgt at få hjælp fra det offentlige system.

"Når vi i Kirkens Korshær har lært dem at kende, kan vi spørge, om de er klar til at gå videre. Hvis de er det, hjælper vi dem med at komme de rigtige steder hen. Som

da vi hjalp Hansi til at kontakte Alkohol-rådgivningen," fortæller Birgitte Thorup.

Hansi påpeger, at Kirkens Korshær har overtaget den rolle, som samfundet Danmark egentlig skulle spille.

"Samfundet har et ansvar for at hjælpe folk, der træder ved siden af. Og der uddannes folk til at hjælpe. De var der bare ikke, da jeg havde brug for dem. Hverken min arbejdsgiver eller min socialrådgiver. Når man er langt ude, har man ikke overskud til at gøre noget. Det er Kirkens Korshær, der har presset på – både over for mig selv og det offentlige system. Ansatte på varmestuen har åbnet døre, jeg ikke selv magtede, og de har givet mig de skulderklap og den ros, jeg havde brug for," smiler Hansi.

Fremtidsdrømmen

Som alle andre har Hansi drømme om fremtiden.

"Jeg vil kæmpe for at holde mig fra alkohol. Og så drømmer jeg om ikke længere at skulle være på kontanthjælp. Efter 30 års druk har jeg smerter i kroppen og urinsyreigt, så jeg håber, at jeg kan få en førtidspension. Som det er nu, skal jeg vurdere, om jeg har råd til at tage på fisketur med brugerne fra varmestuen, men en førtidspension vil give flere muligheder. Og så vil jeg fortsat være frivillig i Kirkens Korshær, så jeg kan betale tilbage og sige tak for hjælpen," forklarer Hansi. ■

Hjemløse

Det er svært at få det nøjagtige antal danskere, der ikke har noget hjem. Men folk med fingeren på pulsen regner med, at der er godt og vel 12.000 hjemløse. Halvdelen lever i København, mens resten er at finde i andre større byer.

Man skal krybe, f

”Jeg fik min første guitar, da jeg var 10 år. Vi havde en ung pige i huset, og hun forærede mig den, så jeg lærte et par akkorder. Siden byttede mine forældre sig til en Western-guitar for en seng,” griner musiker og sanger Marie Frank.

Da Marie Frank kom i gymnasiet i Bjerringbro, blev musikken for alvor en del af hendes liv. Hun spillede både solo og med band, inden en begivenhed i Randers satte yderligere fart på musikken.

”Det var meget tilfældigt. Jeg gik en tur rundt i byen søndag eftermiddag. Alt var dødt. Jeg spurgte så en forbipasserende, om der skete noget i byen. Jo, der var *jam-session* på Café von Hatten. Jeg meldte mig til og mødte nogle musikere, som siden har været grundstenen i mit band,” fortæller Marie.

Det gav pote at blaffe

Efter gymnasiet rejste Marie Frank rundt i Europa og USA og tjente til dagen og vejen som gadesanger. Men det var et tilfældigt møde – da hun blaffede rundt i Danmark – der kom til at ændre mange ting.

”Skæbnen ville, at jeg kom op at køre med Gunnar Madsen, der er

daglig leder af ROSA (Dansk Rock Samråd), der tager sig af at hjælpe unge musikere. Vi havde lige lavet et demobånd, og det satte Gunnar i bilens båndoptager. Han kunne tilsyneladende lide, hvad han hørte, for han opfordrede mig til at sende en ansøgning til ROSA,” husker Marie Frank.

Som foreslået, så gjort. Marie Frank og bandet sendte en ansøgning til ROSA, der sendte dem på turné rundt i Danmark som opvarmning for Dicte. Og de blev udvalgt til at spille på Spot Festivalen (arrangeret af ROSA), hvor talenter får prøvet sig af over for et stort publikum.

Vigtigt med støtte

På Spot Festivalen fik folk fra den internationale organisation BMI øjnene op for hendes talent. Det førte til en masse kontakter og åbnede døre i USA.

”Spot Festivalen er et udstillingsvindue for nye bands, for der valfarter producere, managers og journalister fra hele verden til Århus,” påpeger hun.

Marie Frank understreger, at støtte fra ROSA kan være vigtig i begyndelsen af en karriere.

Marie Frank – blå bog

Marie Franks debut-album, ”Ancient Pleasures”, udkom i 1999 og blev en gigantisk succes, der resulterede i guldplade, udsolgte koncerter og priser. Marie Frank blev Årets danske sangerinde i 2000 og 2002.

Cd'en fra 2001, ”Vermilion”, fulgte i samme fodspor som den første plade, men siden blev der lidt mere stille omkring Marie Frank, der blandt andet søgte musikalske udfordringer i USA. I 2005 udkom så det anmelder-roste album: ”Where The Wind Turns The Skin To Leather”.

”Som musiker famler man i blinde, og der er jo sådan en Lotto-agtig stemning over det hele: Det kan gå fantastisk, men der er stor risiko for ikke at vinde. ROSA gav os et spark og modet til at komme videre. Nogle gange skal der nemlig meget lidt til for nye bands: Hjælp til at leje en bil til at komme ud at spille eller støtte til en god lydmand,” påpeger Marie Frank.

Ør man kan gå

Mange slags støtte

Gunnar Madsen, daglig leder af ROSA, er formentlig en af de danskere, der hører mest rockmusik. Både til koncerter og på cd.

"Vi har årligt kontakt med ca. 1.000 orkestre, men det er klart, at vi ikke kan støtte alle. Af de 1.000 er der 60-100, der på et tidspunkt kommer under ROSA's vinger," forklarer Gunnar Madsen.

Når ROSA vurderer, at et band eller en sanger har kvalitet nok til at blive støttet, søger ROSA som regel for en eller flere af følgende ting:

- ▶ Bandet optræder på Spot Festivalen (som Marie Frank)
- ▶ Bandet får hjælp til at turnere – i Danmark eller i udlandet
- ▶ Bandet kommer rundt på spillesteder, som finansieres af staten
- ▶ Bandet bliver markedsført i radio, aviser osv.
- ▶ Bandet får portostøtte, så det kan sende cd'er til journalister og spillesteder

Kunstigt åndedræt til de rette

For Gunnar Madsen er det vigtigt, at ROSA ikke ses som en pengemaskine, der kan malkes.

"Når vi giver støtte til turné i udlandet, dækker vi aldrig over 50 pct. af udgifterne (transport og overnatning). Vi vælger de musikere, der brænder og lægger tid, energi og følelser i musikken. Men det skal også gøre en smule ondt, og de skal selv bidrage med mindst 50 pct. og dermed vise, at

Gunnar Madsen

de kan klare sig. Ellers kommer de aldrig videre," mener Gunnar Madsen.

Han understreger, at støtten kun kan opnås i begyndelsen af karrieren.

"Kunstigt åndedræt gives bedst til dem, der ikke kan klare sig. Ikke til dem, der selv kan trække vejret," påpeger ROSA's daglige leder.

Den første i verden

ROSA får bl.a. penge fra danske stat via Musikloven (se boks). Musikloven så

dagens lys i 1976, og Danmark var det første land i verden, der fik sådan en lov.

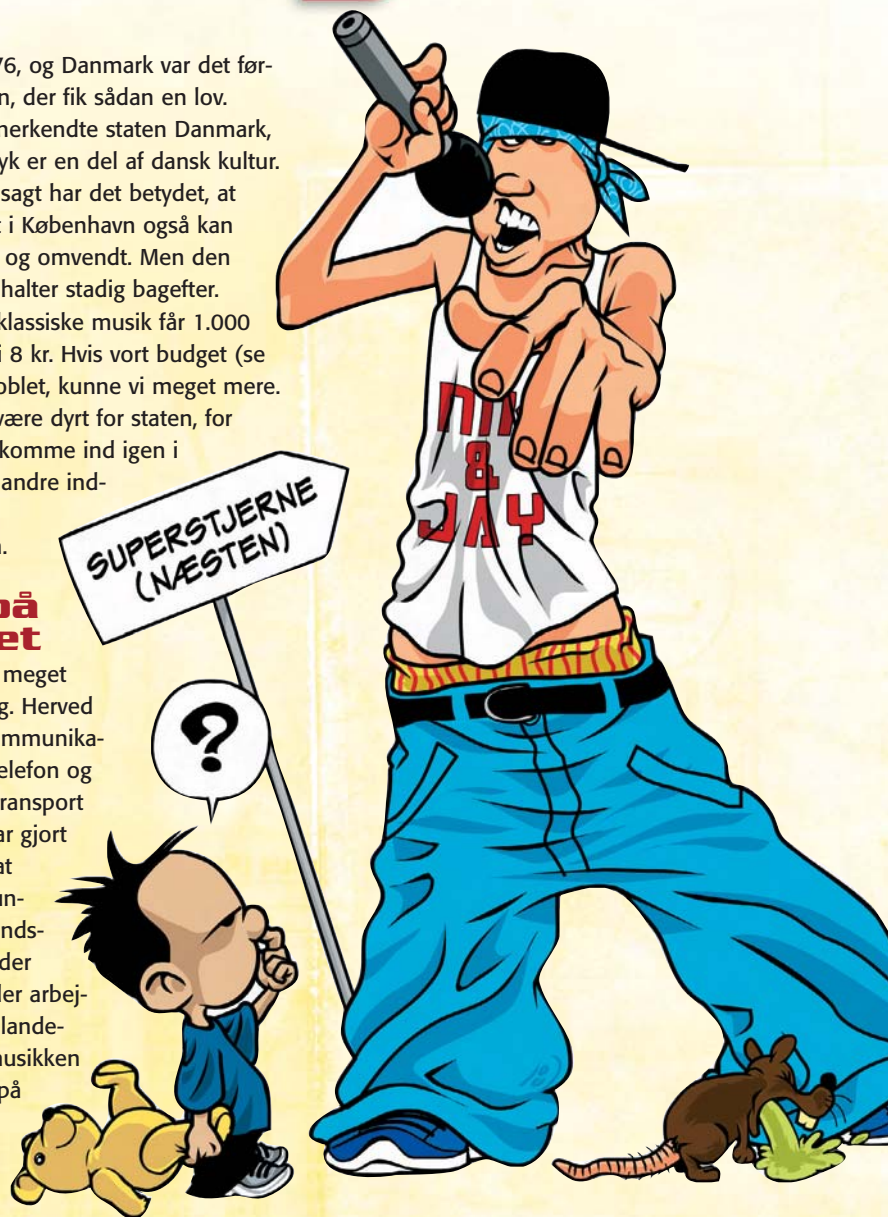
"Hermed anerkendte staten Danmark, at musiske udtryk er en del af dansk kultur. Meget firkantet sagt har det betydet, at god musik lavet i København også kan høres i Hjørring og omvendt. Men den rytmiske musik halter stadig bagefter. Hver gang den klassiske musik får 1.000 kr. i støtte, får vi 8 kr. Hvis vort budget (se boks) blev fordoblet, kunne vi meget mere. Og det vil ikke være dyrt for staten, for udgifterne ville komme ind igen i form af skat og andre indtægter," siger Gunnar Madsen.

Fokus på udlandet

I dag taler man meget om globalisering. Herved forstås, at ny kommunikation (radio, tv, telefon og Internet) samt transport (skibe og fly) har gjort verden så lille, at den nærmest fungerer som en landsby. Samtidig er der virksomheder, der arbejder på tværs af landegrænser. Rockmusikken har altid tænkt på tværs af grænser, men udviklingen er blevet forstærket.

"De unge i dag tænker mere internationalt, end vi gjorde, da jeg var ung. For dem er udenlandske markeder lige så vigtige som det danske. Derfor sender ROSA også

mange flere bands til udlandet end tidligere. Faktisk giver vi støtte til ca. 600 koncerter i udlandet om året. For 10 år siden var tallet 100," fortæller Gunnar Madsen. ■

Hjælp til musikken

ROSA (Dansk Rock Samråd) er en selvejende institution, der består af en række musikforeninger og organisationer. Formålet er at støtte, udvikle og udbrede dansk rockmusik – både i Danmark og udlandet. Foreningen blev startet i 1981.

ROSA støttes af den danske stat, idet organisationen får penge via Musikloven. Organisationen får fire millioner kr. årligt ad den vej. Heraf går tre millioner til drift, dvs. løn, lokaler m.m., mens en million går til aktiviteter for bands. Herudover søger ROSA støtte hos sponsorer, kommuner, stat og fonde. Typisk giver det 3-4 millioner kr. om året – de går alle til aktiviteter.

Karise Skole vinder

PISA – andet end et skævt tårn

Du har sikkert hørt ordet, når du ser tv: PISA. Det betyder *Programme for International Student Assessment* og er en international undersøgelse, hvor elever får målt deres færdigheder i bl.a. matematik, naturfag, læsning og problemløsning. PISA-undersøgelserne bliver lavet af OECD, *Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling*.

I 2003 blev Danmark

- ▶ nr. 12 blandt 30 lande i matematik
- ▶ nr. 16 blandt 30 lande i læsning
- ▶ nr. 31 blandt 40 lande i naturfag
- ▶ nr. 14 blandt 41 lande i problemløsning

Placeringerne fik politikerne til at indføre flere prøver og tests i danske skoler. "Mere uddannelse for pengene" blev planen kaldt. Kritikere mener, at der i forvejen testes nok, og at man ikke kan måle faglighed ved tests.

"Det var fedt at vinde. Vi jublede helt vildt, for vi var overbeviste om, at skolen fra Kina ville vinde. Vi kommer jo bare fra lille Karise, og vi troede ikke, at vi havde en chance, da vi så de andre landes elever. De var ældre – op til 22 år – og de var udvalgt som de bedste skoler i landene," smiler 15-årige Maria, der var med på det hold fra Karise Skole, der i 2005 vandt skole-OL.

De olympiske lege for skoler fandt sted i England, og Karise Skole var oppe imod skoler fra Kina, Belgien, England, Canada, Ungarn, Polen og Italien. Skolerne dystede bl.a. i fysik, kunst, idræt og samarbejde (*teambuilding*).

De ventede ikke på læreren

Når man spørger eleverne om, hvorfor de vandt, er de ikke i tvivl.

"Vi er gode til at samarbejde. Når vi fik en opgave, gik vi bare i gang. Vi var meget selvstændige i modsætning til de andre landes elever, der ventede på at snakke med deres lærer. Vi er vant til at løse opgaver

sammen og få ideer til at løse problemer. Hvis vi skulle have konkurreret i paratviden, ville vi have tabt. Det er de andre lande bedre til. Faktuelle ting kan man altid slå op," forklarer Sabrina.

Men for eleverne på Karise Skole var det ikke kun en sejr over de andre landes skoler.

"Vi får tudet ørerne fulde af, at danske elever er dummere end elever i andre lande. Det giver mindre tro på os selv. Da vi så vandt, var det også en sejr over os selv. Vi troede ikke, at vi kunne. Men guldet er jo et bevis på, at vi kan. Vi er gode til at få ideer og til at tage initiativer. Og så er det en styrke at kunne samarbejde. I en virksomhed spiller man heller ikke *Trivial Pursuit* for at løse et problem," mener Asbjørn.

Det er skolen god til

Den danske folkeskole er til debat. Hver dag. I aviser og på tv. Så lærer eleverne ikke nok. Lærerne er ikke dygtige. Der er for mange i hver klasse. Der er for megen larm. Der mangler computere.

guld til Danmark

Folkeskole eller privatskole

Over 12 pct. af alle danske elever går i privatskole. Alt i alt går 84.000 danske børn i privatskoler. I nogle kommuner er de med 25-35 pct. af eleverne blevet en konkurrent til folkeskolen.

Det koster penge at gå i privatskole, mens folkeskolen er gratis. Det er især veluddannede forældre, der sender deres børn i privatskoler, viser undersøgelser. Forældre til børn i privatskole tjener generelt set flere penge end forældre til børn i folkeskolen.

Alt det får nogle til at sige, at det er bedre at gå i privatskole. Men eleverne på Karise Skole er ikke sikre på, at det er den bedste løsning.

"Deltagelsen i skole-OL lærte os, at vi er gode til en hel masse, som vi ikke tænker over til daglig. Til sprog. Vi er f.eks. meget bedre til engelsk end børn og unge i andre lande. Det oplevede vi til OL. Og så er vi meget sociale. Hver gang vi snakkede med eleverne fra de andre lande, stod der en dansker i midten, og vi turde kontakte deres lærere, mens de var mere afventende. Det skyldes, at vi i Danmark har et tæt forhold til lærerne. Vi er på fornavn med dem – i England siger de Mr., Mrs. og Miss

– og vi kan fortælle jokes om vore lærere," fortæller William.

Gruppeeksamen

Eleverne fra Karise Skole har klare holdninger, når talen falder på afskaffelse af gruppeeksamen.

"Det er en fejl, at man ikke kan gå til gruppeeksamen. Hver eneste elev kan ikke vide alt, og når man kommer ud i et firma, handler det om at kommunikere og finde løsninger sammen. Ikke om at lire viden af," siger Asbjørn.

Sabrina er enig med Asbjørn og mener, at gruppearbejde er en moderne måde at arbejde på: "Undervisning er ikke envejskommunikation, hvor læreren fortæller alt. Det gør man i andre lande, og det gjorde man i gamle dage her i landet, men det handler om at udnytte fleres evner. Det gør man bl.a. i grupper, og så skal man også kunne gå til eksamen i grupper."

Karakterer

I Danmark er skolerne begyndt at lægge karaktergennemsnittet for eksaminer på Internettet, så forældre kan sammenligne skoler, inden de sender lille Peter eller lille Dorte i børnehaveklasse. I England og New Zealand er man gået skridtet videre. Her får skolerne økonomiske tilskud fra det offentlige alt efter, hvordan eleverne klarer sig.

"Skolen behøver ikke være dårlig, bare fordi gennemsnittet af karakterer er lavt. Det kan være en dårlig årgang. Og der er

Fire af vinderne

Maria Pedersen, 15 år, 9. klasse
Sabrina Jensen, 15 år, 9. klasse
Asbjørn Jørgensen, 15 år, 8. klasse
William Gatzwiller, 14 år, 8. klasse
15 fra Karise Skole deltog i skole-OL.

meget andet end gennemsnittet, der tæller. Om der er for meget ballade, eller om der er nogen, man kan samarbejde med. Hvis man fokuserer for meget på karakterer, har skoler i ghetto-kvarterer aldrig en chance. På den måde kan karakterer på Internettet være med til at skabe større forskelle mellem skolerne," mener William.

Fremtiden

Eleverne på Karise Skole er positive over for den danske folkeskole, men der er meget, der kan forbedres.

"I Danmark skal vi satse endnu mere på sprog. F.eks. kunne det være smart, hvis vi fik tysk eller fransk ét år tidligere. Så man kan blive bedre til sproget. Jeg er enig i, at vi skal lære noget, når vi går i skole, men det må ikke gå ud over fag som musik og billedkunst. Det er vigtigt, at vi er kreative," siger Maria. ■

OM PISA og eleverne

"Her i Danmark evaluerer og tester vi jo i forvejen meget. Problemet er, at PISA-undersøgelserne ikke giver eleverne mulighed for at tænke. Og vi har en helt anden tradition i Danmark end den paratviden, som PISA kræver. Vi uddanner til videns- og informations-samfundet – ikke til det industrisamfund, vi ikke længere har.

Og når aviser og tv hele tiden fortæller eleverne, at de er dumme, bliver de da dumme. B.T. brugte overskriften 'Dårlige elever er verdens bedste', da vi vandt skole-OL. Og da vi forsøgte at komme i morgen-tv for at fortælle om guldmedaljerne, takkede journalisten nej med den begrundelse, at det havde været en meget bedre historie, hvis vi var blevet nr. sjok."

Preben Kimergaard, skoleleder på Karise Skole

Danmarks bedste

I fremtiden skal det koste noget at tage en uddannelse. Samfundet har ikke råd til at kaste gratis undervisning efter unge mennesker. Hvis man betaler for sin uddannelse, er man mere motiveret for hurtigt at blive færdig.

Det mener en række politikere og eksperter, der taler for brugerbetaling på videregående uddannelser.

"Jeg er lodret uenig. Og jeg fatter ikke, at vi skal

skære ned på udgifter til uddannelse nu, hvor Danmarks økonomi boomer. Uddannelse er jo en af de få ressourcer, vi har i Danmark. Og det skal vi naturligvis være fælles om at betale," mener Uffe Lembo, der er formand for DGS, Danske Gymnasieelevers Sammenslutning.

Gratis uddannelse

Uffe Lembo synes, at gratis adgang til uddannelse er en god og demokratisk tanke.

"Vi har skabt et samfund, hvor unge frit kan uddanne sig i den retning, som de har lyst til og evner til. Og det skal vi holde fast i. Det betyder, at der stort set er frit valg på

alle hylder. Både i forhold til job og social anseelse," siger han.

Ifølge Uffe Lembo skal vi glæde os over, at ingen i dag er tvunget til at gå i forældrenes eller bedsteforældrenes fodspor. Modsat for hundrede år siden, hvor det var forældrenes pengepung, der afgjorde, hvilke muligheder man havde som menneske.

"Derfor er det en glidebane, når nogle politikere begynder at pille

ved gratisprincippet i uddannelserne," påpeger han. "Og man kan frygte, at det næste forslag bliver, at det skal koste noget at tage en ungdomsuddannelse. Det gør det jo i mange andre lande. Lande, som vi normalt ikke vil sammenlignes med. Det vil være en katastrofe. Lige ret til uddannelse er en af demokratiets grundpiller," understreger Uffe Lembo.

SU – Statens Uddannelsesstøtte

Han mener også, at politikerne sender et forkert signal, når de siger, at de vil beskære studerendes adgang til SU.

"Når nogle politikere foreslår at skære i SU'en eller helt at fjerne den, stemmer det ikke overens med ambitionen om, at 95 pct. af de unge skal have en ungdomsuddannelse og 50 pct. en videregående uddannelse i 2015. Det mål når vi ikke, hvis vi gør det dyrere at uddanne sig."

Uffe Lembo mener, at vi skal huske på, hvorfor Danmark er det land i verden, der betaler mest i 'løn' til studerende. Det er der nemlig flere grunde til, siger han.

"SU er en investering i de unge. En investering, som samfundet får glæde af, når de unge kommer ud på arbejdsmarkedet med viden og arbejdskraft. SU betyder også, at de studerende ikke behøver at tage erhvervsarbejde, men kan koncentrere sig om deres studier.

Men ikke mindst giver SU alle mulighed for at tage en uddannelse. Også de unge, hvis forældre ikke har råd til at betale," siger Uffe Lembo

Studerende besatte deres studier

For første gang i 25 år besatte studerende ved landets universiteter i maj 2006 deres studier.

Det skete i protest mod planerne om forringelse af SU'en. For eksempel forslaget om, at studerende, der dumper til eksamen eller udsætter studiet, får op til 2.000 kroner mindre i SU om måneden – en halvering af deres indtægt.

Lommepenge?

Og sådan skal det fortsat være, mener Gymnasieelevernes formand. SU skal ikke være en ordning, der kun kommer unge fra økonomisk dårligt stillede familier til gode. "Så vil opbakningen til studiestøtten forsvinde. Og mange vil tænke: 'Hvorfor skal jeg betale så meget i skat, når mine børn ikke får SU?' Vi skal holde fast i, at SU er et af velfærdssamfundets fælles projekter," understreger han.

Uffe Lembo køber derfor heller ikke tanken om at sløjfe SU til de helt unge. Og han synes, det er arrogant, når SU til unge på en ungdomsuddannelse kaldes cafépenge.

"Det er et udtryk, der antyder, at SU til hjemmeboende unge er unødvendige lommepenge. Men det er useriøst at sige den slags. Masser af undersøgelser viser, at unge har brug for pengene – til transport, tøj, fritidsaktiviteter og andre nødvendige ting. Det er da også typisk velbjergede politikere, som selv har deres på det tørre, der lufter den slags holdninger," fastslår Uffe Lembo. ■

Jo mere uddannelse, jo bedre

Undersøgelser viser, at det kan betale sig for samfundet at uddanne flere. Jo flere med en uddannelse, jo større økonomisk gevinst for samfundet. Derfor anbefaler økonomer politikerne at investere mere i uddannelse.

Uanset om der står lærer, tømrer eller politibetjent på visitkortet, tjener samfundet penge på, at folk har en uddannelse. For den enkelte betyder det ud over en højere livsindkomst også højere livskvalitet og bedre helbred.

Så mange får ikke en uddannelse

Ca. 20 pct. af en ungdomsårgang får ikke en uddannelse ud over grundskolen. Restgruppen, som man kalder den, får ofte ufaglært arbejde.

Uffe Lembo

Fakta om SU

I Danmark kan alle danskere over 18 år uddanne sig med økonomisk hjælp fra staten. Hjælpen hedder SU, Statens Uddannelsesstøtte, og det er Folketinget, der vedtager reglerne for den. SU består af stipendier og lån med en lav rente. Det var den konservative undervisningsminister, Flemming Hvidberg, der i 1952 fik vedtaget forløberen for SU (der dengang hed Ungdommens Uddannelsesfond). Man indførte ordningen, fordi for få unge havde råd til at uddanne sig. Det beløb, der var til uddeling, var i alt på 1,5 millioner kroner årligt. Og det skulle gå til 'ubemidlede, men talentfulde unge uddannelsessøgende'.

I dag deler staten ca. ni milliarder kr. ud til studerende i stipendier.

råstof: Hjerner

Hvem serverer kaffen?

"Cafépenge, kalder den gode Anders Fogh Rasmussen det. Dette tåbelige ordvalg frustrerer mig grænseløst. Og hvorfor nu det? Jo, jeg skal prøve at sætte kroner og ører på.

Min datter bliver snart 18 år og går i 1. g. Og så må vores familie vinke farvel til 20.000 kr om året – 12.000 kr fra min datters far og 8.000 kr fra børnechecken. De penge har hverken min datter, eller resten af familien, hidtil brugt på café.

Med den nuværende SU vil hun som hjemmeboende få udbetalt 17.800 kr. Altså et minus på 2.200 kr. Vi kan desværre ikke tilbyde vores datter anden økonomisk hjælp end kost og logi. Altså må transport, skolemateriale, mobil-tlf., pc, tøj, sport osv. finansieres af de såkaldte cafépenge.

Så skulle I tilfældigvis møde min datter på en café, er det nok nærmere iklædt et forklæde og med en bakke i hånden."

Annette Christoffersen, Kolind
– debat på internettet

Man skal lære så l

Masser af voksne danskere tager hvert år plads på skolebænken igen. De vil være bedre til det job, der har. Eller de vil prøve kræfter med et helt nyt fagområde. Men det er især de veluddannede, der efteruddanner sig.

Blandt ledere og andre højtuddannede har næsten otte ud af ti været på efteruddannelse. De dårligst uddannede danskere er sværere at få med. Kun ca. fire ud af ti ufaglærte lader sig friste af en efteruddannelse.

Det skal der gøres noget ved, mener politikere, fagforeninger og arbejdsgivere. Især folk med en kort eller ingen uddannelse skal have mulighed for at tanke ny viden. Danmark skal i førertrøjen med hensyn til efteruddannelse.

Lykkes planen, vil det blive et guldæg for Danmarks økonomi, mener de. Så behøver vi ikke bekymre os om, at fattigere lande slår os i konkurrencen om billig arbejdskraft. For med viden, uddannelse og knowhow kan vi skabe nye varer og serviceydelser og på den måde klare os på verdensmarkedet.

Uddannelse = nyt job

I de fleste job skal man kunne læse og skrive dansk. Men det har mange svært ved. Undersøgelser viser, at ca. 1,2 millioner

voksne danskere har problemer med at stave og læse. Og de står ikke i kø for at lære det. De har nemlig ofte dårlige erfaringer fra deres skoletid.

Det er Kristian Jespersen et godt eksempel på. Han havde det svært i skolen og gik ud af 9. klasse med en eksamen, der ikke var værd at skrive hjem om.

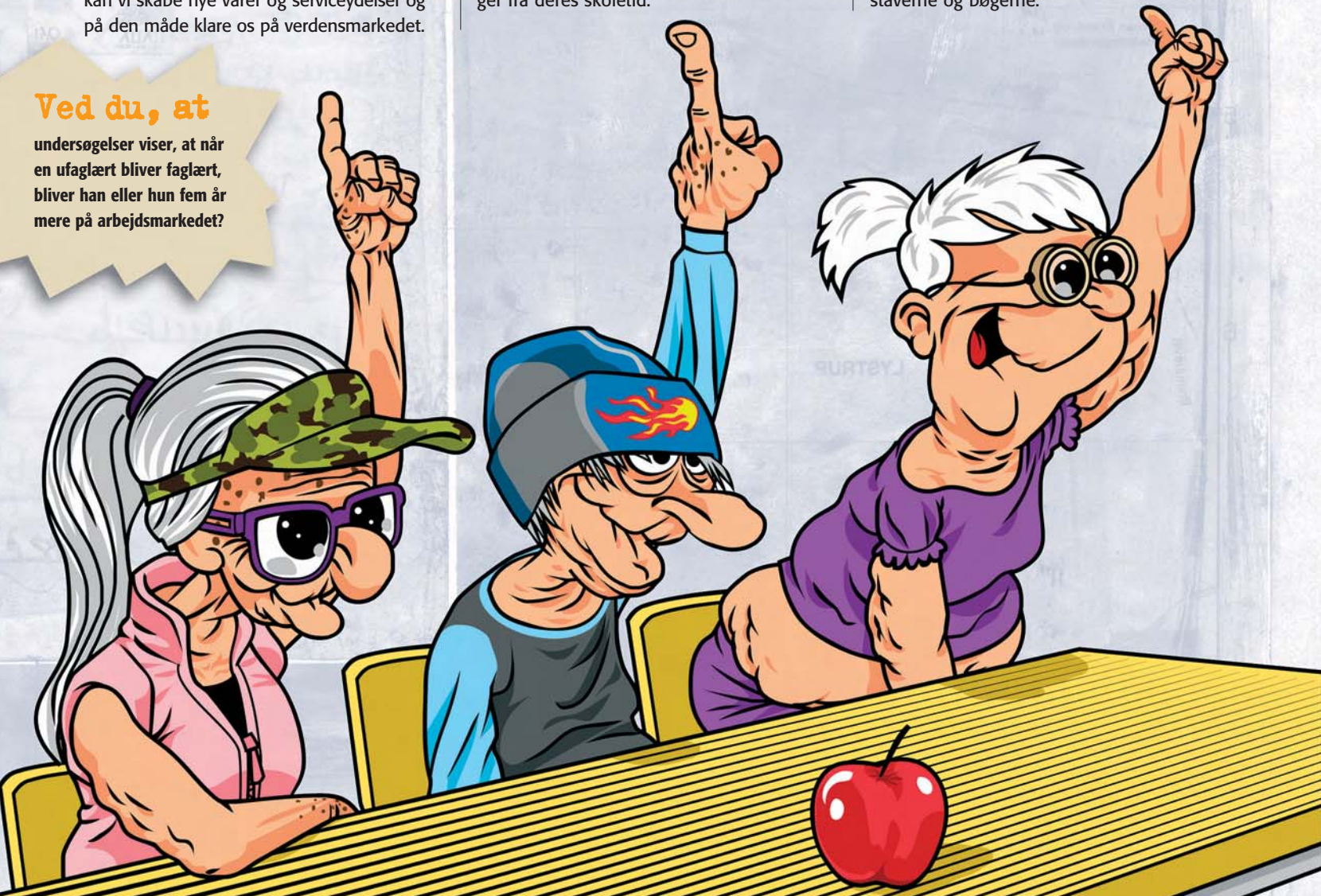
"Jeg var træt af lektier, træt af skole, så da jeg fik chancen, gik jeg ind i militæret. Jeg blev professionel soldat og var vildt glad for det. Men en dag, mens jeg var udstationeret i Kosovo, talte jeg med nogle danske politifolk. Og det satte nogle tanker i gang," husker han.

I dag har Kristian Jespersen, der er 27 år, forladt militæret og er i gang med at samle op på den viden, han ikke fik med sig fra skoletiden. Han går på politiforskolet, hvor han forbereder sig på at søge ind til politiet. Der er dansk, matematik og samfundsfag på skemaet.

"Jeg havde aldrig troet, at jeg skulle lave lektier igen. Men min motivation er helt i top. Jeg har indset, at det kræver uddannelse, hvis man vil have et spændende job. Så lige nu knokler jeg løs med bogstaverne og bøgerne."

Ved du, at

undersøgelser viser, at når en ufaglært bliver faglært, bliver han eller hun fem år mere på arbejdsmarkedet?

Svært for lavtuddannede

“Det bliver sværere og sværere for folk med ringe eller ingen uddannelse at få arbejde, som verden udvikler sig med globaliseringen og udflytningen af arbejdspladser. Danske lavtuddannede bliver simpelthen for dyre i forhold til deres kolleger i resten af verden.”

Jan Rose Skaksen, økonomisk vismand

I lære som voksen

“Jeg tror ikke, der er mange ufaglærte job tilbage om 10-15 år. Derfor bør så mange som muligt få mulighed for at uddanne sig,” mener Michael Bresemann, der er 28 år og i voksenlære som bygningsstruktør.

Når han om ca. tre år er udlært, ved han en masse om betonstøbning.

“Da jeg var 17-18 år var jeg slet ikke klar til at vælge, hvad jeg ville være. Så jeg tog et ufaglært job. Pengene var gode, og jobbet var ikke svært. Så jeg blev hængen-

Hvem skal betale?

Politikere, erhvervsfolk og fagforeninger er enige om, at der skal satses på mere efteruddannelse i de kommende år. Men de er ikke enige om, hvor pengene skal komme fra.

de. Lige indtil firmaet lukkede,” fortæller han.

Michael blev tilbudt andre ufaglærte job. Men fyringen blev et vendepunkt. Nu ville han have den uddannelse, han aldrig havde fået. En håndværksuddannelse. Han ville være voksenlærling.

“Det var bare ikke så let, som jeg havde troet,” husker han. “Firmaerne var ikke meget for at ansætte en 25-årig og betale mig en løn, jeg kunne leve af. Dengang var der nemlig ikke løntilskud til sådan nogle som mig,” fortæller Michael og ærgrer sig lidt over, at der skulle gå ca. to år, før det lykkedes ham at finde en læreplads.

“Det burde være lettere at skifte spor, når man gerne vil. Jeg synes, at det er samfundets opgave at give støtte til folks efteruddannelse. Vi har brug for, at folk uddanner sig. Også senere i livet. I den sidste ende er det en god investering for samfundet.”

Drømme må gerne koste noget

“Når man har familie og børn, koster det noget at uddanne sig. Tid, penge og dårlig samvittighed. Det er vilkårene. Men jeg synes, det er det hele værd. Man får nemlig

også meget igen,” siger Iben Jakobsen, der ved siden af arbejdet som social- og sundhedsassistent læser kemi, engelsk og dansk på HF.

Som 30-årig har hun blikket fast rettet mod sin tredje erhvervsuddannelse. Oprindeligt var hun butiksuddannet, men skiftede branche, da børnene kom til. Nu er

det hendes drøm at blive jordemoder. Men Iben Jakobsen er klar over, at det er svært at slippe gennem nåleøjet til uddannelsen.

“Kun ca. hver tiende kommer ind på jordemodernskolen. Men jeg går efter min chance. Og lykkes det ikke, har jeg plan B klar. Så vil jeg være sygeplejerske. Jeg har nemlig også søgt ind på sygeplejerskolen,” siger hun med et smil og lægger ikke skjul på, at hun har fået smag for at lære nyt.

“Jeg tror, at jeg vil blive ved med at uddanne mig. Også når jeg bliver 40 og 50 år gammel. Det handler nemlig ikke kun om at lære mere fagligt. Man udvikler sig også som menneske, når man tager en uddannelse. Og det er lige så vigtigt.” ■

Fra ufaglært til faglært

Undersøgelser viser, at der i 2015 vil mangle langt over 120.000 personer med en faglig uddannelse på det danske arbejdsmarked. Samtidig vil der være et overskud af ufaglærte på næsten det samme antal.

Grunden til, at der bliver et overskud af ufaglærte, er, at nogle job forsvinder fra arbejdsmarkedet. For eksempel får flere store virksomheder en stor del af deres varer produceret uden for Danmarks grænser. Og landbruget får mindre behov for ufaglært arbejdskraft i de kommende år.

Derfor peger eksperter på, at der skal bruges flere penge på ungdoms- og efteruddannelserne. Flere unge skal have en uddannelse, og flere lavt uddannede skal have en efteruddannelse.

Fyld viden på folk!

“I en global konkurrence er det en fornuftig overlevelsesstrategi at gøre folk så kvalificerede og komme mest muligt viden i dem som overhovedet muligt. Det betaler sig altid – både på kort og lang sigt.”

Peder J. Pedersen, professor i økonomi

Når sikkerhedsne

Der er gang i hjulene, siger politikerne. Det går fremragende, siger økonomerne. Vi producerer som aldrig før, siger erhvervslivet.

Og ser man på tallene, må man give dem ret. Eksporten *boomer*, boligpriserne stiger, folk bruger penge som aldrig før, og arbejdsløsheden er lavere end nogensinde (4,8 pct. i april 2006).

Desværre er den fremadstormende økonomi ikke til glæde for alle i dagens

Danmark. Der er folk, der ikke er kommet med på vognen, som man siger. Folk, der hverken har job eller uddannelse.

De *fattige*, hed de engang. I dag kalder man dem bistandsklienter eller kontanthjælpsmodtagere. De får et beløb hver måned, så de kan få tag over hovedet og mad på bordet. Meget mere er der ikke råd til. Til gengæld skal de stå klar, hvis der viser sig nogle ledige job.

Pisk eller gulerod

Sådan har mange mennesker i flere år ventet på, at de ledige job skulle dukke op. Samfundet har undervejs prøvet at *aktivere* dem eller træne dem i at arbejde. De har fået kurser i dit og dat. Men det har ikke hjulpet. Alt for mange er fortsat på kontanthjælp.

Derfor skal der ske noget, siger politikere og eksperter. Men hvad der skal ske, er der ikke enighed om.

Problemet er, siger nogle, at folk ikke vil tage de job, der findes. Derfor skal de have beskåret deres kontanthjælp. De skal med

Borgerløn

Der er folk, der synes, at et velfærdssamfund bør give alle borgere en løn. *Uden* at forlange hverken arbejde, aktivering eller andet til gengæld.

Det kaldes borgerløn. Alle skal have den, uanset om de er rige eller fattige, om de arbejder eller ikke.

Tanken om borgerløn lyder næsten for god til at være sand, men den er ikke grebet ud af den blå luft. Politikere og økonomer taler for ideen. Blandt andre hele syv nobelprismodtagere i økonomi.

Slavearbejde?

En kommune må gerne smække penge-kassen i, hvis en person på kontanthjælp siger nej tak til aktivering. Det besluttede Højesteret i december 2005.

Det var kontanthjælpsmodtager, Johan Møller Nielsen, der havde rejst sagen mod Køge Kommune. Han ville ikke finde sig i det, han kaldte slavearbejde uden en ordentlig løn og rettigheder som andre på arbejdsmarkedet.

Han truede blandt andet med at troppe op på arbejde klædt som en slave, hvis ikke kommunen ville give sig.

Johan Møller Nielsen vil nu føre sin sag helt til tops ved den Europæiske Menneskerettigheds-domstol.

andre ord gøres så fattige, at de skynder sig ud på arbejdsmarkedet.

Vrøvl, siger andre. Problemet er, at der ikke findes nok job for ufaglærte. Derfor skal folk på kontanthjælp tilbydes uddannelse. På den måde kan de kvalificere sig til arbejdsmarkedet.

De to metoder kalder man også 'piskan' og 'guleroden'.

Ingen bryder sig om at være fattig

”Jeg har det med at løbe sur i de ting, jeg laver. Måske fordi jeg ikke synes, jeg er god nok. Måske fordi jeg er bange for ikke at kunne leve op til andres krav,” siger Pernille Hevang, der er 24 år og enlig mor til en datter på tre.

Pernille droppede ud af 10. klasse. Hun var grundigt træt af skolen og lektierne. Senere begyndte hun på HG, men droppede også det.

”Siden har jeg været på kontanthjælp,” siger hun og trækker på skuldrene.

Pernille Hevangs historie står ikke alene.

Der er i dag ca. 145.000 personer på kontanthjælp i Danmark. Og en stor del af dem har ikke udsigt til at finde vej til arbejdsmarkedet.

Bøffer eller blomster

I fire år har Pernille Hevangs arbejdsliv stået på *stand by*. Med mellemrum har hun deltaget i jobtræning. Hun har gjort rent, været køkkenhjælp, arbejdet i et supermarked og ekspederet i en tøjbutik.

”Jeg håbede hver gang, at det var et springbræt til et fast job. Men det blev kun til nogle få måneder hvert sted. Så

fandt de én med mere erfaring, og så røg jeg tilbage på kontanthjælp,” fortæller hun.

For tiden er Pernille Hevang igen i jobtræning:

Det fattige Danmark

”For 100 år siden var der 10 pct. rige og 90 pct. fattige i Danmark. I dag er det omvendt. Alligevel er essensen den samme. Det er ligesom med trafikulykker. Selvom der ‘kun’ er 300 dræbte om året – mod 800 for nogle år siden – så er trafikikkerheden stadig på dagsordenen. Hvorfor? Fordi 300 dræbte er 300 for mange. På samme måde med de fattige. Selvom der kun er 5-10 pct. fattige i dag, så er det stadig en politisk opgave at mindske antallet. Fordi begreber som *social samvittighed* og *omsorg* for de svageste er eviggyldige og fortsat betyder noget i gamle Danmark.”

Ulrik Høy, Weekendavisen, maj 2006

holdt hende fast i systemet.

”Jeg har spildt for meget tid. Nu vil jeg gerne have en uddannelse. Det er den eneste måde, jeg kan komme videre på,” siger hun og ryster på hovedet af de politikere, der siger, at hun og andre på kontanthjælp bare kan gå ud og finde et arbejde. Og hun forstår slet ikke truslen om at skære i ydelsen, hvis man ikke finder et job.

”Der er folk, der i dag kun har ca. 1.000 kroner tilbage, når de faste udgifter er betalt. Til mad, tøj og fritid. Hvordan kan man give dem mindre? Der er vel grænser for, hvor lidt mennesker kan leve for,” siger hun og frygter, at folk kan føle sig presset ud i kriminalitet for at overleve.

Hun husker, hvordan hendes egen bror kom på kant med loven, da han var på kontanthjælp. Og hun kender andre, der har prøvet at sælge hash og rapse lidt hist og her for at skaffe penge.

”Jeg vil ikke forsvare det. Men når folk ikke synes, de har en ordentlig fremtid, går der panik i dem. Ingen bryder sig om at være fattig,” konstaterer Pernille Hevang. ■

tre dage om ugen i en kantine og to dage som gartner. Det er afvekslende, og hun håber, at hendes fremtid skal handle om enten bøffer eller blomsterbede.

”Jeg har altid haft en drøm om at blive gartner. Mine forældre havde et gartneri, så jeg er vokset op mellem duftende blomster og grønne planter. Og jeg kan faktisk godt lide at grave huller og slæbe rundt på tunge planter,” smiler hun, men tilføjer, at det på den anden side også ville været sejt at åbne sin egen sandwichbar.

Der er grænser

Pernille Hevang mener selv, at hun har fået kontanthjælp for længe. Men frygten for ikke at kunne slå til på arbejdsmarkedet har

Sikkerhedsnet

Kontanthjælp er det nederste sikkerhedsnet for folk, der ikke kan få et job og dermed ikke kan forsørge sig selv og deres familie. Man skal være tilmeldt en arbejdsformidling og stå parat til at tage et job, hvis det byder sig. Man skal også være klar til at deltage i jobtræning eller aktivering.

Hver måned får man udbetalt et fast beløb, der skal dække udgifter til bolig, tøj og mad m.v.

Kontanthjælpens størrelse afhænger af ens alder, om man er gift og har børn.

Arbejdsmarkedet Arbejde til alle?

Arbejdsløsheden...

blandt indvandrere og efterkommerne i alderen 16-66 år fra ikke-vestlige lande var pr. 1. januar 2005 på 14 pct., mens den for danskere var 5 pct.

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration

Drop din accent! Skift dit navn! Farv håret lyst! Smid dit tørklæde væk!

Det er fire opfordringer, som man ikke skal skilte med i en dansk jobannonce. Så ville helvede bryde løs. Medier, politikere og retsvæsen ville reagere. Det er nemlig i strid med almindelig sund fornuft – for slet ikke at tale om danske love og internationale konventioner.

Men måske står de fire opfordringer skrevet mellem linierne i jobannoncerne. Det er nemlig en kendsgerning, at det er langt sværere at få job, hvis man hedder Rachid og Esme frem for Rasmus og Emma. Og hvorfor nu det, når arbejdsmarkedet har brug for masser af 1.-, 2.- og 3.-generationsindvandrere? Ja, deres arbejdskraft er faktisk en forudsætning – mener mange – hvis vi skal bevare velfærdssamfundet.

Det synspunkt er May Murra og Hanine Al Far enige i. De er begge palæstinensere. May er vokset op i Danmark, mens Hanine

kom hertil fra Jordan i 2000.

May og Hanine læser begge medicin på første år på Aarhus Universitet. Og hvis det går, som de håber, springer de ud som læger i 2012.

Dansker med brune øjne

For både May og Hanine er lægestudiet en drøm, der er gået i opfyldelse. Og de håber, at drømmen en dag kan veksles til en plads på arbejdsmarkedet. Men de er klar over, at der kan være forhindringer.

”Jeg får det nogle gange helt dårligt, når jeg ser tv. Når det f.eks. lyder: ’Indvandrere og deres efterkommere er en byrde for det danske samfund’ eller ’Velfærdsstaten er truet på grund af for mange indvandrere og flygtninge’. Jeg vil ikke opfattes som en byrde eller en trussel. Jeg vil gerne være en ressource,” siger Hanine.

May giver hende ret og fortsætter:

”Vi sidder ikke allesammen i ghettoer og hæver bistandshjælp. Det er et helt forkert billede. Der er gode og dårlige eksempler. Nogle indvandrere nasser på systemet og motiverer ikke deres børn til at blive en del af samfundet. Men det er langt fra alle.”

De to veninder er enige om, at fordommene og holdningerne kan forklares historisk. Modsat lande som USA, England eller Canada, hvor der er tradition for forskelligt udseende og forskellige religioner, er det forholdsvis nyt i Danmark.

Kan det betale sig?

En beregning viser, at hvis indvandrere og efterkommere i Danmark havde samme beskæftigelsesgrad som etniske danskere, ville staten være ca. 30 milliarder rigere.

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration

"Her i landet er det ikke alle, der forstår, at folk med mørkt hår, brune øjne og muslimsk baggrund kan være *danskere*. Og at vi kan og vil bidrage til det danske samfund," siger May.

Vi er superheldige!

Både Hanines og Mays familier er kommet til Danmark som flygtninge.

"Hvis vi ikke var kommet til Danmark, havde vi ikke haft de muligheder, vi har nu. Vi er superheldige. Vi bor i et land, hvor det er gratis at gå i skole, og hvor man oven i købet får penge for at studere. Det er vild luksus," siger May.

Hanine nikker, men tilføjer:

"Jeg har en veninde i Jordan, der er uddannet bioanalytiker. Hun har selv betalt store dele af sin uddannelse. Men hun har det problem, at hun ikke kan få job i Jordan. Hun ville til gengæld være en gevinst for det danske samfund, som netop har brug for veluddannede mennesker. Men nej! Grænsen er lukket. Hun får ikke chancen for at bevise, hvad hun kan. Og det forstår jeg ikke.

Det er da dumt ikke at bruge de ressourcer, der er."

Vi er klar! Men er Danmark?

De har begge endnu sværere ved at forstå, hvorfor arbejdsmarkedet er lukket for danskere med anden etnisk baggrund. Fra familie og venner kender de mange eksempler på unge og ældre, der har gode uddannelser, men som alligevel ikke kan få job.

"Det er ærgerligt. Og det er paradoksalt, når vi har brug for flere hænder og hjerner på arbejdsmarkedet," mener Hanine.

Og May er enig: "Min samvittighed siger, at jeg skal være loyal mod det land, der har taget imod mig og givet mig en uddannelse. Jeg vil gerne udfylde en plads. Jeg er ikke bare kvinde, muslim og palæstiensisk flygtning. Jeg er også dansker, borger og forhåbentlig – om nogle år – læge. Og jeg glæder mig til at vise, at man sagtens kan være det hele på én gang."

Også Hanine håber, at det danske arbejdsmarked med tiden vil åbne sig mere. "Jeg tror ikke, at det kan blive værre, end det er i dag. Det kan næsten kun blive bedre. Så jeg vælger at være optimist. Det er absolut sidste udvej at rejse til et andet land for at få arbejde," sukker hun. ■

Så mange!

Pr. 1. januar 2005 var der i alt 452.095 indvandrere og efterkommere i Danmark, svarende til 8,4 pct. af Danmarks befolkning.

	Indvandrere	Efterkommere	I alt
Vestlige lande	116.071	15.461	131.532
Ikke-vestlige lande	227.296	93.267	320.563
I alt	343.367	108.728	452.095

Integration er det vigtigste

"Fra den yderste højrefløj i Folketinget, Dansk Folkeparti, lyder de mest hadske udfald mod indvandrere. Og den borgerlige regering lægger ikke afstand til denne hetz, men lægger sig tæt op ad Dansk Folkeparti. Det er ikke noget, der hjælper på den integration, vores samfund har brug for.

Hvis integrationen mislykkes, falder grundlaget for vores fælles velstand bort. Så vil der nemlig blive alvorlig mangel på arbejdskraft i de kommende år."

Niels Due Jensen, koncernchef i Grundfos og Lars Kolind, direktør i Dagbladet Politiken

Så mange havde arbejde

- Den 1. januar 2005 var 48 pct. af alle 16-64-årige indvandrere og efterkommere fra *ikke-vestlige lande* i beskæftigelse.
- Blandt alle indvandrere og efterkommere fra *vestlige lande* var 62 pct. i beskæftigelse.
- Blandt alle *etniske danskere* var 76 pct. i beskæftigelse.

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration

Arbejdsmarkedet Hjælp, østeuropæ

Det danske flag vajer højt over havens blomsterbede, der strutter af tulipaner og pelargonier. Det dufter af nyslået græs og friskbrygget kaffe. Og på en bænk ved den nyudsprungne bøgehæk sidder Jurek Podgorski og hans kone Maja.

Jurek og Maja er polakker. Men det sidste års tid har de opholdt sig mere i Danmark end i Polen. De bor til leje i et lille rødstenshus i landsbyen Kølkær sydøst for Herning.

"I begyndelsen af 2005 så jeg en dansk

annonce i en polsk avis," fortæller Jurek Podgorski. "Der stod, at byggebranchen i Danmark havde brug for tømrere, og at man kunne ringe, hvis man var interesseret."

Tanken om at søge udfordringer var ikke fremmed for Podgorski. Midt i 1990'erne rejste han rundt i USA og byggede huse. En stor del af de penge, han tjente, brugte han på at grundlægge sit eget tømrerfirma i Polen.

Så Podgorski tog telefonen og ringede til Danmark. Og kort tid efter gik turen nordpå.

Et åbent Europa

Mødet med Danmark har ikke skuffet den polske tømrermester. Han og hans svende har alt det arbejde, de kan overkomme. Og han kan ikke skjule sin glæde over, at det polske medlemskab af EU har givet ham muligheden for at komme til Danmark.

"Det er godt, at vi nu kan rejse frit mellem Europas lande. At vi kan besøge hinanden og arbejde hos hinanden. Jeg ønsker ikke den tid tilbage, hvor Europa var delt i Øst og Vest. Og hvor det var næsten umu-

Jurek Podgorski og hans kone Maja

ligt at krydse grænserne."

Jurek Podgorski er dog klar over, at ikke alle danskere deler hans glæde.

"Jeg forstår godt, at nogle danskere er bekymrede. De tænker, at vi tager deres job, nasser på deres velfærd og presser deres lønninger!

Så mange!

En analyse fra foråret 2006 viste, at østarbejdere udgjorde ca. 0,4 pct. (eller ca. 8.000 personer) af alle beskæftigede i Danmark. De fleste arbejdede inden for landbrug og rengøring.

Flere undersøgelser peger dog på, at det reelle tal er noget større, idet mange østeuropæere opholder sig i landet uden opholds- og arbejdstilladelse.

For eksempel anslår fagforbundet Træ-Industri-Byg, at antallet af østeuropæiske håndværkere i Danmark er 10-15 gange højere end de officielle tal.

erne kommer

Jeg forstår godt, at nogle tænker sådan. I har bygget et fremragende samfund op, hvor der selvfølgelig skal være regler. Regler, der sørger for, at fattige lande ikke kan eksportere fattigdom til de rige lande. Folk skal ikke bare kunne slå sig ned, hvor de vil, og tage for sig af goderne. Man skal respektere love og aftaler i det land, man kommer til," understreger han.

Bagsiden af medaljen

Jurek Podgorski er klar over, at der er en del østeuropæiske håndværkere, som ikke følger reglerne, og som ikke har ordentlige aftaler om løn.

"De er som guldgravere, der er ramt af guldfeber. De skraber til sig og smutter så ud af landet igen."

At det kan gå helt galt, viser historier fra Irland og England, hvor tusindvis af østeuropæere lever i yderste fattigdom. Og hvor drømmen om at tjene en masse penge ofte ender i en utæt skurvogn.

"Det er mennesker, der ikke har rettigheder, sygeforsikring eller arbejdsløshedsforsikring.

Hvis de er heldige, kan de få nogle

dages hårdt arbejde til få kroner i timen. Og mange af dem har ikke råd til at rejse tilbage til deres hjemland. Det er forfærdeligt," siger han.

Man skal følge reglerne

Jurek Podgorski har sikret sig, at den situation ikke opstår for hans ansatte. Han har tæt kontakt til fagforbundet Træ-Industri-Byg, der har vejledt ham i de danske regler.

"Mine folk er medlem af en dansk fagforening, mens de arbejder her i landet. De har ret til feriepenge og sygedagpenge, og de får løn efter dansk overenskomst. Sådan skal det være, når vi er i Danmark," siger han og fortæller, at han har indført en tur-nus, så de ansatte skiftevis arbejder nogle måneder i Danmark og i Polen.

En drøm om Kølkær

Den polske tømrermester er i det hele taget blevet meget glad for Danmark. Og han lægger ikke skjul på, at han har en drøm om en dag at slå sig ned i landet. Gerne i Kølkær.

"Jeg kan godt lide det danske samfund. Det er helt anderledes end i Polen, hvor mafiaens love står over samfundets. I

Danmark gælder samfundets regler for alle.

Her kunne jeg godt tænke mig, at mine børn voksede op," smiler Jurek Podgorski og lægger sin store hånd blidt på sin højgravide hustrus mave. ■

For og imod

Nogle siger, at

- vi er nødt til at åbne grænsen for østarbejdere, fordi vi mangler arbejdskraft.
- vi er nødt til at invitere østarbejdere til Danmark, hvis vi vil bevare vor velfærd.
- det er vigtigt for firmaer at konkurrere på tværs af grænser.
- arbejdskraften i Europa skal være bevægelig.

Andre siger, at

- vi først og fremmest skal bruge dansk arbejdskraft, f.eks. nogle af de mange, der er på overførselsindkomst.
- polakker og andre østeuropæere vil presse danske lønninger ned.
- det danske velfærdssamfund trues, hvis vi åbner for folk udefra.
- åbne grænser undergraver de overenskomster, som danske arbejdere har brugt hundrede år på at tilkæmpe sig.

Østaftalen

Det er EU's mål, at det skal være muligt at rejse på tværs af alle medlemslande for at finde arbejde. Det kaldes arbejdskraftens frie bevægelighed.

Men da EU den 1. maj 2004 blev udvidet med ti nye lande, fik nogle af 'de gamle' EU-lande kolde fødder. De frygtede, at de ville blive oversvømmet af østeuropæere, som var villige til at arbejde til en lav løn.

Bortset fra Malta og Cypern var de øvrige otte nye medlemslande nemlig fra det tidligere Østeuropa: Estland, Letland, Litauen, Polen, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn.

I Danmark har Folketinget vedtaget en østaftale, der siger, at borgere fra de nye EU-lande skal have fuldtidsjob på overenskomstmæssige vilkår for at få opholds- og arbejdstilladelse. Det vil sige, at de skal være medlem af en fagforening og have løn som danske arbejdere.

Du kan sikkert huske det fra tiden i børnehaven eller SFO'en. Næsten alle pædagogerne var kvinder. Kort kan man sige, at i Danmark arbejder mænd sammen med mænd, mens kvinder arbejder sammen med kvinder. Man taler om det kønsopdelte arbejdsmarked, hvor der kun i bankverdenen samt hotel- og

Hanne Bille

restaurationsbranchen er næsten lige mange af hvert køn.

Så når mænd bliver håndværkere eller IT-arbejdere, bliver kvinder sygeplejersker eller pædagoger.

Forkvinde for *Kvindeligt Selskab*, Hanne Bille, siger:

"Det ligger i børneopdragelsen. Prøv at slå op i kataloget for BR. Her er der tre sider for piger, hvor de enten skal lære at lege husmødre eller være sexobjekter: Der er strygejern, pottetræning af dukker og

sex-babes i form af dukker. Legetøjet til drengene fylder fire gange så meget, når man ser på antallet af sider. Og drengene opfordres stadig til at lege med krigslegetøj. Dermed øger opdragelse og vores kultur de biologiske forskelle, der er på de to køn. Og samfundet går glip af hele mennesker, der kan mere end blot det, de snævre kønsroller lægger op til."

Forventningerne

I dag er der flere kvinder end mænd, der tager en gymnasieuddannelse. 65 pct. af alle kvinder tager en gymnasieuddannelse, mens det for mænds vedkommende er 45 pct. Men arbejdsmarkedet er stadig kønsopdelt.

"Det er skræmmende, at vi har et arbejdsmarked, der er mere kønsopdelt end i Sydeuropa. Det skyldes, at vi har nogle fastlåste forestillinger om, hvad mænd er gode til, og hvad kvinder er gode til. Firkantet sagt forventer vi, at kvinder vil have et job med faste arbejdstider, så de kan komme hjem og passe hus og børn, mens mænd skal forsørge familien. Uddannelsesvejledere opfordrer kvinder til at uddanne sig inden for omsorg, og derfor får vi kvinder, der uddanner sig inden for sundhed og i kontorfaciliteter, og mænd, der går efter direktørposter," påpeger Hanne Bille.

Ligestilling for mænd, please

For Hanne Bille vil det være en stor fordel, hvis barselsorloven bliver forbedret. I dag har forældrene ifølge loven tilsammen 52 ugers barselsorlov med dagpenge. Moren har ret til 14 ugers barselsorlov efter barnets fødsel. I samme periode har faren kun ret til to ugers barselsorlov. Når barnet bliver 14 uger gammelt, har moderen og faderen tilsammen ret til 32 ugers orlov med dagpenge. Dem kan de fordele mellem sig. De kan vælge at holde orloven sammen eller i forlængelse af hinanden.

"Der er ikke mange kvinder, der tænker over ligestilling, før de får børn. Men så går det op for de fleste, at vilkårene for mænd og kvinder er helt vildt forskellige. Det er nemlig kvinderne, der tager barselsorloven, og det vælger familierne af økonomiske grunde. De skal jo have hverdagen til at

Lille ord – stor betydning

En feminist er en kvinde, der går ind for ligestilling mellem mænd og kvinder. Men for nogle danske mænd er det også et skældsord. De synes, at feminister er kedelige og for rigtige. Derfor tøver nogle danske feminister med at kalde sig selv for feminister. Sådant er det ikke i alle lande. I Sverige er feminist et ord, der bruges af langt de fleste og opfattes positivt.

Ifølge *Synonymordbogen* kaldes en feminist også for rødstrømpe eller kvindesagskvinde. Ifølge *Politikens Slangordbog* er der folk, der kalder en kvindesagskvinde for hængepattekvind, kussefascist eller nosseknuser.

hænge sammen," siger Hanne Bille.

På den måde bliver rollerne lagt for resten af livet, mener hun og understreger, at ligestillingen ikke er slået igennem.

"Vi har kvinders ligestilling på papiret i form af love, men nu er det på tide, at mænds ligestilling kommer på papiret. At mænd skal tage barselsorlov. For mænd er det da også et godt at kunne knytte sig til sine børn. Ligestilling er for begge køn. Men politikerne vil ikke tvinge mændene, siger de. Sjovt nok er der aldrig nogen, der snakker om at tvinge kvinderne. Der er lavet en universitet-undersøgelse i Sverige om, hvad der sker, når mænd tager barselsorlov. Det fører til 30 pct. færre skilsmisser og 15 pct. flere børn. Så det er bare med at komme i gang med at lave loven om," mener Hanne Bille.

Også på et andet, omdiskuteret punkt er Billes holdning klar.

"Selvfølgelig skal kvinder i militæret. Det er tåbeligt, at kvinder ikke skal aftjene værnepligt som mændene. Der er ikke brug for mænds Rambo-mentalitet, og det er usagligt at forestille sig, at det kun er mænd, der har kærlighed til fædrelandet. Det er diskriminerende at sige, at alle mænd egner sig til værnepligt, når mange fra en årgang kasseres. Mange kvinder kunne blive lige så dygtige. Man bør se på, hvad det enkelte menneske kan – ikke på dets køn," understreger Hanne Bille. ■

Det står i loven

- ▶ I 1973 blev begrebet ligeløn mellem kvinder og mænd indført i overenskomsten mellem Dansk Arbejdsgiverforening (DA) og Landsorganisationen i Danmark (LO). Der skulle ikke længere være 'kvindeløn'.
- ▶ I 1976 vedtog Folketinget lov om ligeløn ved samme arbejde eller arbejde af samme værdi.

Når vi ikke er helt lige...

I Danmark er det forbudt at gøre forskel på kønnene. Og dog. For eksempel kan en virksomhed søge om lov til at ansætte en kvinde, når en ny medarbejder skal findes. Det kalder man *positiv særbehandling*, og det sker for at fremme ligestillingen i virksomheden.

Men nogle gange går den slags galt, og folk bliver sure. Det skete, da Hovedbiblioteket i Århus oprettede et *Kvindehjørne* med bl.a. computere. Der var ingen adgang for mænd, der i forvejen er flittige brugere af computere. Ideen var, at arbejdsløse kvinder skulle bruge Internettet i fred og ro og have et sted for sig selv. Men det fik nogle mænd op af stolene. De brokkede sig over, at de ikke måtte bruge hjørnet, når der var ledige computere, og de klagede over manglende ligestilling.

Den lille, men store forskel I

91 pct. af alle topchefer i Danmark er mænd.
Ledernes Hovedorganisation – undersøgelse 2006

Den lille, men store forskel II

En undersøgelse lavet af HK viser, at ansatte kvinder i butikker gennemsnitligt får 20 pct. mindre i løn end mænd, der laver det samme arbejde.

Generelt tjener mænd 13-19 pct. mere end kvinder.

Socialforskningsinstituttet 2006

Den lille, men store forskel III

Kvinder tjener mindre end mænd. Det skyldes flere ting:

- ▶ Mænd har højere uddannelser end kvinder, og det giver typisk mere i lønningsposen
- ▶ Der er flere kvinder ansat i kommunerne end i det private erhvervsliv og i staten, hvor lønnen er højere
- ▶ En del kvinder arbejder på deltid og tager orlov for at passe børn

Socialforskningsinstituttet 2006

Frikvartér – unge

Her kan du møde unge politikere, der er blevet bedt om at tale frit fra leveren om det danske velfærdssamfund.

Kenneth Kristensen, formand for Dansk Folkepartis Ungdom:

“Den væsentligste forudsætning for velfærdssamfundet er solidaritet mellem borgerne i Danmark. Hvis der ikke er solidaritet og sammenhængskraft i samfundet, vil det før eller siden gå galt.

Og jeg mener, at forudsætningen for velfærdssamfundet er ved at bryde. I de seneste 30 år har der været en massiv indvandring til landet, og mange af indvandrerne og flygtningene er ikke solidariske med Danmark. De snyder i skat og betaler ikke moms. Og

de er ikke indstillet på, at både mænd og kvinder skal være på arbejdsmarkedet. Alt for mange indvandrerkvinder har ikke arbejde. Og netop arbejde er grundlaget for, at vi kan opretholde velfærdsstaten.

Derfor skal vi slå hårdt ned på snyd, og vi bliver nødt til at indrette de offentlige ydelser sådan, at

det altid kan betale sig at arbejde. Jeg tror egentligt, at der er opbakning i befolkningen til at betale en høj skat, men vi skal finde ud af, hvem der kan og bør arbejde, og så skal vi hjælpe dem, der ikke kan: handicappede, psykisk syge og gamle for eksempel.

Svage skal hjælpes, og derfor må vi slå en streg i sandet og sige, at velfærdsstaten først og fremmest handler om danske statsborgere. Ved at skære ned på u-landsbistand og bidrag til FN-systemet kan vi bedre hjælpe de svage grupper i samfundet.”

Karsten Lauritzen, formand for Venstres Ungdom:

“Generelt set er jeg glad for velfærdssamfundet med gratis sundhed og uddannelse samt hjælp til de fattigste. Men som liberal synes jeg, at staten og systemet er i centrum i stedet for individet.

Tænk på, at vi har verdens højeste skattetryk.

Det skyldes, at vi har en masse offentlige ydelser, og hver gang penge er omkring staten, går der penge til administration. Pengene skal i borgernes lommer i stedet for i statens. Det er altså ikke en menneskeret at modtage en børnecheck, og hvorfor skal en familie med en årlig indtægt på 1.500.000 kr. have en børnecheck?

Jeg synes også, at vi skal se nærmere på de gratis ydelser. 30 pct. flere danskere end nordmænd og svenskere går til lægen. I Sverige og Norge er de ikke mere syge, end vi er, men de har brugerbetaling. Hvis vi nu opkræver 50 kr. for en konsultation, der reelt koster 550-750 kr., vil folk finde ud af, at de bidrager til fællesskabet. Og når nu en hospitalsseng koster 3.700 kr. i døgnet, vil det være okay at opkræve et symbolsk beløb – f.eks. 100 kr. for mad – af den indlagte.

Brugerbetaling kan åbne folks øjne for, at velfærd koster. Også med hensyn til kultur. Det koster staten 30 kr., hver gang en bog udlånes på et bibliotek, så 50 øre pr. udlån vil ikke være urimeligt. Og når staten støtter dansk film med en milliard om året, gider private ikke investere penge i filmene. For eksempel har den tredje film om ‘Anja & Victor’ lige fået fem millioner kroner i støtte. Det er tåbeligt, for den kan klare sig på markedsvilkår.”

Jacob Bjerregaard Jørgensen, formand for Danmarks Socialdemokratiske Ungdom:

“For en socialdemokrat er velfærdssamfundet det vigtigste overhovedet. Det er det fundament, Danmark bygger på, og det skal bevares. Men også justeres.

Som jeg ser det, står Danmark over for fem store udfordringer i de kommende år:

1. der er færre unge til at betale for de ældre, som der bliver flere og flere af
2. job flytter til udlandet, fordi lønnen er lavere dér
3. fællesskabet og solidariteten er i fare, fordi vi har rige ghettoer og fattige ghettoer
4. der er masser af ulighed i samfundet
5. det moderne menneske vælger individuelle løsninger

Selvfølgelig er der et hav af løsninger. Ikke blot

én. Men overordnet er det vigtigste at få udviklet fællesskabet, så uligheden ikke øges. Det vil sige, at vi skal give alle i samfundet mulighed for at uddanne sig. Som det er i dag, er det jo først og fremmest velstillede forældres børn, der får uddannelser.

Den proces med at bryde den negative, sociale arv skal begynde tidligt. Vi skal have sundhedsplejersker ud i alle hjem. Alle børn skal i børnehave, og de skal være gratis (pengene skaffes ved at fjerne børnechecken for de rige). Vi vil fordele eleverne i skolerne, så der ikke som nu kan være skoler, hvor over 25 pct. af eleverne ikke taler ordentligt dansk. Og der skal være en heldagsskole fra børnehaveklasse til og med 4. klasse, hvor eleverne går i skole kl. 8-15. Her skal de have hjælp til lektier m.m.

Næste skridt er ungdomsuddannelsen, som hver femte i dag ikke tager. Den skal gøres obligatorisk.

Desuden er vi nødt til at se på boligpolitikken. Der skal bygges flere lejligheder, som unge har råd til at betale. I dag er det jo helt skævt, fordi forældre køber lejligheder til deres børn. Den mulighed skal afskaffes.”

Astrid Krag Kristensen, formand for Socialistisk Folkepartis Ungdom:

“Velfærdssamfundet er en sejr for arbejderbevægelsen og de venstreorienterede partier. Lige muligheder for de fleste kan vi være stolte af.

Men det kan blive endnu bedre. I de senere år er forskellen mellem de rige og de fattige blevet meget større. Det er jo en falliterklæring, at vi i dagens Danmark har børn, der ikke kan komme til fødselsdage, fordi deres forældre ikke har råd, børn, der ikke kan få nyt tøj osv.

Når Velfærdskommissionen siger, at den danske samfundsøkonomi vil være anderledes i 2040, er der jo ikke nogen, der er uenige. Men der er ikke nogen vilje til at se mennesker bag tallene. At give de rige mere og de fattige mindre er ikke løsningen. Vi skal derimod have sociale reformer. Det kan vi meget let skaffe penge til. Vi skal bare langsomt hæve bolig- og selskabsskatten over de næste 30 år. Samtidig skal de fattigste betale mindre i skat. Færre

skal betale topskat, men den bør til gengæld være højere.

På den måde vil der blive penge til mere af den gratis, fælles velfærd. I dag er det sådan, at folk på Strandvejen sagtens kan betale for tandlæge og psykolog, men det er jo ikke alle, der har råd til det. Psykolog og tandlæge skal være gratis for alle i fremtiden.

Og så vil vi have en revolution i det offentlige, hvor vi vil helbrede frem for at forebygge. Vi skal sætte ind langt tidligere mht. arbejdsmiljø og nedslidning. Hvis et menneske har alkoholproblemer, skal vi hjælpe ham eller hende så hurtigt som muligt, dvs. inden misbruget fører til arbejdsløshed og skilsmisse. De forebyggende penge vil være godt givet ud og kommer tilbage til samfundet, fordi der spares arbejdsløshedsdagpenge m.m.”

Kasper Hülsen, formand for Konservativ Ungdom:

”I dag betaler de 90 pct. rigeste danskere til de 90 pct. fattigste. Det betyder, at 80 pct. af befolkningen i et eller andet omfang fordeler penge til sig selv. I stedet for at prioritere samfundets svageste er velfærdssystemet gennemsyret af goder, hvor folk, der sagtens kan klare sig selv, alligevel skal understøttes af staten. Det er jo absurd, at vi giver penge til direktører i Hellerup, men ikke kan finde ud af at hjælpe hjemløse. Når vi på den måde giver ydelser til alle, er en af konsekvenserne, at mange parkerer deres ansvar hos staten i stedet for selv at sidde ved rattet.

Fremtidens velfærd skal gives fra bunden, og ydelserne skal afhænge af behov. Vi skal hjælpe de svageste grupper langt bedre, end vi gør i dag. Velfærdsstaten skal derfor ændres ved at omlægge eller afskaffe ydelser – for eksempel efterløn, folkepension og børnecheck.

Det er vigtigt, at der også sker ændringer mht. skat. Vi skal kunne konkurrere med udlandet, så derfor skal skatten på arbejde ned. Der skal indføres en flad skat, så alle folk kan forstå, hvad de skal betale i skat. Alle skal betale det samme af den først- og sidst-tjente krone. Det vil give folk lyst til at arbejde mere og vil tilskynde folk til at tage videregående uddannelser.

Globaliseringen betyder, at vi bliver nødt til at gøre op med vores stramme indvandrerpolitik, idet vi har svært ved at tiltrække udenlandsk arbejdskraft. Grænserne skal åbnes for øget indvandring – med fokus på de indvandrere, der ønsker at komme til landet for at bidrage positivt til det danske samfund. Det gøres ved en ’Green Card’-ordning, hvor man lukker de folk ind i landet, der vil gøre en indsats og kæmpe for fællesskabet.”

Zenia Stampe, formand for Radikal Ungdom:

”Grundlæggende er jeg ret tilfreds med vort velfærdssamfund. Det hjælper os, når vi bliver syge eller arbejdsløse.

Alt er dog ikke idyl. En af ideerne bag velfærdsstaten er at skabe lige muligheder for folk, men det har vi ikke været gode til i de senere år. 80 pct. af folkeskolens elever klarer sig godt og tager uddannelser, men de sidste 20 pct. har vi tabt på gulvet. Det

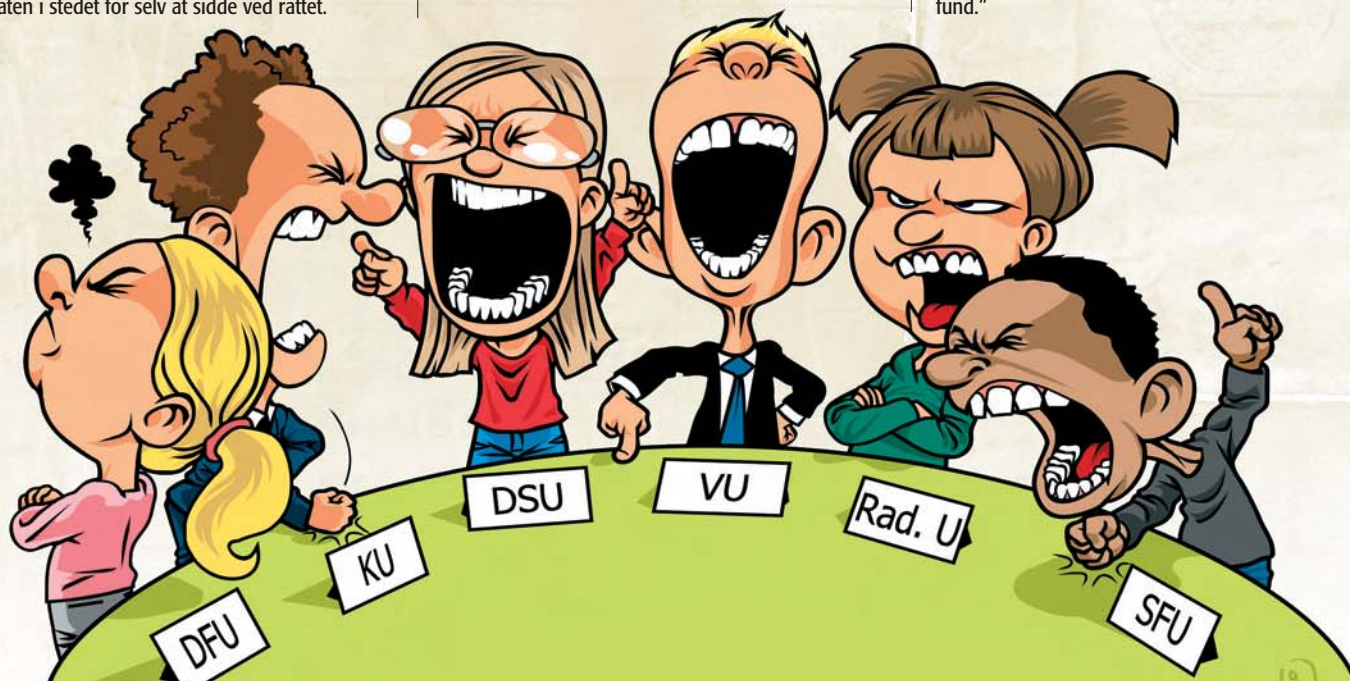
skal vi have gjort noget ved. Vi skal have vuggestuer og børnehaver, hvor der er pædagoger nok, og hvor børnene ikke bare bliver opbevaret, men udviklet. Og vi skal skabe en heldagsskole, hvor børnene bliver længere i skolen og får hjælp til lektierne. Det vil især være til gavn for de børn, der ikke kan få hjælp til lektierne derhjemme.

Et af vort samfunds største problemer er, at så mange står uden for arbejdsmarkedet. Der er mange, der mister deres selvværd, bliver ensomme og måske ligefrem begynder at drikke, når der ikke er noget at stå op til. Vi skal hjælpe dem, der kan arbejde og sørge for, at de andre får tilbud om at lave frivilligt arbejde – f.eks. i Røde Kors-butikker – hvor der ikke stilles så store krav. Det er vigtigt for menneskers livskvalitet, at de føler, der er brug for dem.

Når folk bliver sundere og lever længere, skal de naturligvis også blive længere tid på arbejdsmarkedet. Derfor skal pensionsalderen sættes op og efterlønnen afskaffes. Folk, der er nedslidte, skal til gengæld have lettere ved at få en førtidspension.

Vores skattepolitik skal laves helt om. Vi bør beskatte mursten (huse, lejligheder osv.) og forbrug i stedet for arbejde. Det vil få flere folk i arbejde, og det vil være mere socialt retfærdigt, fordi det er de rigeste, der bor i de dyreste boliger og derfor skal betale mest i skat.

Danmark og danskerne skal være meget bedre rustet til at klare sig i det internationale samfund. Derfor bør vi gøre engelsk til officielt andetsprog. Vi kan selv bruge engelsk i udlandet, og sproglige færdigheder kan gøre Danmark til et mere åbent samfund.”

Sund, sundere, D

Patienter må vente i måneder på undersøgelser og operationer. Patienter sover på gangene. Der er for lidt tid til at tale med den enkelte patient.

Det er virkeligheden i det danske sundhedsvæsen, skriver aviserne. Det har fået danskerne til at diskutere: Får vi nok for de skattekrone, vi betaler? Og bør besøg hos lægen og indlæggelse på sygehuse fortsat være gratis?

De to sygeplejestuderende, 25-årige Marie Primdahl Veng og 23-årige Christina Skov Sørensen, er enige om, at det danske sundhedsvæsen er bedre end sit rygte.

"Der vil altid være nogle, der klager. Det er svært at være syg, og det er svært at være pårørende. Det er godt, at der bliver sat spørgsmålstegn ved arbejdet, for det sikrer, at vi udvikler os. Den tid, hvor patienter og personale nærmest stod ret over for overlægen og tav, når han talte, er heldigvis ved at være

forbi," smiler Christina.

Marie er helt enig: "Der bor 5,4 millioner mennesker i Danmark, så selvfølgelig begås der fejl. Vi er alle mennesker. Vi skal blot lære af vore fejl."

Brugerbetaling – ja eller nej?

Selv om enigheden mellem de to studerende er stor, når der snakkes generelt om sundhedsvæsenet, er der markante meningsforskelle, når der dykkes ned i tidens aktuelle emner. Det gælder f.eks. brugerbetaling ved besøg hos lægen.

"Ved at betale et beløb – f.eks. 50 kr. – for at gå til lægen sender man et signal om, at man skal tage ansvar. Når man betaler, bidrager man til fællesskabet. Man tager toppen af henvendelserne, og lægen kan få mere tid til den enkelte patient. Se på Sverige og Norge, hvor folk betaler. Her går folk ikke så meget til lægen som i Danmark – hele 30 pct. færre går til lægen i de lande," fortæller Marie.

Hun mener, at der skal indføres et system, så man ikke taber dårligt stillede på gulvet. Netop hensynet til svage gør, at Christina er rygende uenig.

"Det er grundlæggende for mig, at danskere skal have lige vilkår. Det kan ske for alle, at de bliver syge, og så skal de have hjælp. En hjemløs vil måske aldrig gå til lægen, hvis han skal betale for det. Selv laver jeg papirflyvere

af mine indkaldelser til tandlægen. Jeg er på S.U., og et tandlæge-besøg koster en bondegård. Brugerbetaling vil føre til, at flere vil droppe lægen, og nogle vil blive alvorligt syge. Det vil i sidste ende koste mere for samfundet," mener Christina.

Marie

Christina

Private forsikringer

I Danmark er der tegnet 370.000 private forsikringer på sundhedsområdet (2005). Det er især virksomheder og fagforeninger, der har tegnet forsikringer for deres ansatte og deres medlemmer.

De alt for store maver i tørre tal

Forebyggelse og behandling af fedme udgør 2-3 pct. af alle udgifter til sundhedsvæsenet i Danmark. Det svarer til 2,7 milliarder kr. om året.

Danmarks Statistik og Ugeskrift for Læger

anmark?

Private forsikringer – ja eller nej?

Marie er tilhænger af både private forsikringer og privathospitaler.

"Selvfølgelig skal man ikke vise sit kreditkort for at blive behandlet. Som sundhedspersonale er det vort ansvar at hjælpe. Men de næste år bliver der flere ældre, så der skal bruges flere penge i sundhedssystemet. Flere privathospitaler kunne være én model, private forsikringer en anden. I Australien har man begge dele, og det har betydet, at privathospitaler kan tilbyde bedre senge, bedre kørestole osv. Og det er da en gulerod, hvis en virksomhed tilbyder ansatte forsikringer. Så kan man vælge arbejdsplads efter forsikring

– sammen med andre goder," påpeger Marie.

Christina mener, at offentlige hospitaler skal gøres bedre.

"Jeg bryder mig ikke om 'det er din egen skyld, så betal!' Det er respektløst og fordomsfuldt. Hvis private forsikringer og privathospitaler bliver hverdag, vil den sociale ulighed stige. Vi skal tværtimod gøre de offentlige sygehuse bedre," synes Christina.

"Jeg bryder mig ikke om 'det er din egen skyld, så betal!' Det er respektløst og fordomsfuldt. Hvis private forsikringer og privathospitaler bliver hverdag, vil den sociale ulighed stige. Vi skal tværtimod gøre de offentlige sygehuse bedre," synes Christina.

"Jeg bryder mig ikke om 'det er din egen skyld, så betal!' Det er respektløst og fordomsfuldt. Hvis private forsikringer og privathospitaler bliver hverdag, vil den sociale ulighed stige. Vi skal tværtimod gøre de offentlige sygehuse bedre," synes Christina.

Fedme og rygning

Rygning og fedme er livsstilssygdomme, som sundhedsvæsenet bruger mange penge på i disse år. Er det den danske stats opgave at hjælpe folk, der har spist og røget for meget?

"Vi kender alle sammen nogle, der er lidt for tykke eller ryger og

ikke kan holde op. De skal hjælpes. Ikke afvises. Det vil jeg som medborger gerne betale for. Og når vi taler fedme, er det ikke sikkert, at folk kan gøre for det. Det kan være genetisk, ligesom medicin kan give overvægt," forklarer Christina.

Marie er enig i, at druk og fedme kan have sociale, psykiske og genetiske årsager, og at det derfor er en offentlig opgave at behandle. Hun er lidt mere i tvivl mht. rygning.

"Mange rygere bliver ved med at

ryge, selv om de har rygerlunger. Man kan diskutere, om det offentlige skal betale for, at en ryger kan blive ved med at ryge. Vi skal i langt

højere grad hjælpe

med rygestop i forbindelse med behandling. I det hele taget skal vi blive bedre til at turde tage konfrontationer med patienter," påpeger Marie.

Kosmiske operationer

De to studerende taler til gengæld som med én mund, når det drejer sig om kosmetiske operationer.

"Selvfølgelig er det en offentlig opgave, hvis der er tale om misdannelser, eller hvis en person har fysiske eller psykiske problemer på grund af noget kropsligt. Ellers ikke," mener Marie og får medhold af Christina: "Vi skal ikke lave fedtsugninger på en 16-årig, der ser godt ud, eller brystoperationer på en kvinde, der vil have en større skål."

Tørre tal

- ▶ Hvert år dør 12.000 danskere af rygning
- ▶ Hver 20. dansker dør af en sygdom, der skyldes, at de har drukket meget alkohol
- ▶ Hver 15. voksne dansker lider af svær fedme

Danmark og sundheden

I Danmark bruger vi flere penge på sygehuse, læger o.l. end i de fleste andre europæiske lande.

Over 80 pct. af udgifterne til sundhedsvæsenet betales via skatten. En dansker betaler i gennemsnit 23.000 kr. om året til sundhedsvæsenet.

Der er store forskelle mellem Danmark og USA. Når der i Danmark bruges 1.000 kr. på sundhed, betaler staten 830 kr., mens danskeren betaler 170 kr. Når der i USA bruges 1.000 kr. på sundhed, betaler staten 450 kr., mens amerikaneren selv betaler 550 kr. (især via private forsikringer).

Hvorfor egentlig?

Det er gratis at gå til læge og blive indlagt på hospitalet. Det er gratis at få ordnet tænder, når man går i skole. Men det koster penge at gå til tandlæge, når man er voksen. Og vi skal betale for fysioterapeut, kiropraktor og psykolog. Desuden er det bedre at høre dårligt end at se dårligt.

Man kan få tilskud til høreapparater, men ikke til briller.

Når man spørger eksperter og politikere om, hvorfor det er sådan – hvorfor nogle sundhedsydelse er gratis, andre ikke – flakker deres blikke. Og de svarer, at 'sådan er det bare' og 'det er noget historisk', fordi reglerne er indført på bestemte tidspunkter i dansk historie.

Globalisering Velfærd – for få el

Globaliseringen ...set indefra

I Danmark er vi begyndt at spørge os selv, hvordan vi skal klare os i en globaliseret verden. Og måske bliver nogle bekymrede, når de læser dette i avisen:

375.000 danske job er 'truede' af globalisering. Det gælder især ufraglærte job i industrien. I de kommende år vil en stor del af disse arbejdspladser forsvinde til det østlige Europa og Asien.

Så spørgsmålet er: Vil globaliseringen æde vore arbejdspladser og vore velfærdssydelser? Kan vi beholde vor velfærd i Danmark?

... og udefra

Masser af mennesker i den 3. verden har aldrig hørt ordet globalisering. Så de nærer hverken håb, frygt eller bekymring for den globaliserede verden. Og de er vant til overskrifter i verdenspressen som:

Sult, sygdom og arbejdsløshed præger en stribe fattige lande.

Så spørgsmålet er: Kan globaliseringen ændre den 'skæve' verden? Kan vi skabe en global velfærd, der også kommer til at gælde for fattige bønder i Andesbjergene og for børnearbejdere i Pakistan? Vil det være muligt at skabe velfærd for andre end de rige lande?

En plan for Danmark

Den danske VK-regering fremlagde i 2006 en globaliseringsplan, der skal føre Danmark ind i den globale økonomi. Planen indeholder 333 punkter, hvoraf de fleste handler om, at uddannelse er godt, men mere uddannelse er bedre.

De overordnede mål er, at *Danmark skal være verdensmester i at konkurrere*, og at der skal være *færre skel, mere fællesskab og mere sammenhold i samfundet*.

Nogle af punkterne i planen er, at

- ▶ vi skal skabe verdens bedste folkeskole, hvor læsning, matematik, naturfag og engelsk skal styrkes
- ▶ alle unge skal have en ungdomsuddannelse
- ▶ mindst halvdelen af alle unge skal have en videregående uddannelse – gerne med internationalt perspektiv
- ▶ videregående uddannelser skal være i verdensklasse
- ▶ forskning skal styrkes og udbygges
- ▶ der skal knyttes kontakter til andre lande og kulturer
- ▶ flere skal starte deres egen virksomhed
- ▶ flere skal gå på efteruddannelse

Stort set alle – politiske partier, erhvervslivet, uddannelserne og fagbevægelsen – bakkede op om punkterne i globaliseringsplanen. Men kritikere sagde samtidig, at regeringen ikke ville bruge penge nok på at føre planen ud i livet.

er mange?

Den globale plan I

WTO, IMF og Verdensbanken er tre internationale organisationer, der ved hjælp af regler og långivning forsøger at regulere handel og økonomi i verden. Målet er, at flere lande kan klare sig bedre og på sigt øge velfærden for indbyggerne.

WTO

WTO (World Trade Organization – Verdenshandelsorganisationen) laver regler for handel mellem lande. WTO's formål er

- ▶ at give verdens lande bedre mulighed for at eksportere deres varer
- ▶ at øge produktionen og udbyttet af varer og tjenesteydelser, så miljø og naturressourcer ikke misbruges
- ▶ øge den samlede økonomiske udvikling i verden, så alle får del i væksten

IMF og Verdensbanken

IMF (Den Internationale Valutafond) og Verdensbanken yder lån til fattige lande, men kræver til gengæld indflydelse på landenes økonomiske politik. Formålet for IMF og Verdensbanken er at

- ▶ bekæmpe fattigdom
- ▶ yde lån til fattige lande
- ▶ fremme demokrati
- ▶ skabe økonomisk stabilitet i verden

Globalisering betyder, at

- ▶ vi kan kommunikere på lang afstand med telefon, internet, radio og tv
- ▶ handel og varetransport øges mellem verdens lande
- ▶ der sker flere økonomiske forretninger hen over landegrænser
- ▶ penge kan overføres fra verdensdel til verdensdel
- ▶ arbejdskraften flytter sig mellem lande
- ▶ politiske beslutninger træffes uden om nationale parlamenter
- ▶ vi rejser rundt i verden og møder folk fra andre kulturer
- ▶ verdens lande bliver mere afhængige af hinanden

Nogle mener, at globaliseringen især – eller måske kun – er interessant for verdens rige lande. De rige lande bliver rigere, mens resten af verdens lande bliver fattigere.

Andre mener, at globaliseringen kommer alle lande til gode – rige som fattige. De rige lande vil investere i de fattige lande og handle med dem, så alle i sidste ende bliver rigere.

Den globale plan II

Ikke alle tror på, at WTO, IMF og Verdensbanken kan øge verdens velfærd. Herunder ATTAC, der er en politisk græsrodsbevægelse, som blev dannet i Frankrig i 1998. Ifølge ATTAC skjuler de tre organisationers smukke ord om lighed, demokrati og velfærd deres egentlige formål: At gøre de rige lande rigere.

ATTAC mener ikke, at WTO, IMF og Verdensbanken har fremmet økonomi, sundhed og uddannelse i den fattige del af verden. Tværtimod har de tre organisationers indblanding øget nøden blandt de fattigste befolkningsgrupper.

ATTAC's konklusion er, at WTO, IMF og Verdensbanken ikke gør verden mere lige, men gør den mere skæv.

ATTAC

ATTAC findes i mange lande verden over – også i Danmark.

ATTAC arbejder for

- ▶ at gøre ulighederne mellem i- og ulande mindre
- ▶ at begrænse multinationale og transnationale firmaers mulighed for at flytte penge rundt i verden
- ▶ at få verdens rige lande til at eftergive de fattigste ulandes gæld
- ▶ at få indført en global skat – Tobinskatten – der skal fremme den globale velfærd

Tobinskatten

Tobinskatten er opfundet i 1970'erne af den amerikanske økonom og nobelprismodtager James Tobin. Han mente, at man burde indføre en global skat på 0,1 pct. på international handel med valuta.

Siden har græsrodsbevægelsen ATTAC taget ideen op og foreslået, at overskuddet fra en Tobinskat bør benyttes til at bekæmpe verdens fattigdom gennem miljø- og udviklingsprojekter.

Med andre ord en global skat for at fremme en global velfærd.

Danmark skal have

”Alle kender en ko. Det er sådan en, der kommer mælk ud af! Derfor klædte vi os ud som køer, da vi ville sætte fokus på EU's landbrugspolitik. I EU får hver ko 2 US dollars (ca. 13 kr.) om dagen i støtte. I verden er der en milliard mennesker, der lever for under 1 US dollar om dagen. Det er da grotesk,” mener 26-årige Nils Brøgger Jakobsen, der er aktiv og næstformand i organisationen Mellemfolkeligt Samvirke.

Med aktionen ville Mellemfolkeligt Samvirke vise, at også danske køer er en del af et system, som er uheldigt for de fattige lande, dvs. u-landene. Når EU's køer får støtte, kan landmænd i f.eks. Den Dominikanske Republik ikke konkurrere med europæiske landmænd. Og på et tidspunkt holdt landmændene i Den Dominikanske Republik op med at producere mælk, hvilket gik ud over befolkningen, der måtte klare sig med mælkpulver, der indføres fra netop EU.

”Når vi laver aktiviteter, skal det ikke kun være endnu en kedelig folder. Vi vil gerne lave noget, der får folk til at spærre øjnene op, og man kan bedre få folk i tale, hvis man får dem til at smile. Derfor lavede vi happeningen med køerne, og forhåbentlig fik folk noget at tænke over,” smiler Nils Brøgger Jakobsen.

Sådan begyndte det!

Nils' engagement i verden omkring os begyndte i gymnasiet, hvor han tog på arbejdslejr – arrangeret af Mellemfolkeligt Samvirke – i Brighton, England. Siden fulgte en syv måneders rejse i Asien.

”At rejse åbner ens øjne for verden, og man lærer at se tingene på en anden måde. Man får kendskab til andre kulturer, og de får kendskab til os. Respekt og tolerance over for andres

synspunkter er meget lettere, når man har mødt mennesker af kød og blod. Når du har været i Vietnam, kan du meget lettere forholde dig til det, du lærte i skolen om Vietnams historie, eller til de aktuelle nyheder, du ser på tv,” siger Nils Brøgger Jakobsen.

Ifølge Nils Brøgger Jakobsen er det sundt at rejse ud og møde andre kulturer.

”Ting, som er selvfølgelige i Danmark, er ikke selvfølgelige i et fattigt land. Rent drikkevand f.eks. Fattigdom giver lyst til at oplyse danskerne om forholdene i de berørte

lande, og man ønsker brændende at ændre verden,” påpeger Nils Brøgger Jakobsen.

Det var ikke tilfældigt, at Nils valgte Mellemfolkeligt Samvirke, der bl.a. støtter opbygning af organisationer i andre lande.

”I Danmark har vi en demokratisk tradition for at deltage aktivt i foreninger. Det er

Dem vælger de

En undersøgelse viser, at arbejdsgivere foretrækker at ansætte personer, der har lavet frivilligt arbejde – hvis to ansøgere vel at mærke er lige kvalificerede fagligt set.

Frivilligt arbejde

Ca. hver tredje dansker udfører frivilligt arbejde. Det er især højtuddannede med gode job og god løn, der sidder i bestyrelser i børnehaver og skole eller hjælper til i fodboldklubben.

Ca. hver tredje unge er aktive i foreninger eller kæmper for en sag. Det kan være i organisationer som Amnesty International, Greenpeace, Nepenthes eller Mellemfolkeligt Samvirke.

Socialforskningsinstituttet 2006

en af grundene til, at vi har et velfungerende samfund. På det område synes jeg, at vi bør være rollemodel. Dermed ikke sagt, at vi ikke kan lære af andre lande, for selvfølgelig kan vi det,” understreger Nils Brøgger Jakobsen.

e førertrøjen

Det lærer man!

Nils Brøgger Jakobsen mener, at et liv som aktivist giver kompetencer, som man kan bruge i mange af livets sammenhænge.

"Jeg har lært mindst lige så meget ved at være aktivist som ved at gå i skole, på gymnasium og på universitetet. Man bliver god til praktisk planlægning, til at føre ideer ud i livet og til at kommunikere med andre. Det supplerer fint det, man lærer på en uddannelse," synes Nils Brøgger Jakobsen.

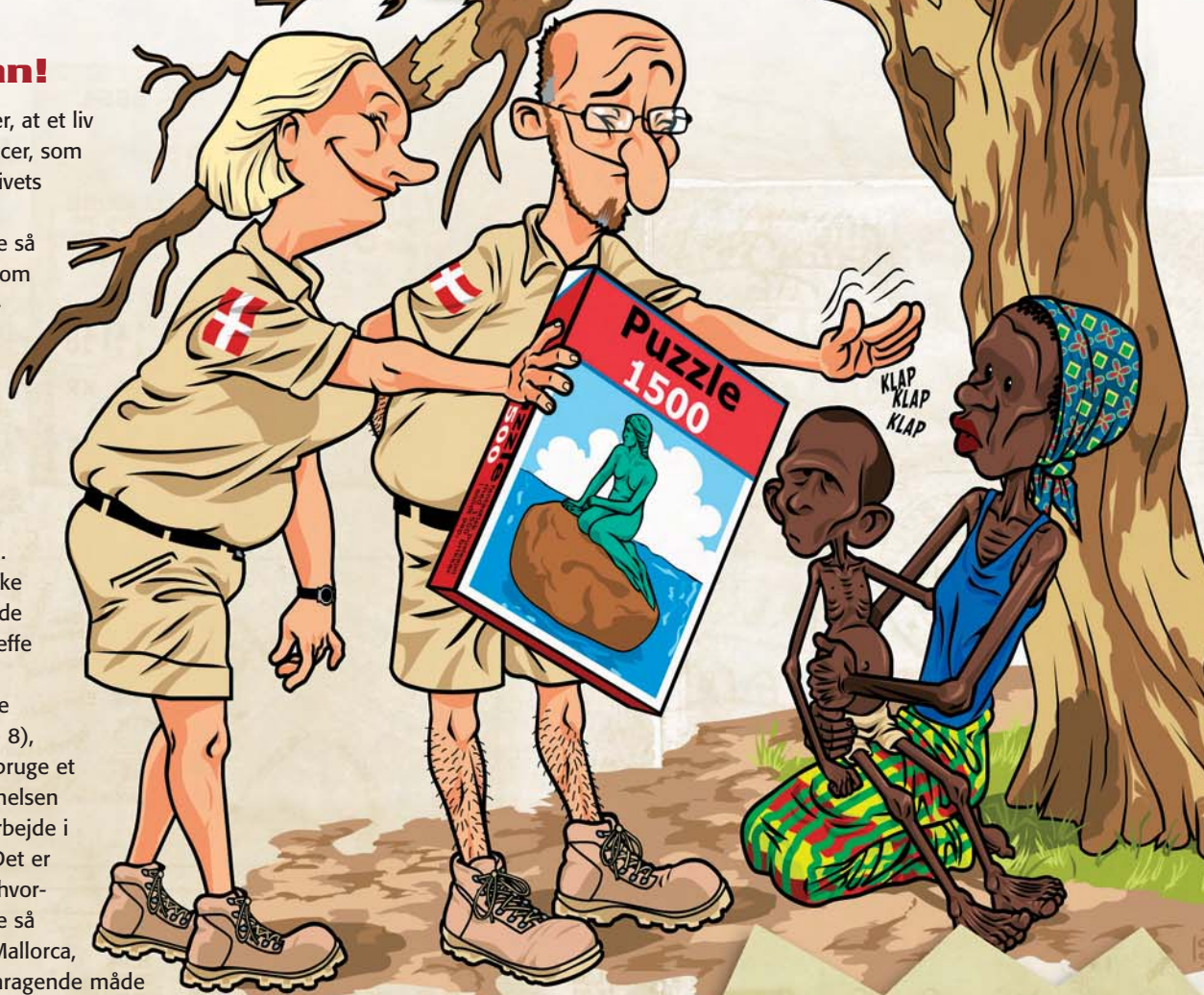
Han er således heller ikke bleg for at give gode råd til de unge, der står over for at træffe beslutninger om fremtiden.

"Uanset hvad politikerne mener om fjumreår (se side 8), mener jeg, at de unge skal bruge et par år efter ungdomsuddannelsen til at arbejde, lave frivilligt arbejde i en forening og på at rejse. Det er selvfølgelig ikke ligegyldigt, hvordan man rejser: Man får ikke så meget ud af grisevester på Mallorca, men ellers er rejsen en fremragende måde at lære på: Man skal klare en masse praktisk, og man lærer at begå sig i andre kulturer og over for mennesker, der tænker anderledes. Det giver nogle helt andre kvalifikationer end dem, man får ved at se Beverly Hills dag ud og dag ind," mener Nils Brøgger Jakobsen.

På med førertrøjen

Han er ikke tilfreds med de nedskæringer, der er sket på u-landsområdet i de senere år. Danmark giver ikke længere så mange penge til u-lande, og der er også skåret ned på de penge, der gives til oplysningsarbejde i Danmark om u-lande.

"Danmark er ikke og skal ikke være en militærmagt. Vi burde i stedet være det land i verden, som alle andre stræber efter, når det gælder bistand til u-lande, miljø og sociale forhold. Tidligere var vi det land, der gav mest u-landsstøtte pr. indbygger, men vi er desværre dumpet ned på en 5. plads. Det skal vi have lavet om. Vi skal igen være

stolte af det danske flag. Det bedste, vi kan gøre efter krisen med Muhammed-tegningerne, er at fremme hjælpen til fattige lande, herunder muslimske. På den måde sender vi et signal om, at vi gerne vil støtte, men samtidig kommer det også dansk erhvervsliv til gode," mener Nils Brøgger Jakobsen.

Mange af de aktiviteter, som Nils Brøgger Jakobsen har deltaget i, har fået støtte af den danske stat. F.eks. gennem Danidas Oplysningsbevilling. Danida er den del af af Udenrigsministeriet, der står for den danske u-landsstøtte.

"Jeg synes, at staten får meget for pengene, når vi laver oplysningsmateriale eller aktiviteter. For det første videregives der viden. For det andet får Danmark selvstændige og tænkende mennesker med udsyn," siger Nils Brøgger Jakobsen. ■

Det mener danskerne

En undersøgelse om danskernes holdning til u-landshjælp gav dette resultat. Danskerne blev spurgt i 2005, hvor Danmark gav 0,84 pct. af BNP (bruttonationalproduktet – et lands samlede produktion) i u-landshjælp.

- ▶ 39 pct. mener, at beløbet er passende
- ▶ 38 pct. mener, at vi giver for få penge
- ▶ 16 pct. mener, at vi giver for mange penge
- ▶ 7 pct. ved ikke

Ugebrevet A4 2005

Øverst!

Når man ser på, hvilke NGO'er (ikke-statslige organisationer – Non Governmental Organisations) der får mest Danida-støtte til projekter i u-landene, ligger Mellemløst Samvirke øverst. I 2004 fik organisationen 167 millioner kr. til projekter i u-lande. Ibis fik 118 millioner kr., Folkekirkens Nødhjælp 105 millioner kr. og Dansk Røde Kors 68 millioner kr.

Når jeg bliver gam

Det handler om livskvalitet

"Nogle dage var jeg helt ødelagt, når jeg kom hjem. Jeg var træt, ked af det og følte ikke, at jeg havde slået til. Det værste var, når jeg måtte gå fra gamle mennesker, der havde brug for mere omsorg og trøst. Fordi jeg skulle videre. Holde tidsplanen," siger Helle, der i otte år cyklede rundt til hjemmeboende ældre for at servere mad, hjælpe dem med at komme i bad og sørge for, at de fik deres medicin.

I dag er hun ansat som social- og sundhedshjælper på et plejehjem i Åbyhøj ved Århus. Det er et job, hun er glad for. Men årene som hjemmeplejer har givet hende markante meninger om den danske ældrepleje.

Tid er en mangelvare

"I Danmark har vi indrettet vores liv sådan, at vi ikke selv kan tage os af de gamle. Vi går på arbejde og overlader ansvaret til det offentlige. Det er fint nok. Men så skylder vi også de gamle, at de får den pleje, de har

behov for," siger Helle.

Hun skynder sig at tilføje, at det desværre ikke altid er virkeligheden. Og det hænger sammen med, at tid næsten altid er en mangelvare i ældreplejen.

"Mange steder er arbejdet lagt til rette minut for minut. Man har så og så lang tid til at tømme skraldespanden, give medicin, personlig pleje osv. Men det hænger kun sammen, hvis der ikke opstår noget uventet. Og det gør der næsten altid. Det er jo mennesker, vi har med at gøre," påpeger Helle.

Hvis hun kunne bestemme, skulle det handle mere om livskvalitet og mindre om vagtplaner og snævre tidsrammer. Og især skulle der være mere tid til den personlige kontakt med de ældre.

"Hvem kan afgøre, hvad der er vigtigst? At skifte en bluse, der er spildt sovs på, eller tage en snak med fru Jensen, der er ked af det. Det kan man ikke svare på. Men det er et valg, vi står i næsten hver dag. Og vi klarer også begge dele. Så må vi blot løbe lidt stærkere bagefter," siger hun.

Antal ældre på 65 eller derover

- 2006: 823.000
- 2015: 1.052.000
- 2030: 1.356.000
- 2045: 1.490.000
- 2050: 1.436.000

Danmarks Statistik 2006

Minister betyder tjener

"Minister betyder tjener, politikere skal være folkets tjenere (...). De borgerlige politikere brænder ikke rigtigt for folks ve og vel.

Borgerlige politikere ligger ikke vågne for en menneskeskæbne, de føler sig ikke personligt anfægtet over de hjemløse på gaderne, de gamle på plejehjemmene eller de gamle derhjemme, der tager imod 170 hjemmehjælpere på et år."

Ulrik Høj, Weekendavisen

Pres skaber stress

Helle vil nødigt lyde for pessimistisk. Og hun gentager, at hun trods de pressede arbejdsforhold er glad for sit arbejde. Men ser hun på branchen som helhed, er hun ikke i tvivl. Smertegrænsen er nået.

"Jeg kan for det meste se mig selv i spejlet, når jeg går hjem fra arbejde. Men jeg kender også kolleger, der alt for ofte må konstatere, at de heller ikke den dag kunne gøre det godt nok. Og det giver stress," siger hun og bemærker, at det er et dårligt tegn, når en branche plages af for meget sygefravær.

Undersøgelser viser, at sygefraværet inden for sundhedsvæsenet, herunder ældreplejen, er 4-5 gange højere end gennemsnittet for arbejdsmarkedet.

"Hvorfor ansætter man ikke bare nogle flere folk?" spørger Helle og slår ud med armene. "Vi kræver ikke længere pauser eller mere i løn. Vi orker bare ikke at gå rundt med dårlig samvittighed. Og vi vil gerne kunne gå hjem fra arbejde og sige: 'I dag var en god dag. Jeg havde tid til både de praktiske ting og til at holde hr. Hansen lidt i hånden.'"

Vi kunne gøre det så godt

Helle er ikke overrasket over den kritik, der af og til rettes mod danske plejehjem. Hun forstår godt, at folk bliver frustrerede, hvis de oplever, at deres gamle mor eller far ikke får den pleje, som de skal have. Men kritikken rettes ofte mod de forkerte, synes hun.

"Det er ikke lederne af plejehjemmene eller de ansatte, man skal skyde på. Vi gør det så godt, vi kan. Inden for de rammer, vi

Livet i ældreplejen

"De fleste mennesker ville løbe skrigende bort fra et job i den danske ældrepleje.

Det er kun pligtopfyldende, underkuede kvinder i fortrinsvis 45-65 års alderen (som mig selv), man kan byde det job. De unge orker det ikke og flygter fra uddannelsen og jobbet, og mænd vil slet ikke indlade sig på det."

Elisabeth U. Rift, ansat i hjemmeplejen

- i Dagbladet Information

har. Det er derimod 'dem, der bestemmer', politikerne og embedsmændene, man skal hanke op i.

De skal forstå, at økonomien er for stram. De skal gøre det attraktivt at arbejde med ældre. Sker det ikke, bliver det umuligt at få nye ansat. Folk står jo ikke ligefrem i kø for at passe ældre mennesker," konstaterer hun og tilføjer, at en væsentlig årsag til, at hun og mange andre bliver i branchen, er en kærlighed til jobbet og gode kolleger.

"Der er nemlig ikke meget andet, der trækker," siger hun med et skævt smil. "Lønnen er lav, det er hårdt arbejde, og respekten for vort arbejde er meget lille. Men tænk: Vi kunne gøre det så godt, hvis vi bare fik lov." ■

Færre til at betale

I 2040 vil der være (...) ca. 350.000 færre i aldersgruppen 15-64 år. Altså dem, der skal arbejde og betale skat, så der er råd til folkepension, plejehjem osv.

Torben Andersen, økonom og overvismand

Flest danskere i 2036

Der vil blive flere og flere ældre danskere i de næste 40 år. Danmarks befolkningstal vil toppe i 2036, hvis forudsigelsen fra Danmarks Statistik holder. Så vil der til den tid være 5,7 millioner danskere (i dag 5,43 millioner). Derefter vil befolkningstallet falde.

I 2045 vil der være

- 700.000 skolebørn mellem seks og seksten år.
- I 2006 er der 750.000.
- 2,6 millioner personer i den erhvervsaktive alder fra 25 til 64 år. I 2006 er der ca. 3 millioner.
- 1,49 millioner personer på 65 år og derover. Eller mere end 650.000 flere end i 2006, hvor der er 823.000.

Danmarks Statistik 2006

Familier under

Samfundet

“A fstanden mellem rige og fattige i Danmark er blevet større de seneste 5-10 år. Og det går særligt ud over de svageste. Især enlige forsørgere, men også familier, hvor far og mor af den ene eller anden grund ikke har arbejde. Der er forarmelsen for alvor ved at bide sig fast,” mener Mødrehjælpenes rådgivningschef, Inge Schmidt.

En privat institution

Den første Mødrehjælp så dagens lys i 1923. Institutionen blev dannet af velmenende personer og fonde, der ville hjælpe enlige mødre. Først i 1939 – ved indførelsen af Mødrehjælpsloven – kom institutionen på statens budget.

Sådan var det indtil 1976, hvor Bistandsloven blev vedtaget, og al hjælpearbejde blev samlet i kommunerne. Men det viste sig, at den nye lov ikke tog højde for de problemer, mange enlige mødre havde. Så i 1983 dannede en kreds af privatpersoner den selvejende institution Mødrehjælpen af 1983.

Institutionen har et budget på ca. 24 millioner kr. De kommer fra fonde, organisationer og private. Desuden er der tilknyttet mange frivillige.

Inge Schmidt har mange års erfaring med at rådgive børnefamilier, der har det svært. Det er ofte familier, som er gået forgæves hos det offentlige. Så hendes kritik af politikere og kommuner er direkte og skarp.

“Vi har alt for mange mennesker, der er sat uden for døren. Mennesker, der ikke får del i den økonomiske vækst, som samfundet oplever i disse år. De kan ikke få arbejde, og de har svært ved at tage en uddannelse. Og i stedet for at tilbyde dem hjælp til at komme videre lægger man pres på dem, mistænkeliggør dem og skærer i deres indkomst,” siger hun.

Hjælp til de svageste

Inge Schmidt er klar over, at politikere er nødt til at prioritere. Men hun mener, at der skal være råd til at hjælpe dem, der har det sværest.

“Jeg kan ikke forstå, hvorfor politikere tror, at disse mennesker kan hjælpes med pisk. De har fået pisk nok i deres opvækst. Det kan være mangelfuld skolegang på grund af problemer i hjemmet, mobning, misbrug osv.

Folk vælger da ikke selv at være fattige eller arbejdsløse. Der er ofte gode grunde til, at de er havnet i en svær situation,” påpeger hun.

Ved du, at Mødrehjælpen...

- ▶ rådgiver børnefamilier og gravide, som har det svært
- ▶ hjælper med at skabe sociale netværk for enlige mødre og unge gravide
- ▶ arbejder for at forbedre børns vilkår og styrke forældrene, så de bliver i stand til at give deres børn kærlighed og tryghed
- ▶ arbejder for at fremme børnefamiliers vilkår.

Ifølge Inge Schmidt er antallet af henvendelser til Mødrehjælpen stigende. Lige nu ligger det på ca. 5.500 om året. Og hendes vurdering er, at der ikke er udsigt til et fald foreløbig.

“Vi har dagligt masser af henvendelser på Mødrehjælpenes afdelinger. Folk henvender sig ikke hos os for sjov. De beder om hjælp, fordi de ikke har råd til at betale sønnens kontingent til fodboldklubben, fordi de ikke har råd til at holde børnefødselsdag, fordi de ikke har råd til at købe tøj til børnene osv. Folk kommer, fordi de ikke ved, hvor de ellers skal gå hen,” understreger Inge Schmidt. ■

Storken kom tidligt

Det første, jeg tænkte, var:

"Åh, nej! Jeg må have en abort!"

Sådan reagerede Camilla, da det midtvejs i 9. klasse gik op for hende, at hun var gravid.

"Verden faldt sammen. Jeg kunne ikke overskue, hvad der skulle ske. Hvad mine forældre ville gøre? Ville de smide mig ud hjemmefra? Og hvad min kæreste ville sige? Ville han forlade mig?" tænker Camilla tilbage på den kaotiske tid.

Vejen til lægen sammen med moderen var svær. Det samme var beskeden. Men ikke mindst undrede hun sig over det, lægen sagde.

"Hun gik på forhånd ud fra, at jeg ikke ville være mor i så ung en alder. Så hun ringede med det samme og bestilte en abort. Da jeg gik, sagde hun, at jeg ville modtage et brev om at møde op på sygehuset."

Gode råd og mødrehjælp

Men for Camilla var det ikke så enkelt. Hun kunne hverken overskue konsekvenserne af en fødsel eller en abort. Så den følgende tid krævede mange overvejelser og samtaler. Dels med forældrene, dels med kæresten.

"Mine forældre sagde, at jeg ikke skulle føle mig presset til noget. Beslutningen var min. Og de ville hjælpe så godt, de kunne, hvad end jeg valgte. Det var vildt rart at få at vide," husker hun.

Samtidig foreslog Camillas mor, at de to unge fik en aftale om rådgivning hos Mødrehjælpen. Og det viste sig at være en god idé. Her fik Camilla og hendes kæreste svar på mange af de spørgsmål, som de gik og baksede med.

"Kvinden, vi talte med, var god til at lytte. Jeg følte mig tryk. Og jeg kunne mærke, at hun havde stor erfaring.

Den dag var der nogle ting, der faldt på plads. Vi fandt ud af, at verden ikke ville bryde sammen, hvis vi valgte at få et barn," fortæller Camilla.

af unge mødre, som kommer for at snakke og få gode råd af en sundhedsplejerske.

"Det er rart at tale med nogle voksne, der er neutrale. Nogle der har erfaring med unge mødre. Nogle man kan spørge om alt!

Og så er det fedt at møde andre unge mødre. Vi sætter ord på de følelser og tanker, vi hver især går rundt med. På den måde er vi ikke alene med de problemer, der dukker op.

Jeg har fået nogle rigtig gode veninder i min mødregruppe. Vi ringer, sms'er, mailer og besøger hinanden. Jeg frygtede at miste mine venner, da jeg blev gravid. Men jeg har faktisk fået flere, end jeg havde før," påpeger hun.

Camilla gør i det hele taget meget ud af at holde fast i sine venskaber. Derfor siger hun heller ikke nej til at gå på café eller mødes med vennerne. Så tager hun for det meste Thea med.

"Livet går jo ikke i stå, fordi man får et barn. Man skal blot planlægge lidt mere. Jeg kan også sagtens gå til fester," smiler Camilla.

Nogle har det svært

Camilla er klar over, at ikke alle er så heldige, som hun selv er. Det er ikke alle, der har familie, kæreste og gode venner omkring sig.

"Der er piger, der må klare sig selv uden støtte fra forældrene. Og det er svært, når man pludselig står med et lille barn. De skal have hjælp til at finde en lejlighed. Hjælp til at få pengene til at slå til. Hjælp til at få passet den lille, hvis de skal ud. Jeg ved ikke, hvad de piger skulle gøre, hvis Mødrehjælpen ikke fandtes," funderer hun og fortsætter: "Jeg tænker tit på, at det er utroligt, at der er sådan et sted. At der er nogle, der vil bruge tid på at hjælpe andre. Det, synes jeg, er helt utroligt!"

Fremtiden

Der gik dog endnu nogle uger, før det unge par tog den endelige beslutning. Især Camillas 17-årige kæreste syntes, valget var svært.

"Min kæreste var meget i tvivl. Men han var også meget loyal. Han sagde, at det var mit valg. Og at han ville respektere det."

I november 2005 fødte Camilla så datteren Thea. Hun er i dag seks måneder, og Camilla er på barsel. I mellemtiden er hun og kæresten blevet forlovet. Og det er planen, at de skal flytte sammen.

"Jeg ser lyst på fremtiden. Ja, det gør vi begge," ler Camilla. "Vi skal giftes. Og vi har planer om både hus og bil. Og på længere sigt en lille baby mere. Men først skal jeg i gang med min uddannelse. Efter sommer begynder jeg på HH. Det har altid været min drøm. Og jeg er blevet optaget!" siger Camilla med et stort smil.

Pigesnak og mødregruppe

Selv om Camilla ser fremad, har hun ikke sluppet kontakten til Mødrehjælpen. Hver torsdag mødes hun fortsat med den gruppe

Udviklingshæmmede Mennesker med handica

”Jeg har opkaldt det her sted efter tv-udsendelserne med Søren Ryge. Det hedder 'Det derude,' fortæller 39-årige Kurt Fogh Jensen, der sidder på en veranda i *Landsbyen Sølund*, der er et bosted for udviklingshæmmede.

”Jeg elsker at sidde med en øl og nyde stilheden. Så kan jeg kigge hen over trætoppene og høre fuglene synge, mens solen går ned. Er der noget, der er bedre? Jeg spørger bare?” smiler Kurt.

Festival og arbejde

Kurt Fogh Jensen er en af ca. 220 beboere på Sølund.

”Jeg har det rigtigt godt her. Personalet er flinke, og jeg skændes ikke med dem. Det gider jeg ikke bruge tid på! Jeg har mange gode venner, som jeg kan tage på fisketure med, eller jeg kan gå ned til duerne, hvor jeg bruger meget tid. Men det bedste er festivalen. Så kan vi høre musik og drikke øl,” siger Kurt Fogh Jensen, der har boet i Landsbyen Sølund i 10 år.

Sølund Musik Festival finder sted en gang om året. Danske sangere og musikere som Kim Larsen, Gnags og Birthe Kjær kommer og underholder udviklingshæmmede fra hele landet. Overskuddet fra festivalen bruges til projekter for udviklingshæmmede.

”Det næstbedste ved Sølund er, at jeg kan gå på arbejde. Hver dag fra 8.30-15.30

arbejder jeg på en gård, hvor jeg laver alt muligt. Fodrer dyr, løfter foder eller fylder huller i vejene. Vi har strudse. Når jeg kommer hjem, er jeg træt og skal have en time på øjet,” fortæller Kurt.

Stor og lille på én gang

På Sølund har man indrettet sig, så beboerne som Kurt bor i mindre huse, hvor de har eget værelse. Beboerne bor sammen med andre og har fælles rum og arealer, hvor familie og venner kan komme på besøg. Samtidig er de en del af en større landsby og kan gøre brug af f.eks. svømmehal og motionscenter. Og de kan gå ture på stierne i det store naturområde med skov og søer.

”På den måde har vi udnyttet fordelene ved at være et stort sted med egen læge, frisør, tandlæge og præst, men samtidig har vi gjort det overskueligt for beboerne. Vi vil ikke bare være en institution, men derimod være et miljø, hvor den enkelte beboer er i centrum,” forklarer Maurits Eijgendaal, der er forstander i Landsbyen Sølund og udviklingschef i Skanderborg Kommune.

I Landsbyen Sølund bor der mennesker, der ikke kan klare sig uden hjælp fra de 550 ansatte. De 220 beboere er i alderen 18-100 år, og de fleste af dem lever det meste af deres liv på Sølund. Kun få kan som Kurt magte at gå på arbejde.

”Her i landsbyen er det normalt at være unormal. Som alle andre mennesker har udviklingshæmmede behov for et socialt liv. Som mennesker er vi jo kun noget i kraft af andre. Derfor satser vi meget på fællesskabet i de lokale bo-enheder,” fortæller Maurits Eijgendaal.

Mennesker – ikke handicappede

Når man spørger Maurits Eijgendaal om arbejdet med udviklingshæmmede, nævner han tre nøgleord: tryghed, udfordringer og oplevelser.

”Her ser vi mennesker med handicaps. Vi ser ikke handicappede. Det er vigtigt i vort arbejde. Andre steder kommer diagnosen til at dominere over samværet mellem personale og beboere. Selvfølgelig har alle beboere her en diagnose, men det er altafgørende, at vi ser beboerne som mennesker,” understreger Maurits Eijgendaal.

Forstanderen forklarer, at det er personalets vigtigste opgave at skabe relationer mellem beboerne samt mellem beboere og personale.

”Når en beboer slår mig, er det ikke, fordi han ikke kan lide mig. Måske har han på grund af en skade i venstre halvdel af hjernen ikke noget sprog. Så må vi skabe kontakt til ham ved sang, musik og gåture,” siger Maurits Eijgendaal.

ps – ikke handicappede!

Han fortæller historien om en mand, som var røget fra institution til institution.

"Da han kom her, havde han ikke noget sprog, og han brugte gulvet som toilet. Vi gik i gang med musik og spillede bl.a. Mozart for ham. I dag er han meget roligere og har et sprog. Det er da en solstrålehistorie," smiler Maurits Eijgendaal.

Ingen låge!

Sølund er en såkaldt åben landsby. Det betyder f.eks., at mange fra Skanderborg går tur på områdets stier.

"Vi har hverken låge eller hegn, så børnehaver kan gå tur her. Børnene oplever mennesker, der ikke er som dem, de kender. En omvendt integration! Samtidig kan vore beboere frit forlade området, og det benytter nogle sig af. For 15 år siden besøgte en af vore beboere det nærliggende *Hotel Skanderborghus*. Han bestilte kaffe og kage. Da han gik, lagde han 10 øre til tjeneren. Det gentog sig de næste mange dage. Så da hotellet skiftede ejer, måtte hotelpersonalet fortælle den nye ejer, at en udviklingshæmmet drak gratis kaffe hver

dag. Det gør han stadig!" siger Maurits Eijgendaal.

Hvis opgave er det?

Fra tid til anden popper diskussionen op. Hvor mange penge skal der bruges på udviklingshæmmede? Det siger sig selv, at Landsbyen Sølund med 550 ansatte er dyr at drive, men Maurits Eijgendaal er ikke i tvivl om, at det er det rigtige at gøre.

"Det lyder sødt, venligt og rart, at udviklingshæmmede kan bo hjemme hos familien. Men det holder bare ikke. Langt de fleste er simpelthen for svære at håndtere for familien. Når de bliver 18 år, er de voksne mennesker og har ret til eget liv. Herunder seksualitet, hvilket de udviklingshæmmede naturligvis også har behov for," forklarer Maurits Eijgendaal.

I lande i Sydeuropa gør man tingene anderledes end her i landet. Der tager familien hånd om udviklingshæmmede, mens det i Danmark er en offentlig opgave.

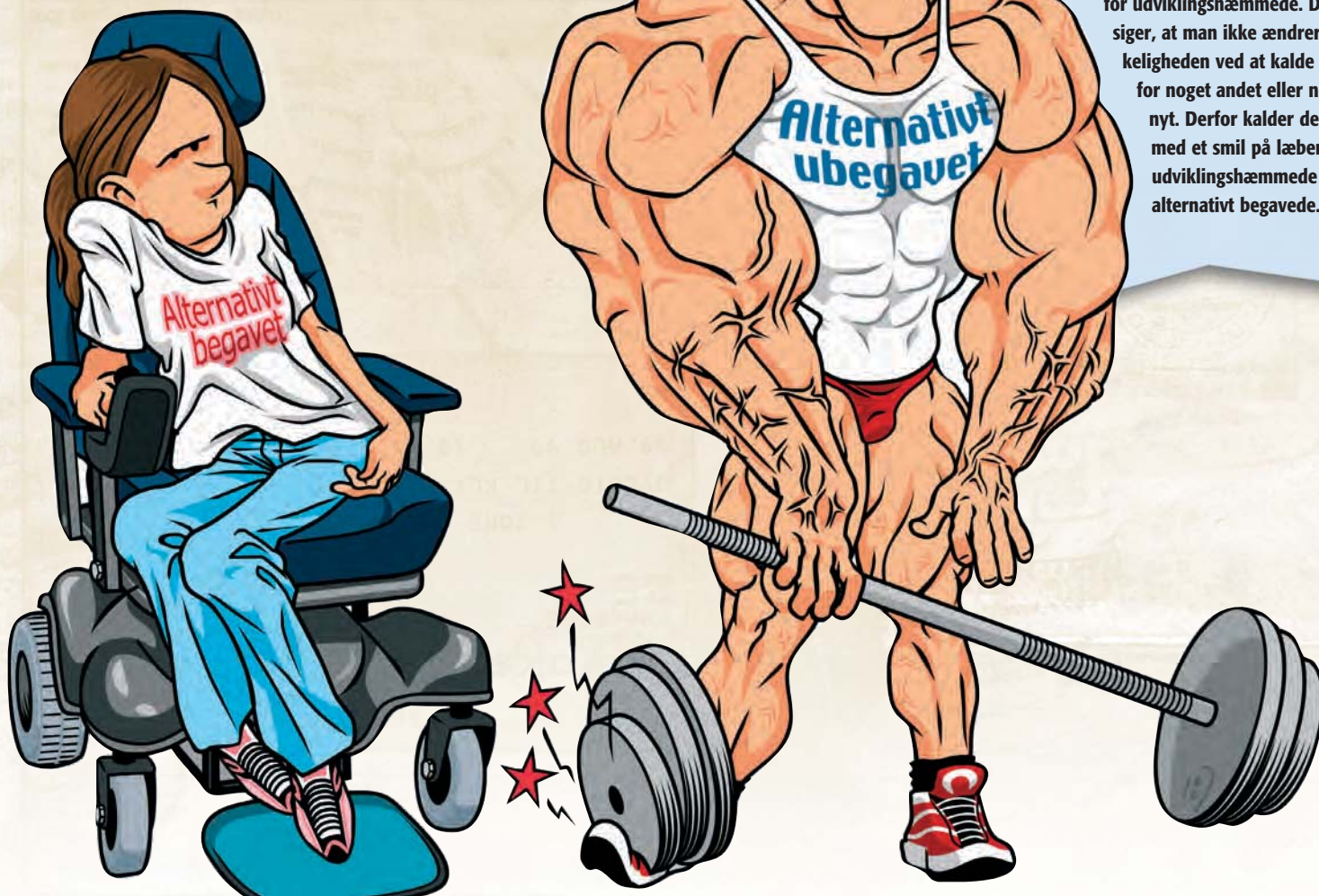
"Man kender et samfund på, hvordan det behandler sine svageste, og jeg mener, at det er en offentlig opgave at hjælpe de svageste grupper, herunder udviklingshæmmede. Men familien er central i vort arbejde. Her på stedet inddrager vi de pårørende. Vi har en meget aktiv Forældreforening, der bl.a. fremsætter ønsker på beboernes vegne," forklarer Maurits Eijgendaal. ■

Kært barn har mange navne

Man siger om de mennesker, der bor på Sølund, at de har vidtgående fysiske og psykiske handicaps. I daglig tale kaldes de udviklingshæmmede, og sådan omtaler beboerne på Sølund også sig selv. I *Synonymordbogen* står der, at udviklingshæmmet kan betyde tilbagestående eller underudviklet.

Tidligere blev de kaldt åndssvage eller evnesvage og endnu tidligere alumner.

I tidens løb har nogle trukket lidt på skuldrene af de mange betegnelser for udviklingshæmmede. De siger, at man ikke ændrer virkeligheden ved at kalde folk for noget andet eller noget nyt. Derfor kalder de med et smil på læben udviklingshæmmede for alternativt begavede.

”Jeg har været en rigtig skidt knægt. Jeg har stjålet med arme og ben. I mange år begik jeg indbrud fra morgen til aften. Jeg skulle bruge 5-6.000 kroner om dagen til narko. Der sad hele tiden en abe i nakken på mig og skreg på mere,” husker Kim Lindhardt.

Han er 45 år og har siddet indespærret en stor del af sit voksne liv. Det er blevet til sammenlagt 13 år i Horsens Statsfængsel.

”Jeg er vist belastet af det, man kalder ‘en tung social arv,’” konstaterer han. ”Min bror og jeg boede på børnehjem det meste af vores barndom. Og vi begyndt at junke som helt unge. Min bror døde af det som 26-årig.

Hver gang jeg røg i fængsel, tænkte jeg: Nu skal det slutte!

Nu må jeg ud af misbruget! Jeg drømte nat og dag om at leve et normalt liv. Men der var ikke nogen, der for alvor tilbød hjælp,” fortæller han.

Et nyt talerør

For fire år siden lykkedes det alligevel Kim Lindhardt at bryde den onde cirkel.

”Jeg ved ikke, hvordan det skete. Men en dag var det bare nok! Og jeg har været

clean siden.” I dag er han i metadonbehandling og har travlt med sit arbejde som bestyrelsesmedlem i SVID, *Sammenslutningen af Værestedsbrugere i Danmark*. En forening, han selv var med til at danne i 2003.

”I SVID prøver vi at råbe samfundet og politikerne op. Det er et talerør for alle os, som man kalder *særligt socialt udsatte*. I starten var der ikke mange, der hørte efter. Men det er der nu. Og på tre år er antallet af væresteder, der er medlem af vores for-

ening, steget fra 13 til 26,” siger en tilfreds Kim Lindhardt.

Meget af hans tid går med at planlægge aktiviteter og konferencer, møder med politikere og embedsmænd og med at sætte fokus på de problemer, som narkomaner og andre misbrugere kæmper med.

”Jeg har efterhånden lært, at indflydelse ikke er noget, man får. Det er noget, man tager,” siger han.

Et opdelt samfund

Kim Lindhardt er skeptisk over for den udvikling, det danske samfund er inde i. Han mener, at der er for meget fart på. Og at for mange grupper udstødes.

”Folk arbejder så meget, at de næsten ikke har tid til at være sammen med deres børn! Og man er ligeglad med de grupper, der ikke kan følge med: misbrugere, gamle, psykisk syge osv. Hvem har glæde af det?” spørger han og fortsætter:

”For nogle år siden talte man om, at Danmark bestod af et A- og B-hold, men nu har vi også C-, D- og E-hold. Det går den forkerte vej. Samtidig har samfundet aldrig været rigere.”

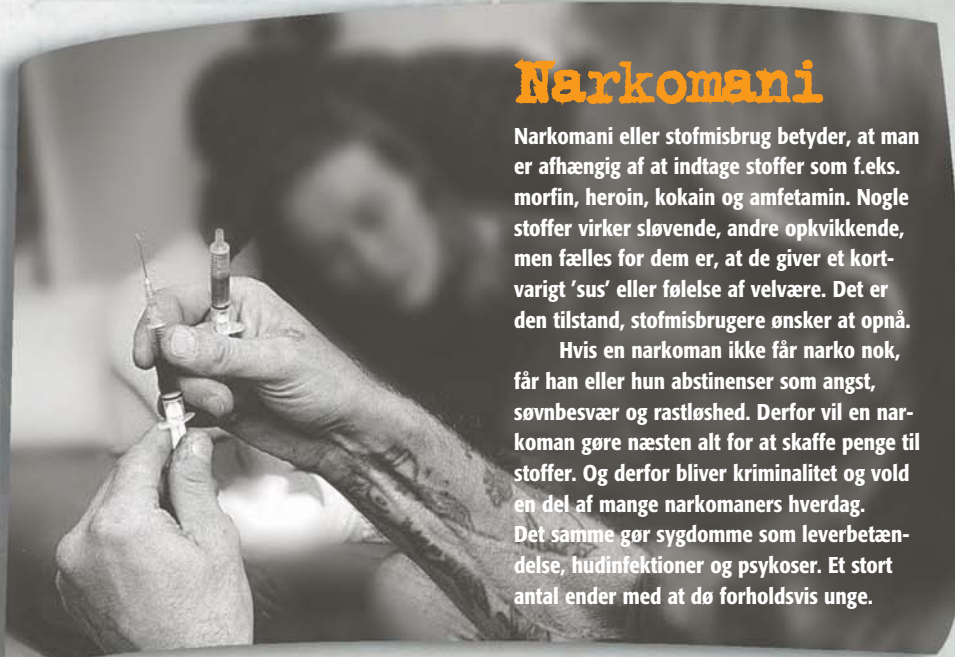
Han har også svært ved at se logikken i, at næsten en million danskere er på overførselsindkomst og parkeret uden for samfundslivet.

”Vi betaler mennesker for at holde sig

Narkomani

Narkomani eller stofmisbrug betyder, at man er afhængig af at indtage stoffer som f.eks. morfin, heroin, kokain og amfetamin. Nogle stoffer virker sløvende, andre opkvikkende, men fælles for dem er, at de giver et kortvarigt ‘sus’ eller følelse af velvære. Det er den tilstand, stofmisbrugere ønsker at opnå.

Hvis en narkoman ikke får narko nok, får han eller hun abstinenser som angst, søvnbesvær og rastløshed. Derfor vil en narkoman gøre næsten alt for at skaffe penge til stoffer. Og derfor bliver kriminalitet og vold en del af mange narkomaners hverdag. Det samme gør sygdomme som leverbetændelse, hudinfektioner og psykoser. Et stort antal ender med at dø forholdsvis unge.

væk, fordi de ikke kan holde tempoet eller arbejde på fuld tid. Men det er jo sygt. Man bliver jo ikke lykkelig af at blive holdt i live. Man dør indeni, hvis man ikke har udfordringer, respekt og anerkendelse."

Tag os med på råd

Kim Lindhardt er heller ikke imponeret over den hjælp, det danske samfund yder til narkomaner. Og for ham er det ikke kun et spørgsmål om flere penge.

"På nogle områder bliver der brugt mange penge til behandling. Men der er ingen, der bekymrer sig, om den virker eller ej. Jeg kender masser af eksempler på, at folk har været igennem behandling efter behandling uden effekt. Det er kun behandlerindustrien, der tjener fedt på sådan nogle som os. Og politikerne vasker hænder, når de har bevilget pengene. Så mener de, at de har gjort, hvad de kunne," påpeger han.

Ifølge Kim Lindhardt er det et problem, at man ikke lytter til de folk, man vil hjælpe. Det handler om motivation. Pisk nytter ikke. "Selv om man er narkoman eller alkoholist, er man jo ikke dum. Man har samme behov som alle andre. Behov for at blive taget alvorligt, lyttet til og taget med på råd. Det gælder om at hjælpe folk med at finde ressourcer i stedet for at fokusere på, hvad der går galt," mener han.

Jeg vil gerne være med til at flytte noget

Kim Lindhardt er glad for, at han selv har fået en chance mere. Og han føler en forpligtelse til at hjælpe andre, der sidder i det helvede, han selv har været igennem.

"I 20 år så jeg livet drøne forbi, mens mine venner og kammerater døde én efter én. Stort set hver dag tænkte jeg: Hvornår ryger du selv samme vej? Men nu er jeg sulten på livet. Og jeg vil have lov at give mit bidrag til samfundet gennem mit arbejde i SVID. Jeg vil gerne være med til at flytte noget," fastslår han.

Kim Lindhardt lægger ikke skjul på, at han i dag har det strålende. Han er flyttet sammen med sin kæreste, og de er begyndt at lægge planer for fremtiden.

"Folk, der ikke kender mig, ser undrende på mig, når jeg siger, at jeg har det fantastisk. Og jeg ved godt hvorfor. Jeg bærer jo præg af det liv, jeg har levet. Jeg har ingen tænder tilbage, og på mine arme er der store ar efter hundredvis af fix. Men pyt, det er jo kun ydre ting," smiler han. ■

Metadon

Metadon er et stof, som bruges til afvænnelse af narkomaner. Det er et stof, der ligner morfin, men det optages langsomt i kroppen. Når det indtages under lægekontrol, forhindrer man, at narkomanen får abstinenser. Metadon kan drikkes eller tages som piller.

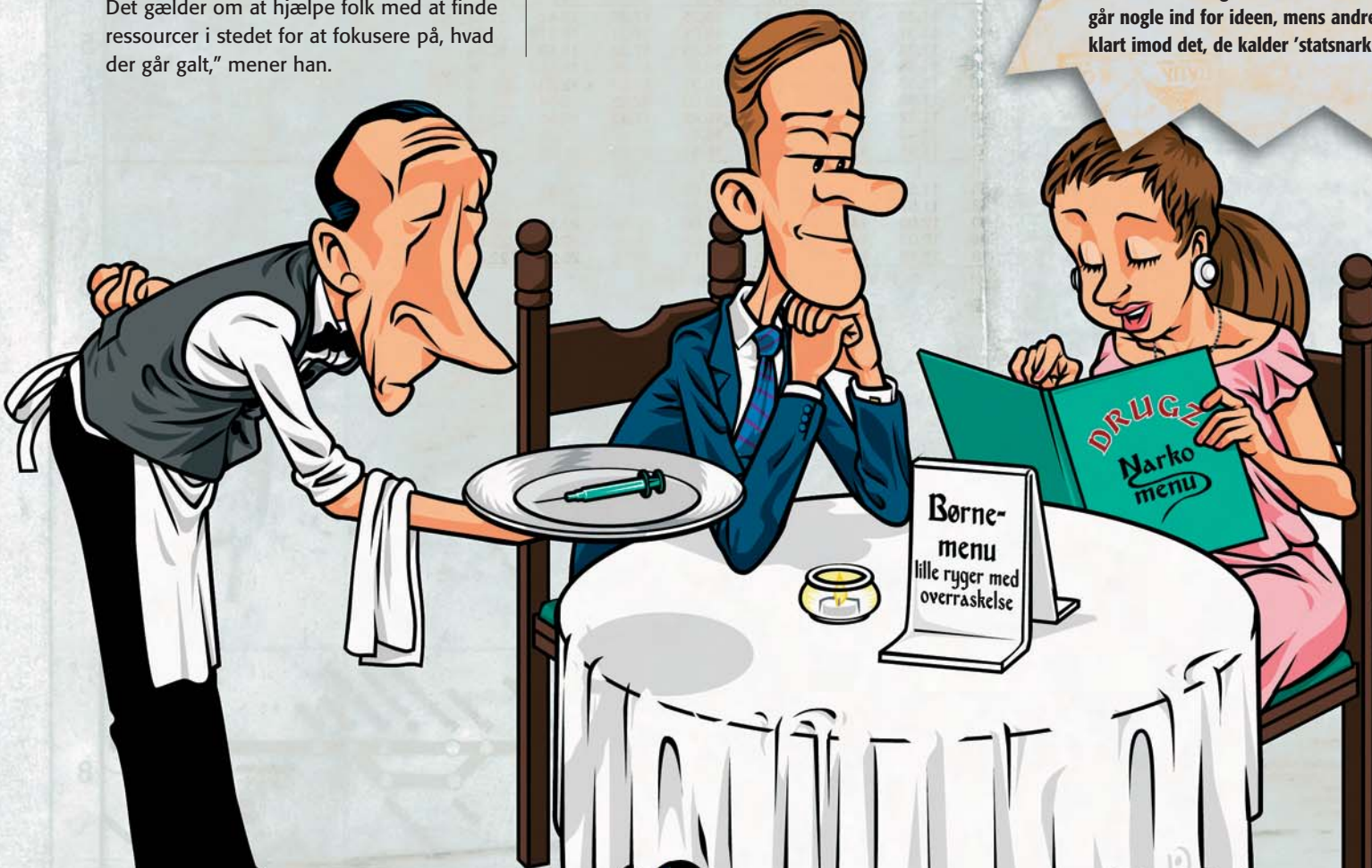
For nogle lykkes det at blive helt clean eller stoffri. For andre er det en livslang behandling.

Gratis narko

I Schweiz og Holland har man lavet forsøg med at give narkomaner gratis heroin under lægekontrol. Målet er, at de skal ud af kriminalitet og have et bedre helbred.

Samfundet kan til gengæld slippe for at skulle behandle en masse følgesygdomme og sætte ind over for den kriminalitet, narkomanerne laver.

Resultatet af forsøgene er blevet diskuteret i mange andre lande. I Danmark går nogle ind for ideen, mens andre taler klart imod det, de kalder 'statsnarko'.

Forebyggelse og kriminalitet Hellere forebygge

"Der findes et gammelt indiansk ord-sprog: 'Der skal en hel landsby til at opdrage en ung'. Det vil sige, at vi alle har et ansvar for, at det går andre godt. Det er ens netværk – familie og venner – der er med til at afgøre, om det går godt eller skidt. Og her i landet har vi en tankegang, der siger, at vi skal hjælpe folk, der er ved at falde ud over kanten," forklarer SSP-kordinator i Ry, Benny Husted. *Læs om SSP i tekst-boks.*

For Benny Husted er det vigtigt at inddrage forældrene.

"Allerede når børnene går i 1. klasse, tager vi SSP-folk ud på skolerne og taler med forældrene om, hvor vigtigt det er, at man har venner og ikke bliver holdt udenfor. Respekt for andre er et nøgleord. Senere følger vi op med snakke om teenageproblemer og om alkohol i forbindelse med Blå Mandag. Vi opfordrer forældrene til at lave klare aftaler: At de unge skal være hjemme på aftalte tidspunkter, at der ikke må være alkohol til fester osv.," fortæller Benny Husted.

En klar politik om alkohol

I Ry har man nemlig et klart mål mht. alkohol. 75 pct. af alle unge skal ikke drikke alkohol, før de er fyldt 16 år. Benny Husted anslår, at over 50 pct. af Rys unge ikke drikker, før de fylder 16 år.

"Undersøgelser viser, at de, der har været fulde, før de fyldte 14 år, har flere problemer end dem, der venter med at drikke. Hver tredje har været i slagsmål, og hver femte har haft problemer med politiet. Så der er grund til at vente med at begynde at drikke," understreger Benny Husted.

Ud over at tage fat i forældrene inddrages SSP også andre i byen.

"Vi tager ud i idrætsforeningerne og forklarer, at det ikke er nødvendigt, at et juniorhold i fodbold drikker øl efter træning eller kamp. Desuden tager vi ned til søen, hvor de unge mødes på varme sommeraftener. Vi fortæller dem, at det er okay at vente med at begynde at drikke, og at der er ikke noget, de behøver leve op til. Men det er vigtigt, at vi ikke har løftede pegefingre. De skal jo gerne komme til os, hvis det går galt," siger Benny Husted.

HAR DIT BARN GODE VENNER...

...ER DET NOGEN, DU KENDER?

DET HJÆLPER AT FOREBYGGE
SSP - SAMARBEJDE MELLEM SOCIALFORVALTNING, SKOLE OG POLITI

Tre små bogstaver – stor betydning

SSP er et samarbejde mellem Skoler, Socialforvaltning og Politi. Målet er, at børn og unge skal have et godt liv uden kriminalitet og misbrug af alkohol og stoffer.

Det er kommunerne, der betaler for SSP-arbejdet.

Ny slags arbejde til Benny!

Mobiltelefoner og Internettet har ændret verden. Dermed også mobning. Det er let at mobbe pr. mobil eller via Internettet, og det er den mest udbredte form for mobning. Men kun få ved, at der kan være fængselsstraf for trusler sendt via SMS eller e-mail.

"På den måde har mit

arbejde også ændret sig. Jeg er nødt til at følge med på www.ar.to.dk hvor unge boltrer sig. Jeg kan genkende mange af dem, der skriver derinde. Det sker, at skænderier på nettet bliver til slagsmål i den virkelige verden. Så må vi løse konflikten, inden der er øretæver i luften. Og hvis en 14-årig pige under 'Humør' skriver, at hun var skide skæv i går, kontakter jeg hende," fortæller Benny Husted.

Lureren fik bank

En af dem, der gik galt for, er "Kenneth", der bor på Fyn. Han vil gerne være anonym.

"Jeg kedede mig helt vildt i skolen. Det var ensformigt og kedeligt, så jeg lavede

Lavere end længe...

Kriminaliteten er faldet i de seneste 10 år i Danmark. I første kvartal af 2006 blev politiet kontaktet 95.944 gange mhp. anmeldelse af overtrædelse af straffeloven. Det var første gang i mange år, at tallet sneg sig under 100.000.

Rigspolitiet 2006

På vej til at gå galt

Benny Husted bruger således en stor del af sit arbejdsliv på forebyggende arbejde: bl.a. møder og foredrag. Men han bliver også kontaktet af

- forældre, der er bekymrede for deres søn
- skoler – læreren har en pige, der har skrevet stile, der kredser om selvmord
- de unge selv, hvis de har det skidt
- politiet, hvis en ung er blevet snuppet for f.eks. butikstyveri
- unge, der er bekymrede for en ven, der eksperimenterer for meget med stoffer
- forretninger, som kan melde om, at der sælges meget lighter gas til bestemte personer

"I alle tilfælde kontakter jeg den unge, og sammen taler vi med drengen eller pigens forældre. Måske er jeg nødt til at forklare, at det kan forfølge den unge resten af livet, hvis en lovovertrædelse kommer til at stå på straffeattesten. Det er familierne, der har ansvaret for deres børn, men vi SSP-folk er skraldemændene, der hjælper med at rydde op," smiler Benny Husted.

end helbrede

aldrig lektier og pjækkede. Jeg ledte efter noget, der kunne få adrenalin til at pumpe," husker Kenneth, der er 18 år.

Det skete, da Kenneth og hans venner fandt ud af, at en dreng lurede, når deres kærester var i bad på skolen.

"Vi gav ham en lærestreg. Han fik bank. Men han samlede nogle af sine venner og sendte dem efter os, og en dag vi var i byen, udviklede det sig til et kæmpe slagsmål," fortæller Kenneth.

Med i bande

Fra den tid var Kenneth med i en bande på 14-15 personer.

"Vi terroriserede andre. Både fysisk og psykisk. Vi var berygtede, og andre unge var bange for os. Jeg husker bl.a. en dreng, vi kørte ned psykisk. Han endte med at gå ud

af skolen. Lærerne anede intet," siger Kenneth.

Det var ikke kun i skolen, at Kenneth og hans bande generede andre. Det skete efter skoletid, om aftenen og i weekenderne, når der skulle festes.

"Det var en selvfølge, at der skulle være gang i den i weekenderne. Nogle af de andre tog stoffer, og jeg drak masser af øl. Når vi så gik på diskotek, kom vi ofte op at slås. Der skulle ikke meget til. Bare en lille provokation, så knaldede jeg ham en," fortæller Kenneth.

Hjælpen kommer

Rygtet om Kenneth og hans bande havde imidlertid bredt sig til SSP-kredse. Og Kenneth blev kontaktet af en SSP-konsulent.

"Det havde jeg virkelig brug for. SSP-konsulenten skaffede mig et arbejde som

arbejdsdreng hos en mekaniker, og nu er jeg blevet lovet en læreplads. Jeg har noget at stå op til hver morgen, og jeg har nogle arbejdskammerater og en arbejdsgiver, som sætter pris på mig. Det giver selvtilid og gå-på-mod," mener Kenneth.

Men fortiden indhenter stadig Kenneth engang imellem.

"Selv om jeg aldrig har rørt stoffer, kan jeg høre rygter, så snart jeg har været til techno-fest eller i byen. Så har jeg været på ecstasy, så har jeg været på amfetamin, så har jeg stjålet scootere. Heldigvis ved jeg jo med mig selv, at jeg ikke laver ballade. Jeg er kommet videre i livet," understreger Kenneth.

...Men...

Grov kriminalitet stiger blandt børn og unge under 15 år. Det er især indvandrere, der starter deres kriminelle løbebane i en ung alder. Københavns Politi i Berlingske Tidende 2006

Hvad skal vi med

Hvad skal vi med kunst og kultur? Og hvorfor skal det være statens opgave at støtte film, biblioteker, museer, teatre og musik? Kan de, der bruger kunst og kultur, ikke selv betale for det?

Spørgsmål som disse har været diskuteret, siden eventyrforfatteren H.C. Andersen i 1838 som den første kom på statens budget. Siden er kulturstøtten vokset fra nogle få hundrede kroner til mange milliarder om året.

Særligt voldsom var debatten om støtten i 1960'erne. Her protesterede lagerforvalter Peter Rindal mod statens udgifter til det, han kaldte 'krims-krams og finkultur'.

I 1970'erne tog Fremskridtspartiet kritikken op og foreslog drastiske nedskæringer på statens tilskud til kunst og kultur. Partiet mente, at kunst og kultur var underholdning, som folk selv må betale for. Det kunne ikke være samfundets opgave. Spild af penge, sagde de.

Men endnu flere har gennem årene *forsvaret* støtten. De slår på, at kunst og kultur er vigtig for, at vi kan udvikle vort samfund. Kunst og kultur gør os gladere, klogere og mere demokratiske, siger de.

Debatten fortsætter.

Så meget i støtte til film

Dansk film fik i 2004 413 millioner kroner i støtte. 399 millioner kom fra staten, mens kommunerne stod for 14 millioner.

Det er *Det Danske Filminstitut*, der fordele de fleste af pengene som støtte til blandt andet danske spillefilm, kortfilm og dokumentarfilm.

Noget er gratis, andet ikke

"Da Vinci Mysteriet" af Dan Brown er en mystisk historie. Men det er også mystisk, at man kan låne bogen ganske gratis på biblioteket, mens det koster noget at se filmen i biografen.

Forklaringen er, at de danske samfund støtter kunst og kultur forskelligt.

Kulturstøtte er også forskellig fra land til land. I London har man for eksempel besluttet, at det skal være gratis at gå på byens museer.

Det koster det

Det danske samfund (stat, kommuner og amter) bruger hvert år ca. 17 milliarder kroner på kunst og kultur, herunder idræt. I 2004 så tallene sådan ud i millioner kroner:

Musik	1.051
Billedkunst	123
Litteratur	197
Teater	1.126
Film	413
Arkitektur	386
Biblioteker	3.141
Museer og zoo	1.180
Bygning af museer, musikhuse m.v.	1.267
Idræt	3.531
Radio og tv	3.550
Andre kulturelle formål	1.196

Tallene stammer fra Kulturministeriets rapport Kulturpengene 2004

KUNST OG KULTUR ER FOR ALLE

I Danmark går to ud af tre unge i biografen mindst en gang om måneden. De to veninder Amalie Hedegaard og Mette Jespersen hører til dem, der holder gennemsnittet oppe. Mindst en gang om ugen tager de plads i mørket for at se levende billeder på det store lærred.

"Vi ser mange forskellige film. Spanske, franske, amerikanske. Den seneste var syd-afrikansk. Men vi ser også masser af danske. Hvis det er en god film, er det ikke så vigtigt, hvor den er lavet," siger Mette.

"Nej, men den skal have en god historie," tilføjer Amalie. "Ren action eller flad humor er ikke nok til at lokke mig i biografen. Der skal være noget at tænke over, når man går hjem."

Bedre og bedre danske film

De er enige om, at kvaliteten af danske film bliver bedre og bedre. Og de er ikke i tvivl om hvorfor. Det er, fordi staten har øget støtten til branchen.

"Der har været fokus på dansk film i 5-10 år. Folk ude i verden siger: 'Hov, hvad er det for nogle gode film, de går og laver i Danmark!' Og så regner det med priser og medaljer. Danske filmfolk har fået mulighed for at lave deres egne film. Fordi de har fået støtte," mener Mette.

Og støtte er en nødvendighed, mener de begge, hvis der skal laves gode film om danskernes hverdag, drømme og problemer.

"Det er dyrt at lave film. Store udenlandske filmselskaber kan smide deres kopier rundt i hele verden. På den måde kan filmene tjene sig selv ind. Men det kan de fleste danske film ikke. Derfor er det nødvendigt, at staten giver en hjælpende hånd," påpeger Amalie.

1.000 kroner for en billet

Hvis ikke der var støtte til danske film og biografer, ville det være dyrere at sætte sig til rette i biograf-sædet. I gennemsnit ville en billet til en dansk film koste ca. 100 kroner. Men det ville være endnu dyrere at gå i for eksempel Det Kongelige Teater. Det ville koste over 1.000 kroner pr. billet.

Det er vigtigt

De to veninder synes i det hele taget, at det er statens opgave at støtte dansk kunst og kultur. Og de mener, at støtten skal gå til mange forskellige ting. Helt fra små børn, der går til spejder eller sport, til museer, teatre, biblioteker og biografer.

"Jeg er bange for, at dansk kunst og kultur ikke vil overleve, hvis staten ikke støtter. Så er der risiko for, at vi drukner i amerikansk kultur. Eller også vil det kun være de rige, der får fornøjelsen. Så bliver kunst og kultur kun for dem, der har råd til det," siger Mette og peger på en undersøgelse, der viser, at kultur ligger på en 7. plads blandt de ting, 15-20-årige i Danmark finder vigtige. Langt foran helbred og uddannelse.

Amalie nikker. "Vi lever i en verden, hvor påvirkninger strømmer ind fra alle verdenshjørner. Og så er det vigtigt at kende sin egen kultur. Ikke for at vi skal blive mere danske. Men danske musikere, skuespillere og kunstnere gør jo tingene på deres måde. Ligesom kunstnere i andre lande også har deres særpræg. Og det skal man bevare. Man skal ikke støtte enhver, der vil lave en film eller male et billede. Men der skal være støtte til dem, der har talent for det. De, der kan fortælle en god historie i billeder eller ord. Det er den gode kunst, vi husker," mener hun.

Ud i kulturen

Mange danskere bruger den kultur, som samfundet støtter. Men ikke alle.

Her kan du se, hvor mange pct. af

danskerne der

går i teatret28

går på museum27

går i biografen66

bruger biblioteket66

går til koncert48

er medlem af idrætsklub 35

dyrker idræt58

Tallene stammer fra Kulturministeriets

Kulturvaneundersøgelse 2004

For store og små

Råb gjalder. En sværm af børn og voksne drøner frem og tilbage. Der er fart på. En lille dreng styrter, men er hurtigt på benene igen. Det er tag-fat i højt gear. Pludselig kommer en bold i spil. Den skifter hurtigt hænder. Flyver fra et hjørne til et andet. En ny leg er i gang ...

Fra spil til sport og kultur

Danskernes lyst til tips og lotto giver hvert år staten et stort overskud. De fleste penge bliver sendt tilbage til borgerne igen via det, der hedder tipsmidlerne.

Pengene går til tusindvis af gode formål, som f.eks. musikere, frivillige foreningsledere, spejdere, dyreelskere, idrætsbørnehaver og skoleelever.

"Det er en skøn måde at starte dagen på," smiler Lisbeth Holmbjerg Jensen og standser et øjeblik for at få pusten. "I stedet for at holde morgen-samling i en rundkreds på gulvet begynder vi dagen med at storme rundt. Vi får gang i kroppen," fortæller hun.

Lisbeth Holmbjerg Jensen er leder af Idrætsbørnehaven v/Globus 1 i Brabrand ved Århus. Det er en ny børnehave, hvor idræt, leg og bevægelse står i centrum. Og det gælder både for børn og pædagoger.

Vilde drenge og stille piger

"Mange børnehaver har regler om, at man ikke må løbe inden døre. Det har vi ikke. For børn kan ikke lade være med at løbe. Når en glad pige kommer susende på et ben om hjørnet, prøver vi at hoppe med på legen. Og så lykkes det tit at skabe en leg ud af bevægelsen. Det er ikke så svært, når man lige har fanget ideen," fortæller Lisbeth Holmbjerg Jensen.

Hun har selv været med til at indrette idrætsbørnehaven, hvor man kan klatre,

kravle, løbe og kaste sig ud i stribevis af fysiske aktiviteter.

"En idrætsbørnehave er ikke kun for de 'vilde' drenge, der elsker at springe rundt. Det er også for de 'stille piger'. Fordi alle børn elsker at bevæge sig. Der er ikke noget bedre end at høre en lille pige råbe: "Se mig, se, hvad jeg kan!", når hun har lært at jonglere med en bold eller kravle op i et træ," siger Lisbeth Holmbjerg Jensen.

Sportsstjerner, nej tak!

Lisbeth Holmbjerg Jensen er klar over, at betegnelsen 'idrætsbørnehave' kan give et forkert billede af, hvad det drejer sig om.

"Vi træner ikke børnene til at blive sportsstjerner. Vi vil udfordre børnenes naturlige lyst til bevægelse. Den lyst, som alle børn er født med. Vi prøver at vende op og ned på det 'normale'. Når vi skal på tur,

Bredde og elite

Staten støtter to former for idræt

- ▶ **Breddeidrætten**, der er for de mange, som vil dyrke motion sammen med andre.
- ▶ **Eliteidræt** er for talenter, der konkurrerer på et højt niveau.

tager vi ikke med bus. Så går vi," fortæller hun og understreger, at det er fint, hvis nogle bliver så glade for at bruge deres krop og fysik, at de melder sig ind i en fodboldklub eller deltager i en anden form for organiseret idræt. Men det er ikke målet for hende. Det handler til gengæld om at sætte det sunde liv i centrum.

Glade, lykkelige og sociale børn

"Da jeg var barn, brugte vi en stor del af vores tid på at være fysisk aktive. Men i dag skal nogle børn hjælpes," mener Lisbeth Holmbjerg Jensen og påpeger, at mange børn i dag tilbringer meget tid foran tv, computere m.v.

"Ud over at det er sundt at tonse rundt i en skov, kravle på en klatrevæg eller spille bold, bliver man i godt humør. Men det er sidegevinst," siger hun og henviser til undersøgelser, der peger på, at børn med en god motorik trives bedre. "Og vi ved jo, at når børn trives, er de bedre til at lære at læse og regne," tilføjer hun. ■

Masser af danskere dyrker idræt

Og de fleste af dem – ca. to millioner – er medlem af en af landets ca. 15.000 idrætsforeninger. De mest populære idrætsgrene er fodbold, gymnastik, badminton og håndbold.

Danskernes lyst til at holde sig i form støttes af staten. Og idræt er en del af den danske kulturpolitik. Men sådan har det ikke altid været.

For hundrede år siden var det folks egen sag, om de ville hoppe, springe, løbe, cykle eller spille bold. I 1903 lå statens støtte til idræt blot på nogle få tusinde kroner.

Men i 1949 fik den socialdemokratiske finansminister, H. C. Hansen, vedtaget en tipslov. Den betød, at danskerne kunne sætte penge på spil, og overskuddet fra tipningen skulle især gå til idrætten. Men der var også penge til kulturelle eller velgørende formål.

Siden da er statens støtte vokset år for år, og i 2005 blev der uddelt 700 millioner kroner til idræt i Danmark.

Talentet

Christian Sivebæk er 18 år og professionel fodboldspiller i SAS Liga-klubben FC Midtjylland. Han er også fast mand på det danske U/18-landshold.

"Fodbold har altid været nummer ét for mig. Siden jeg som 6-årig blev medlem af Vinding SF, har leg med en læderbold fyldt det meste af mit liv," fortæller Christian Sivebæk og understreger, at han er meget taknemmelig for den fodboldopdragelse, han har fået. Og han tillægger sin barndomsklub en stor del af æren for det.

"Det er helt unikt, at vi har så mange små foreninger i Danmark. Klubber, hvor alle, der har lyst, kan deltage. Og hvor der er frivillige trænere og ledere. Der er ikke mange steder i verden, hvor folk kan dyrke organiseret idræt, fra de er 2-3 år gamle, til de er langt over 80. Det er godt for den enkelte, og det er godt for samfundet," påpeger Christian Sivebæk.

Han mener dog også, at det er vigtigt at gøre noget for talenterne. De talenter, der en dag kan blive stjerner på den danske eller internationale sportshimmel.

"Vi har en stor bredde i Danmark, og det er fint. Men vi kunne gøre mere for at spotte nye talenter og give dem mulighed for at udvikle sig."

I den forbindelse fremhæver Christian Sivebæk talentarbejdet i FC Midtjylland. Her grundlagde man i 2004 et fodboldakademi for junior- og ynglingspillere.

"Vi har i dag 12-13 landsholdsspillere fra klubbens ungdomsrækker, og vi ligger lige nu nr. 1 i landets bedste ynglinge- og

juniorrække. Vel at mærke foran store klubber som Brøndby, AGF og KB," siger han med et smil.

Christian Sivebæk har for længst bevist, at hans eget talent holder. Men selv om legen med læderet er blevet til et arbejde, er glæden ved spillet ikke blevet mindre.

"Jeg håber, at jeg får mulighed for at komme til udlandet og prøve kræfter med livet i en storklub. Det kunne være vildt fedt. Og når mine ben ikke er til prof-bold

mere, vil jeg helt sikkert betale noget af min 'gæld' tilbage til dansk idrætsliv. Hvem ved, måske som træner i en lille fodboldklub." ■

Ved du, at

det offentlige (staten og kommunerne) i 2005 gav ca. 3,5 milliarder kr. til idræt? Ud over ca. 700 millioner fra tipsmidlerne kom ca. 2,8 milliarder fra kommunerne.

Team Danmark

Det er *Team Danmark*, der står for at udvikle de talenter, der er i dansk idræt. De satser på eliten. Team Danmarks mål er, at Danmark skal være det bedste sted i verden at dyrke eliteidræt. Det sker blandt andet ved at give de unge mulighed for at kombinere deres idræt med uddannelse eller job.

De to store

De to største idrætsforbund DIF (Danmarks Idræts-Forbund) og DGI (Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger) modtager den største bid af tipsmidlerne. De fordeler pengene til de enkelte forbund og foreninger.

DIF fik i 2005 263 millioner kr., mens DGI fik 240 millioner kr. i støtte. Pengene går f.eks. til uddannelse af instruktører, trænere og ledere og til idrætsstævner.

”Velfærdsstaten er ikke en samfundsmodel, som politikere og folk med indflydelse bare lige har besluttet sig for. Den er kommet til lidt efter lidt. Der er lavet love, som har peget i retning af mere vel-

Henrik Jensen

færd, og efterhånden har vi fået en egentlig velfærdsstat. Det er først efter anden verdenskrig (1939-45), at vi får en samlet velfærdsstat med alle de goder, vi kender i dag: børnehaver, skoler, gratis sygehuse, hjemmehjælp og folkepension,” forklarer Henrik Jensen, der er historiker og lektor på Roskilde Universitetscenter.

Rødder i fortiden

For Henrik Jensen er der ingen tvivl om, at tanker og ideer til velfærdsstaten har rod i kristendommen.

Her stammer ordet fra

Velfærdsstat er et begreb, vi har fra engelsk og tysk. Her hedder det *welfare state* og *Wohlfahrtsstaat*.

Begrebet dukkede op i den danske debat i begyndelsen af 1950'erne. Det var socialdemokrater, der brugte det. Brugen af ordet førte til en hed debat i midten af 1950'erne. Nogle fra Venstre og Konservative mente ikke, at Danmark havde råd til en velfærdsstat, mens andre fra de samme partier kritiserede staten for at blande sig i folks privatliv. Politikere fra Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre var positive.

På en måde lignede debatten i 1950'erne debatten i dag: Har vi råd til dét og dét, og skal staten virkelig blande sig i det?

”Tidligere, dvs. før anden verdenskrig, var det almindeligt, at man hjalp 'værdigt trængende'. Men siden har vi så at sige overført næstekærligheden til staten. Ideen om at man skal hjælpe sin næste er nu blevet statens opgave. Den udvikling tog for alvor fart i 1950'erne, hvor der f.eks. blev indført folkepension for alle,” siger Henrik Jensen.

Historikeren fremhæver, at der var solidaritet forbundet med at udvikle velfærdsstaten efter verdenskrigen. I 1930'erne havde en gigantisk arbejdsløshedskrise set dagens lys. Fattigdom kunne føre til social uro, og man frygtede en gentagelse af krige. Tryghed blev et nøgleord.

”Derfor blev det et afgørende princip, at 'de bredeste skuldre skal bære de største byrder' – dvs. at dem med de højeste indtægter skal betale mest i skat. På den måde sikrer man, at der ikke bliver for stor forskel på samfundets top og bund. Princippet har været gældende siden 1950'erne,” påpeger Henrik Jensen.

Guldalderen

Villa, vovse og Volvo. 1960'erne var præget af dansk fremgang i økonomien, og der blev penge til forbrug. Det skyldtes, at kvinderne ikke længere nøjedes med at gå hjemme og passe børn, lave mad og gøre rent. De kom ud på arbejdsmarkedet, og det gav økonomisk fremgang. Så meget at forskere har talt om 1960'erne som velfærdsstatens guldalder.

Med kvindernes indtog på arbejdsmarkedet måtte der bygges vuggestuer og børnehaver til børnene, ligesom de skulle passes efter skoletid.

I 1960'erne var der en tro på, at det kun kunne gå fremad økonomisk for alle. Men det ændrede sig. 1970'erne dukkede op med oliekrise, arbejdsløshed og gæld til udlandet.

Panik

Midt i problemerne med arbejdsløshed indførte politikerne i 1976 Bistandsloven (se boks). For Henrik Jensen er loven et af de mest markante træk ved velfærdsstaten.

”Med loven fik hver borger en sagsbehandler, og dermed blev det nærmest sagt: 'Staten er der for mig'. Bistandsloven var kulminationen på den udvikling, der havde fundet sted siden anden verdenskrig.

Velfærdsstaten i tørre årstal

1883 Tyskland indfører som det første land i verden en sygeforsikring, hvor staten betaler

1890'erne Danmark får fattiglov og lov om aldersunderstøttelse. Patienter, der er medlem af en sygekasse, får ret til at komme på hospitalet til halv pris

1933 Socialreformen vedtages – med bl.a. forsikring mod ulykker og arbejdsløshed. Socialreformen, der samler flere love i én, er blevet kaldt Danmarks vigtigste skridt mod velfærdsstaten

1956 Folkepension indføres

1976 Bistandsloven samler mange love i én.

Herefter skal man henvende sig til sin kommune, hvis man har brug for økonomisk hjælp (bistand). Nyt er det, at bistand gives efter personens behov – ikke efter årsagen (f.eks. sygdom, arbejdsløshed eller skilsmisse)

2003 Der nedsættes en Velfærdskommission

2005 Velfærdskommissionen kommer med sin rapport

Ansvaret blev nu helt lagt over på staten,” fortæller Henrik Jensen.

Han mener, at Bistandsloven gav et skub i retning af et mere individualiseret samfund. Selv om loven var lavet for fællesskabet – for alle – sætter den ved at pege på den enkeltes rettigheder fokus på individet frem for samfundet.

”Når alle har ret til ydelser, er der ikke nogen, der kan sige: 'Du må ikke gå på bistandskontoret'. Det giver sådan en panikagtig stemning blandt folk, og de siger til sig selv og andre: 'Jeg vil også have noget fra staten,’” siger Henrik Jensen.

Kø = venteliste

Danskerne krav om ydelser fra velfærdsstaten blev tydelige i 1980'erne og 1990'erne. Men samtidig mistede danskerne ifølge Henrik Jensen i 1990'erne tilliden til velfærdsstaten.

”I gamle dage – dvs. før murens fald i 1989 – var køer noget, man havde i Østeuropa. Her stod folk i kø for at få varer, der ikke fandtes i butikkerne. Men i

Danmark har vi også køer. Vi kalder dem bare ventelister. Vi har køer til vuggestuer og undersøgelser på hospitaler. Og når staten så ikke kan hjælpe os med noget, vi har betalt til via skatten, bliver vi sure. På velfærdsstaten. For vi har jo fået at vide – bl.a. via Bistandsloven – at velfærdssamfundet hjælper alle. Når det ikke gør det, kræver vi flere penge til hospitaler og vuggestuer, og politikere skynder sig at love flere penge. Den slags går, når økonomien er god, men man kan grue for den dag, hvor vi har økonomisk nedgang,” siger Henrik Jensen.

Hvem har ansvaret?

Det er blevet diskuteret af forskere og politikere, hvem der har ansvaret for den danske velfærdsmodel. Langt de fleste har peget på Socialdemokraterne som det parti, der især stod bag udviklingen.

”Jeg er enig i, at Socialdemokraterne og arbejderbevægelsen med sine kampe i begyndelsen af 1900-tallet var med til

at forme velfærdssamfundet. Modsat har Venstre og Det Konservative Folkeparti i tidens løb peget på problemer ved velfærdsstaten – i 1950’erne og 1980’erne – men generelt har politikere fra de partier også bakket op. Det blev tydeligt, efter at VK-regeringen kom til i 2001. Tidligere havde statsminister Anders Fogh Rasmussen (Venstre) kritiseret den danske

stat for formynderi – at den bestemmer over borgeren – men nu blev han fortaler for velfærdsstaten. Han gjorde det formentlig for at få magten, men pointen er, at man kan sige, at Socialdemokraterne har vundet. Deres projekt er lykkedes,” smiler Henrik Jensen. ■

Nutidens og fremtidens samfund

Et kig ind i krystal

”Jeg kan ikke lade være med at blande mig. At engagere mig. Jeg deltager i elevrådsarbejde i gymnasiet, fordi det er en måde at få indflydelse på. Man kan ikke bare brokke sig uden at gøre noget,” mener 19-årige Nina Bjerre Andersen.

Hun har været aktiv i udvalg og elevråd det meste af sin gymnasietid, og hun peger

Nina Bjerre Andersen

på, at man bliver taget alvorligt i gymnasiet.

”Det er anderledes end i folkeskolen, hvor man ikke har reel indflydelse. Det har man her. Som medlem af elevrådet er man bindeled mellem den almindelige elev og beslutningstagerne. Og man oplever, at demokratiet virker. Nogle gange er vi rørende enige, andre gange rygende uenige. Jeg har lært, at det er nødvendigt med dialog, og at jeg ikke altid har ret. På den måde fungerer demokratiet, og elevrådsarbejde er netop en miniudgave af vort nationale demokrati,” påpeger Nina Bjerre Andersen.

Det er ikke rundkreds og kage!

Næsten dagligt læser vi i aviserne, at der ikke er nok unge, der engagerer sig. At unge ikke melder sig ind i politiske partier. At unge siger nå til det hele og zapper videre.

”Mange unge siger, at politik er kedeligt, men man har forpligtelse til som minimum at holde sig orienteret og tage stilling. Man er jo ikke nørd, bare fordi man laver elevrådsarbejde. Man stemmer ikke nødvendigvis på Enhedslisten, ligesom vi heller ikke sidder i rundkreds og spiser kage. De, der synes, at elevrådsarbejde er kedeligt,

glemmer, hvad der ville ske, hvis ikke jeg og andre var aktive. Så ville lærerne jo bestemme alt!” smiler Nina.

Drømmene

For Nina er det naturligt at deltage i elevrådsarbejde, som hun ser som en dråbe i det store hav, der hedder Danmark.

”Danskerne bør udnytte retten til at blande sig. I det hele taget er demokratiet noget, vi ikke må tage for givet. Det skal vi kæmpe for. Det skal vi også, når vi snakker velfærd. Demokrati er også at tage ansvar for det, som politikerne ønsker diskuteret,” siger Nina Bjerre Andersen.

Hun har markante ønsker for fremtidens velfærdssamfund:

”Gratis undervisning er grundlaget for vort samfund, og det må der ikke rokkes ved. Jeg synes også, at sport skal støttes på både elite- og breddeplan. Og jeg vil gerne betale skat til, at små teatre som Svalegangen i Århus får støtte, så studerende kan komme billigt i teatret. Små biografer bør også hjælpes, så vi kan gå i biografer som *Øst for Paradis* i Århus og se andet end amerikanske komedier. Det er ikke markeds kræfter, der skal bestemme udviklingen på kulturområdet. Men jeg synes så også, at der er områder, hvor staten i øjeblikket kaster penge efter ting og folk, den ikke burde. F.eks. er det åndssvagt at smide

1.000 SU-kr. om måneden efter mig. Mine forældre kan sagtens hjælpe mig. Der er mange, der har meget mere brug for penge: udeboende og enlige mødre med børn. Når alle skal have lidt, er der nogle berettigede, der får mindre,” påpeger Nina Bjerre Andersen.

Fra landsby til arbejdsliv

I de senere årtier er Danmark gået fra at være et industrisamfund til at være et informations- og videnssamfund. Det har bl.a. ført til, at vi arbejder mere og mere, selv om arbejdstiden egentlig er blevet sat ned. I 1919 var arbejdsugen på 48 timer, siden faldt den til 45 timer (1950'erne) og 40 timer (1970'erne), inden den i 1990 blev fastsat til det, den er i dag: 37 timer.

Men mange arbejder mere: Gennemsnittet er næsten 40 timer. Og efter at kvinderne kom ud på arbejdsmarkedet, er far og mor på arbejde næsten 75 timer om ugen.

”Tidligere levede danskerne deres liv i landsbyen. I dag leves det på arbejdspladsen. Det er arbejdet, der giver os penge, men det giver os også identitet. Det er det, vi taler om og bliver vurderet på. Og når jeg ser 10-15 år frem, ser jeg ikke nogen tegn på ændring. Arbejdslivet vil tværtimod komme til at fylde mere og mere,” forklarer

Det laver en fremtidsforsker!

”Fremtiden kan ikke forudsiges, men man kan argumentere for den. Det gør vi fremtidsforskere ved at aflæse samtiden og fortiden og finde nogle tendenser. Ud fra dem kan vi så sige noget om fremtiden i Danmark og internationalt set.

Jeg plejer at sige, at mennesker jo selv skaber fremtiden. Så hvis folk ikke er enige med mig i, hvordan fremtiden kommer til at se ud, må de lave om på det!”

Johan Peter Paludan, Institutet for Fremtidsforskning

fremtidsforsker og direktør på Institutet for Fremtidsforskning, Johan Peter Paludan.

Han mener, at det kan være positivt at arbejde meget, hvis folk kan administrere det, men det kan de færreste.

"Det er sådan, at mange er gift med arbejdet, og fritiden styrtdykker på grund af arbejde! Derfor brænder folk ud og bliver stressede, sådan som vi ser det allerede i dag. Den tendens vil blive forstærket i de næste 10-20 år. Og forældre vil få dårligere samvittighed over ikke at være sammen med deres børn. I det omfang, de får børn. For når arbejdet tager så meget tid, får danskerne ikke tid til at få børn. Derfor kommer vi i fremtiden til at importere arbejdskraft fra andre lande," forudser fremtidsforskeren.

Fælles og individuelt på én gang

For Paludan går udviklingen i retning af, at danskerne både vælger fællesskabet og det mere individuelle.

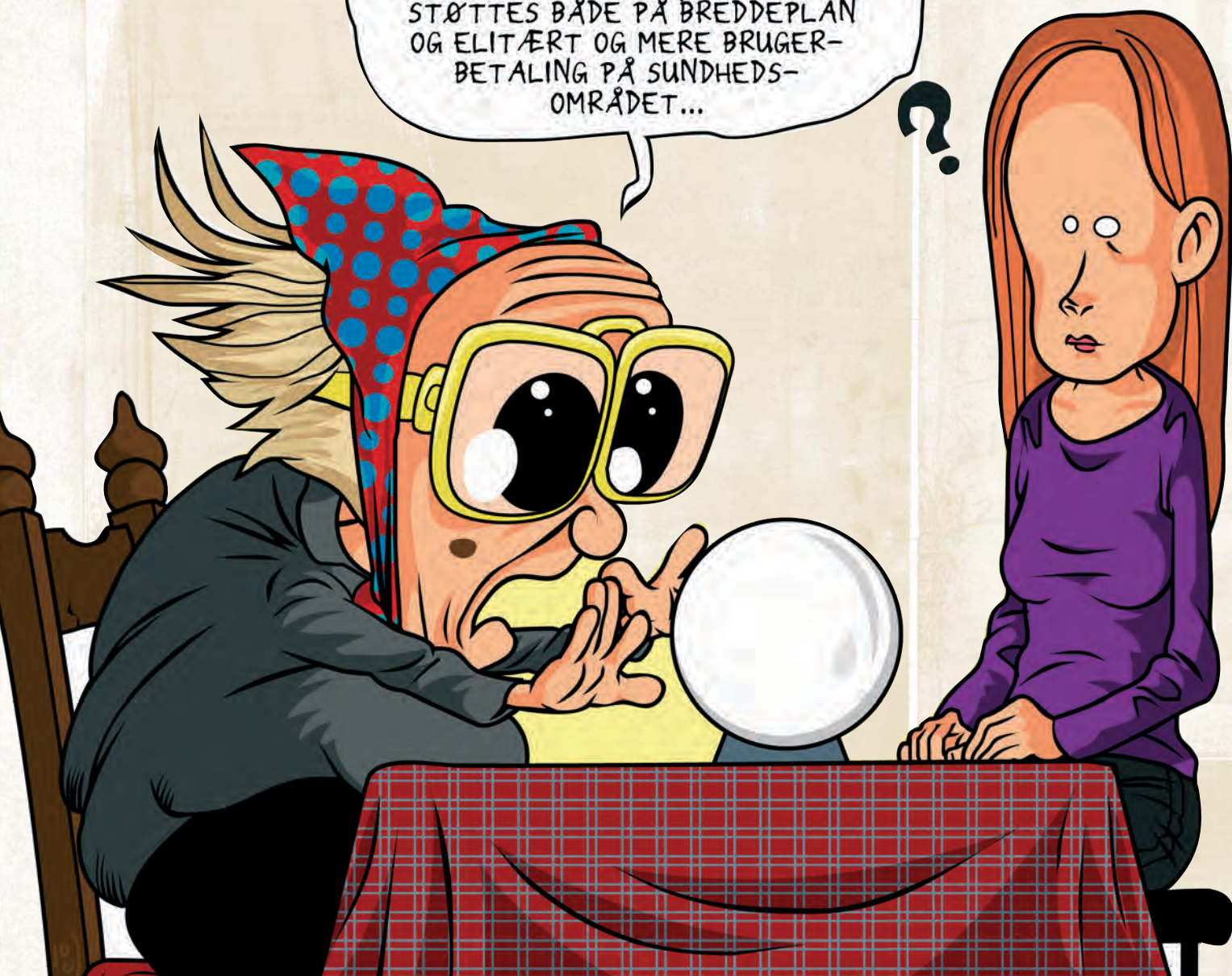
"Vi havde engang et ord, der hed solidaritet. Det betød noget i retning af, at 'jeg støtter de andre i håb om, at de støtter mig, når jeg kommer i problemer'. Det begreb bruger vi ikke så meget mere. Vi taler måske om fællesskab. Fremover vil danskerne fortsat bidrage til fællesskabet og velfærdsstaten. Men vi kommer til at se mere brugerbetaling og dermed også mere individualisme. Individualisme og frie valg

behøver dog ikke at være en modsætning til fællesskabet," siger Johan Peter Paludan.

I fremtiden vil folk ifølge Paludan selv betale for sygeforsikringer m.m., eller også vil deres arbejdsplads gøre det for dem.

"Når vi nu bruger så megen tid på at arbejde, vil arbejdsgiverne og arbejdspladserne også passe bedre på deres medarbejdere. Det gør de ved at tegne private forsikringer for de ansatte, sende medarbejderne til sundheds-tjek, have fitnesscentre på arbejdspladsen og servere sund mad i kantinerne. Sundhed på arbejdet vil komme til at fylde meget i de næste 10-15 år. Udviklingen er allerede i gang. Jeg hørte lige om en jysk arbejdsgiver, der giver mere i løn til ikke-rygere end rygere. En rask ansat er mere værd end en syg, er filosofien," fortæller Johan Peter Paludan. ■

JEG SER FITNESSCENTRE
PÅ ARBEJDSPLADSEN, KULTUR DER
STØTTES BÅDE PÅ BREDDEPLAN
OG ELITÆRT OG MERE BRUGER-
BETALING PÅ SUNDHEDS-
OMRÅDET...

Litteraturliste & webadresser

Bliv klogere

Det er svært at finde materiale på dit skolebibliotek om det danske velfærdssamfund. Der er nemlig ikke skrevet mange bøger for børn og unge om velfærd. Så du må på folkebiblioteket, hvis du har mod på at kaste dig over lidt sværere bøger.

Kig under decimalklassennummeret 33.9. Her er der en del bøger om velfærdsstatens historie og indretning samt debatbøger om velfærdsstaten. Du kan evt. søge efter dem på www.bibliotek.dk

Velfærdskommissionen har udgivet en 'læs-let'-udgave af sin rapport, den såkaldte Pixi-udgave. Den er nu stadig svær at læse. "Fremtidens velfærd – vores valg". 2005.

Bedre er det at få fat i undervisningsavisen "Velfærd" (Politiken og Gyldendal 2006). Avisen henvender sig til ungdomsuddannelserne (historie og samfundsfag), men avisen indeholder en lang række artikler, som du sagtens kan læse. www.undervisningsavisen.dk

Vil du www-vide mere?

Til hvert af bogens kapitler er der her en række internetsider, hvor du kan finde flere oplysninger. Du kan selv finde mange flere end dem, der er nævnt i det følgende. Prøv f.eks. www.google.dk hvor du kan udvælge artikler om de emner, som du vil arbejde med eller vide mere om. Men husk, at du skal indsnævre din søgning. Hvis du kun skriver 'velfærd' i søgefeltet, får du over en million henvisninger!

Side 6-7 Hvad er det, vi snakker om? Den danske velfærdsstat

- ▶ Danmarks Statistik har fakta om Danmark: www.dst.dk – i samme boldgade findes www.statistikbanken.dk
- ▶ Her kan du finde det offentlige Danmark: www.danmark.dk
- ▶ Socialforskningsinstituttet laver undersøgelser: www.sfi.dk
- ▶ Dansk Arbejdsgiverforening (DA) har til huse her: www.da.dk
- ▶ Landsorganisationen i Danmark (LO) har adresse her: www.lo.dk
- ▶ Arbejderbevægelsens Erhvervsråd: www.ae-dk.dk
- ▶ CASA (Center for Alternativ Samfundsanalyse): www.casa-analyse.dk

Side 8-9 Hvad er det, vi snakker om? Udfordringer og løsninger

- ▶ Du kan læse mere om Velfærdskommissionen, dens arbejde og dens forslag på www.velfaerd.dk – Her kan du også læse om unges holdninger til velfærdssamfundet: Klik ind under Ungdomskonvent.
- ▶ Den alternative velfærdskommission finder du på www.mobilisering.dk
- ▶ I forlængelse af diskussionerne om velfærdssamfundet kom *Globaliseringsrådet* i 2006 med en rapport med 333 ideer til Danmarks deltagelse i den internationale økonomi. Klik ind på www.globalisering.dk

Side 10-11 De holdt op med at snakke med mig. Udstødte

- ▶ Du kan læse om Kirkens Korshær på www.kirkenskorshaer.dk
- ▶ Rådet for Socialt Udsatte finder du her: www.udsatte.dk
- ▶ Der er lavet et undervisningsmateriale om 'tabere': www.taberzonen.dk
- ▶ De hjemløses avis findes på www.husforbi.dk

Side 12-13 Man skal krybe, før man kan gå. Musik

- ▶ Du kan finde Dansk Rock Samråd (ROSA) på www.rosa.org
- ▶ Spot Festivalen er lige her: www.spotfestival.dk
- ▶ Klik ind på www.mariefrank.dk for at læse mere om Marie Frank
- ▶ Musikloven finder du på Kulturministeriets hjemmeside: www.kum.dk

Side 14-15 Karise Skole vinder guld til Danmark. Uddannelse

- ▶ Karise Skole findes på adressen: www.karise-skole.dk
- ▶ Undervisningsministeriet: www.uvm.dk
- ▶ Du kan læse om PISA-undersøgelserne her: www.pisa.oecd.org eller www.dpu.dk

Side 16-17 Danmarks bedste råstof: Hjerner. Uddannelse

- ▶ Læs om Statens Uddannelsesstøtte på www.su.dk
- ▶ Gå ind på www.uvm.dk og se, hvor mange penge Danmark og andre lande bruger på uddannelse. Skriv 'ressourcer' i søgefeltet og klik på 'tal der taler 2005'
- ▶ Danske Gymnasieelevers Sammenslutning (DGS) findes på www.dgsnet.dk
- ▶ På www.skoleelever.dk finder du Danske Skoleelever (DSE), der er organisation for elever i grundskolen

Side 18-19 Man skal lære, så længe man lever. Livslang uddannelse

- ▶ På Undervisningsministeriets hjemmeside www.uvm.dk kan man læse om voksenuddannelse ved at klikke i højremenuen. Ministeriet har også siden www.vidar.dk
- ▶ Der er noget om erhvervsuddannelser for voksne på www.veu-info.dk
- ▶ På Fagligt Fælles Forbunds side www.3f.dk kan du søge på Uddannelse/efteruddannelse

Side 20-21 Når sikkerhedsnettet strammer. Arbejdsmarkedet

- ▶ Arbejdsdirektoratet har spørgsmål og svar om understøttelse, kontanthjælp m.v. på www.adir.dk
- ▶ Socialministeriets www.social.dk har oplysninger om kontante ydelser
- ▶ Find ud af mere om borgerløn på www.borgerloen.dk
- ▶ Læs om kontanthjælp og ledighed på www.bistandsklient.dk
- ▶ På IT- og Telestyrelsens www.danmark.dk er der oplysninger om offentlig service, bl. a. aktivering

Side 22-23 Arbejde til alle? Arbejdsmarkedet

- ▶ Integrationsministeriet har informationer om indvandrere og flygtninge på www.inm.dk Klik på 'integration' i venstremenuen og vælg 'beskæftigelse', 'statistik' eller et andet område, du vil vide mere om
- ▶ Under 'statistik' kan du f.eks. få at vide, hvor mange indvandrere og efterkommere der er i Danmark, hvor de bor og hvordan deres tilknytning til arbejdsmarkedet er
- ▶ Undervisningsministeriet har statistik om indvandrere og uddannelse på www.uvm.dk/statistik/indvandrere
- ▶ Foreningen Nydansker giver på www.foreningen-nydansker.dk råd om, hvordan flere nydanskere kommer i arbejde

Side 24-25 Hjælp, østeuropæerne kommer. Arbejdsmarkedet

- ▶ Klik ind på Fagligt Fælles Forbunds www.3f.dk og vælg 'illegalt arbejde' i venstremenuen. Her finder du links, love og regler om udenlandsk arbejdskraft i Danmark. Tilsvarende findes på www.danskbyggeri.dk fra Byggeriets arbejdsgivere
- ▶ Læs om østtalen på Beskæftigelsesministeriets hjemmeside på www.bm.dk
- ▶ Landsorganisationen i Danmark giver et overblik over regler og nyheder om udenlandsk arbejdskraft på www.eu-udvidelse.lo.dk

Side 26-27 Der er forskel. Ligestilling

- ▶ KVINFO informerer om kvinder og køn: www.kvinfo.dk
- ▶ Læs også om ligestilling på: www.loli.dk
- ▶ Kvindeligt Selskabs adresse: www.kvindeligtselskab.dk
- ▶ Læs om kampen for ligeløn her: www.ligeløn.nu
- ▶ På Ligestillingsministeriets hjemmeside www.lige.dk kan du læse om love og indsatsområder

Side 28-29 Frikvartér – unge politikere

- ▶ Dansk Folkepartis Ungdom: www.dfu-nettet.dk
- ▶ Radikal Ungdom: www.radikalungdom.dk
- ▶ Konservativ Ungdom: www.konservativungdom.dk
- ▶ Socialistisk Folkepartis Ungdom: www.sfu.dk
- ▶ Venstres Ungdom: www.vu.dk
- ▶ Danmarks Socialdemokratiske Ungdom: www.dsu.net
- ▶ Ud over de interviewede i bogen har også Kristendemokraterne en ungdomsafdeling: www.kfu.dk
- ▶ Enhedslisten har ingen ungdomsafdeling, men henviser til Socialistisk Ungdomsfront: www.ungdomsfront.dk

Side 30-31 Sund, sundere, Danmark? Sundhedsvæsenet

- ▶ Indenrigs- og Sundhedsministeriet finder du her: www.im.dk
- ▶ Patienter og pårørende kan få oplysninger på denne side, hvor der også er fakta og statistik: www.sundhed.dk
- ▶ Fakta, spørgsmål og svar om sygdomme på www.netpatient.dk
- ▶ Du kan læse artikler om sundhed og sygdomme i *Helse*: www.helse.dk
- ▶ Der er mange hjemmesider, der beskæftiger sig med livsstilssygdomme som rygning og fedme. Start på www.netdoktor.dk
- ▶ Foreningen *Røgfrit Miljø* har denne hjemmeside-adresse: www.roegfrit.dk
- ▶ Flere og flere danskere sætter kursen mod udlandet, når de skal have ordnet tænder. De drøner især til Polen og Ungarn, hvor man kan spare over halvdelen af regningen – inklusive ophold på hotel. Klik ind på www.avmintand.dk
- ▶ Du kan få mere at vide om sund livsstil på arbejdspladsen på: www.mad-paa-arbejde.dk

Side 32-33 Velfærd – for få eller mange? Globalisering

- ▶ Se definition på *globalisering* på da.wikipedia.org
- ▶ Skriv *globalisering* i søgefeltet

- ▶ VK-regeringen giver informationer om Danmark i den globale økonomi på www.globalisering.dk
- ▶ Oplysninger om WTO, IMF og Verdensbanken findes på undervisning.ms.dk
- ▶ Læs om ATTAC på www.wto.dk og www.attac.dk
- ▶ Globale Rødder skriver på www.ulydighed.dk, hvorfor de er kritiske over for globalisering

Side 34-35 Danmark skal have førertrøjen. Danmark og udsynet

- ▶ Mellemfolkeligt Samvirke kan du nå her: www.ms.dk
- ▶ Arbejdslejre som den, Nils var på, kan du læse mere om på www.globalcontact.dk
- ▶ Danida (Dansk International Udviklingsbistand – *Danish International Development Assistance*) har en god hjemmeside for børn og unge: www.u-web.dk
- ▶ Du kan også læse om Danida på www.danida.dk men siden er svær at læse

Side 36-37 Når jeg bliver gammel. De gamle

- ▶ Danmarks Statistik har oplysninger om befolkning og alder på www.dst.dk
- ▶ Skriv f.eks. 'befolkningsfremskrivning' i søgefeltet. Eller prøv på www.statistikbanken.dk og gå ind under 'Befolkning og valg' i venstremenuen
- ▶ Oplysninger om ældre og ældrepleje kan du finde på Socialministeriets www.sundhedsguiden.dk og Indenrigs- og Sundhedsministeriets www.sundhed.dk

Side 38-39 Familier under pres. Mødrehjælpen

- ▶ Du kan læse om Mødrehjælpen på www.mhj1983.dk
- ▶ På mødestedet www.ungmor.dk kan du læse, hvad unge mødre mener og skriver til hinanden

Side 40-41 Mennesker med handicaps – ikke handicappede!

- ▶ Klik ind på www.solund.dk hvis du vil vide mere om Landsbyen Sølund. *Danmarks Festligste Festival/Sølund Musik Festival*, som Kurt er vild med, kan du finde på www.solundfestivalen.dk

Side 42-43 Når livets kæde hopper af. Misbrug

- ▶ Klik ind på www.svid.dk og læs om SVID, Sammenslutningen af Værestedsbrugere i Danmark
- ▶ På kommunernes og amtens www.netstof.dk finder du masser af oplysninger om stoffer, behandling m.v.
- ▶ Rådet for Socialt Udsatte har hjemmesiden www.udsatte.dk, der handler om bl.a. narkomaner
- ▶ Videns- og Formidlingscenter for socialt udsatte har også oplysninger om socialt udsatte danskere på www.vfcudsatte.dk
- ▶ Foreningen af pårørende til stofafhængige kan ses på www.lfhn.dk
- ▶ På www.tabersonen.dk finder du et undervisningsmateriale om 'tabere'

Side 44-45 Hellere forebygge end helbrede. Forebyggelse og kriminalitet

- ▶ Langt de fleste kommuner har et SSP-samarbejde. Spørg i din kommune (find evt. hjemmesieadressen via www.danmark.dk), om kommunen har SSP-samarbejde
- ▶ Danmarks Statistik har fakta om kriminalitet: www.dst.dk Det har www.kriminalstatistik.dk også
- ▶ Det Kriminalpræventive Råd finder du her: www.crimprev.dk
- ▶ Der er lavet en hjemmeside om at mægle, når der er konflikter mellem 12-15årige: www.hvahardugangi.dk

Side 46-47 Hvad skal vi med det? Kunst og kultur

- ▶ På Kulturministeriets side www.kum.dk kan du skrive 'kulturpengene 2004' i søgefeltet og downloade oplysninger om, hvor det offentlige bruger på kunst og kultur
- ▶ Skriv 'kulturvaneundersøgelsen' i søgefeltet på samme hjemmeside og download en undersøgelse, der viser, hvad danskerne bruger deres fritid på
- ▶ Det danske filminstitut findes på www.dfi.dk Her kan du klikke ind på menuen 'Tal og statistikker', hvor der er informationer om filmstøtte, biografier og billet salg

Side 48-49 For store og små. Idræt

- ▶ Læs om Danmarks Idræts-Forbund på www.dif.dk
- ▶ På www.tipsmidler.dk og www.tips.dk kan du læse, hvad pengene fra tips og lotto går til
- ▶ Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger findes på www.dgi.dk
- ▶ Fodboldklubben FC Midtjylland er her: www.fcm.dk

Side 50-51 Den historiske bagage. Velfærdsstatens historie

- ▶ Der er ikke links, hvor du kan læse om den danske velfærdsstats historie, men prøv at skrive 'velfærdsstat' og 'historie' i søgefeltet på www.google.dk så dukker der forskellige muligheder op

Side 52-53 Et kig ind i krystalkuglen. Nutidens og fremtidens samfund

- ▶ Nina går på Risskov Amtsgymnasium: www.risskov-gym.dk
- ▶ Danske gymnasieelever har en forening, Danske Gymnasieelevers Sammenslutning: www.dgsnet.dk
- ▶ Du kan læse mere om fremtidsforskning på www.cifs.dk

Opgave

Hvis du vælger at skrive opgave eller måske endda projektopgave om velfærd i Danmark, kan du få gode ideer og tips til, hvordan man arbejder med opgaver her: www.skrivopgave.dk www.projektopgaven.dk

Flere materialer?

På 3Fs hjemmeside www.3f.dk/skoletjenesten finder du organisationens tilbud til skolerne.

Ordbliste

De fleste ord og begreber er forklaret i bogens tekst på de enkelte opslag. Men hvis du er usikker på, hvad nogle ord betyder, kan du finde en forklaring her.

aktivering: Arbejdsløse skal tilbydes et arbejde (eller en uddannelse) hurtigt efter, at de er blevet arbejdsløse

amfetamin: Narkotika, der fjerner sult og træthed for en tid

arbejdsgiver: En person, der ansætter en eller flere personer (lønmotagere), der mod betaling (løn) arbejder

brugerbetaling: En ordning, hvor personer for at få en offentlig ydelse – f.eks. at gå til lægen – skal betale helt eller delvist for ydelsen

børnecheck: Penge til alle børn under 18 år. Gives ligegyldigt, hvor mange penge far og mor tjener. Kaldes også børnefamilieydelse

dagpenge: Man får penge, når man er arbejdsløs eller syg (hvis man er med i en fagforening). Det kaldes også hhv. arbejdsløshedsunderstøttelse eller sygedagpenge

ecstasy: Narkotika, der giver utrolig energi og forstærker lyd- og lyseffekter. Kan udløse depressioner og psykoser

efterløn: Penge til 60-65-årige, der helt eller delvist holder op med at arbejde. Man skal være berettiget til dagpenge for at kunne få efterløn. I 2006 blev det vedtaget gradvist at sætte efterlønsalderen op fra 60 år til 62 år

efteruddannelse: Når folk med eller uden arbejde tager en ekstra uddannelse for at dygtiggøre sig og for at kunne klare sig på arbejdsmarkedet

fagforeninger: Organisationer, der kæmper for bedre arbejdsforhold og højere løn

familiesammenføring: Retten til at få sin familie til Danmark, dvs. ægtefælle, børn under 18 år og forældre over 60 år

fjumreår: Betegnelse for det eller de år, hvor unge ikke tager en videregående uddannelse eller ikke er aktive på deres uddannelser. Det er således blevet et udtryk for, at unge spiller tiden

folkepension: Penge til borgere på 65 år og derover. I 2006 blev det vedtaget gradvist at hæve alderen for folkepension fra 65 til 67 år

førtidspension: Penge fra staten til folk, der ikke kan arbejde på grund af dårligt helbred

genetisk: Kommer af ordet genetik, der er læren om arvelighed

globalisering: Ny kommunikation (radio, tv, telefon og Internet) samt transport (skibe og fly) har gjort verden så lille, at den nærmest fungerer som en landsby. Samtidig er der en masse store virksomheder (transnationale selskaber), der arbejder på tværs af landegrænser. Rejser og folkevandringer har ført til, at verdens kulturer er meget mere blandede end før

Green Card: Udlændinge, der får lov til at arbejde i Danmark, får et såkaldt Green Card, dvs. lov til at opholde sig i landet og arbejde her. Det er en ny lov, der blev indført i 2006

græsrodsbevægelse: En organisation af frivillige, der arbejder for en bestemt sag, f.eks. miljø eller bekæmpelse af fattigdom

integration: Betyder, at indvandrere og flygtninge skal deltage i den danske kultur og levemåde. De skal lære sproget og tage del i samfundslivet. Men samtidig kan de bevare deres kultur og religion samt de vigtigste traditioner

kontanthjælp: Penge til en person eller en familie, der ikke kan forsørge sig selv. Beløbet er ikke så stort som dagpenge (se første spalte). Kaldes også bistandshjælp, fordi kontanthjælp gives efter reglerne i Bistandsloven

løntilskud: Økonomisk tilskud fra det offentlige til virksomheder, der ansætter f.eks. voksenlæringer

overførselsindkomst: Ydelse fra det offentlige til borgerne (f.eks. pensioner, arbejdsløshedsunderstøttelse, sygedagpenge, kontanthjælp og SU)

skat: Betaling til det offentlige, dvs. til staten Danmark. Når vi betaler skat, får vi noget igen: f.eks. gratis folkeskole, gratis læge og folkepension samt anlæg og vedligeholdelse af veje

social arv: Børn gør som deres forældre! De overtager viden, holdninger og uddannelse fra deres far og mor. I Danmark vil vi gerne bryde det, vi kalder den negative, sociale arv (børn af svage forældre klarer sig også dårligt). Vi vil gerne have, at også de børn klarer sig godt, får uddannelse og job osv.

solidaritet: Betyder fællesskab eller sammenhold. Udtrykket var meget brugt i 1970'erne og 1980'erne, hvor folk, der klarede sig godt, var solidarisk med de svage i samfundet, dvs. støttede dem

SU: Betyder Statens Uddannelsesstøtte, hvor alle unge over 18 år kan få økonomisk hjælp af staten til uddannelse

tabu: Emne, som man ikke taler om eller skriver om

ufaglærte arbejdere: Betegnelse for arbejdere/lønmotagere, der ikke har en uddannelse

u-lande: Betyder udviklingslande. Generelt bruger man det om lande, hvor de fleste er fattige, hvor folk ikke bliver så gamle, og hvor børn ikke går så mange år i skole

ungdomsuddannelser: Samlet betegnelse for tekniske skoler, gymnasier, handelsskoler o.l.

velfærdsstat: Vi betaler skat (se under *skat*) i Danmark. De, der tjener mange penge, betaler mest i skat, mens de, der tjener få penge, betaler mindre i skat. Til gengæld får alle danskere mange ydelser for skatten, f.eks. gratis folkeskole, gratis læge og folkepension

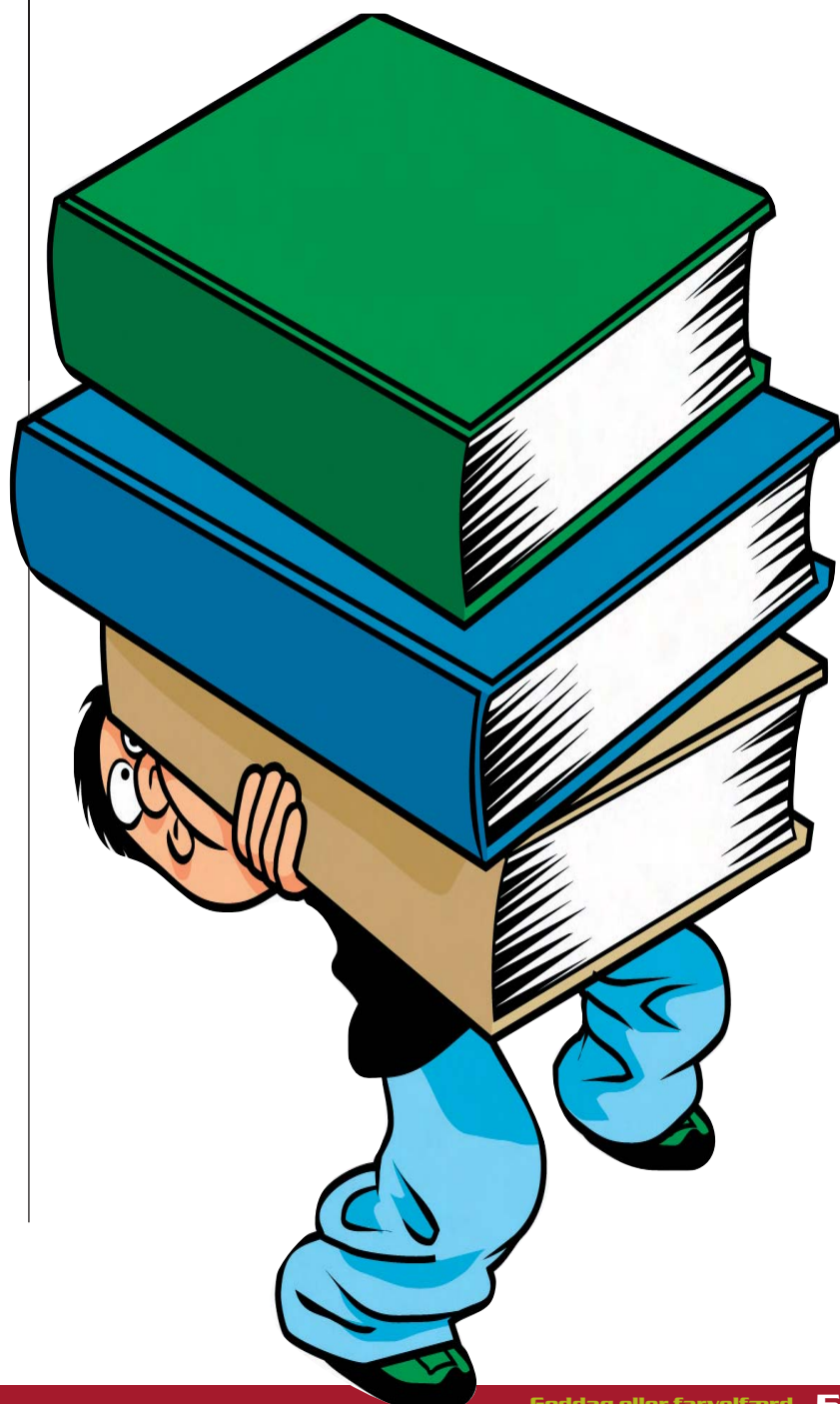
Stikord

aktivering 9, 20, 21
alderdom 36, 37
alkoholikere 10, 11, 31, 43
arbejderbevægelsen 28, 51
arbejdsgivere 7, 18, 34, 53
arbejdsmarkedet 6, 7, 8, 9, 16, 19, 20-24
Arbejdsretten 7
arbejdsvilkår 6, 7
barselsorlov 8, 26, 39
beskæftigelse 22, 23, 24
bistandshjælp 22
bistandsklient 20
Bistandsloven 38, 50, 51
borgerløn 20
brugerbetaling 16, 28, 30, 53
børnecheck 28, 29
cafépenge 16, 17
dagpenge 8, 9, 26, 29
demokrati 16, 33, 34, 52
DGS (Danske Gymnasieelevers Sammenslutning) 16
efterløn 6, 8, 9, 29
efteruddannelse 8, 9, 18, 19
fagbevægelsen 6, 7
fagforeninger 6, 7, 18, 25
faglært 18, 19
familiesammenføring 9
fattigdom 6, 7, 20, 21, 28, 29, 38, 50
fattigdomsgrænse 7
flygtninge 22, 23
folkepension 8, 37, 50
folkeskole 14, 15, 52
fremtidforsker 52, 53
frivilligt arbejde 29, 34, 35
fællesskab 8, 9, 28, 29, 30, 32, 50, 53
førtidspension 11, 29
globalisering 8, 13, 19, 29, 32 33
Green Card 9, 29

gruppeeksamen 15
græsrodsorganisation 33
handicappede 40, 41
hjemløse 10, 11, 29, 36, 42
idræt 46, 47, 48, 49
idrætsbørnehave 48
individualisme 53
industrisamfund 15, 52
indvandrere 8, 9, 22, 23, 28, 29
integration 8, 22, 23
jobtræning 21
Kirkens Korshær 10, 11
kontanthjælp 9, 11, 20, 21
kriminalitet 42, 43, 44
kultur 13, 13, 46, 47, 48
kulturstøtte 46
kunst 12, 13, 46, 47
ligestilling 26, 27
lønmodtagere 7
Mellemfolkeligt Samvirke 34, 35
misbrug 10, 11, 42, 43, 44
musik 12, 13, 40, 46
musikloven 13
Mødrehjælpen 38, 39
narkomaner 10, 42, 43
overførselsindkomst 8, 9, 25, 42
privathospitaler 30, 31
privatskole 15
restgruppen 16
ROSA (Dansk Rock Samråd) 12, 13
skat 6, 7, 8, 9 16, 28, 29, 30, 31, 33, 37, 50, 51, 52
skole-OL 14, 15
solidaritet 28, 50, 53
SSP (skole-socialforvaltning-politi) 44, 45
studiestøtte 16

SU (Statens Uddannelsesstøtte) 16, 17, 52
sundhed 28, 30, 31, 36, 53
sygedagpenge 25
tests 14, 15
tipsmidler 48, 49
uddannelse 8, 9, 14-19, 20, 21, 23, 26, 27, 28, 29, 32, 35, 38
udstødte 10, 42
udviklingshæmmede 40, 41
ufaglært 16, 18, 19, 20
u-landshjælp 28, 34, 35

ungdomsuddannelse 9, 16, 28, 35
varmestue 10, 11
velfærdskommission, Den alternative 8, 9
Velfærdskommissionen 6, 8, 9, 28, 50
velstand 7
videnssamfund 52
værested 42, 43
ældre 7, 8, 28, 31, 36, 37
østafaltnen 25
østeuropæere 24, 25

”Goddag eller farvelfærd – om velfærd i Danmark”

er både en grund- og debatbog, hvor der sættes fokus på det danske velfærdssamfund. I Danmark bryster vi os af, at vi har verdens mest lige samfund. Hvor der ikke er stor forskel mellem rig og fattig. Hvor folk, der ikke kan klare sig, får hjælp af staten, og hvor staten støtter kulturen. Men velfærden er kommet under pres. Der er ikke længere nok folk på arbejdsmarkedet til at forsørge det stigende antal gamle, siger nogle politikere og eksperter. Den og mange andre diskussioner tages op i bogen.

I bogen møder læserne nogle af de mennesker, som de aktuelle diskussioner handler om: alkoholikeren, folkeskoleeleven og social- og sundhedshjælperen. Og man møder nogle af dem, som staten støtter: fodboldspilleren og musikeren.

Løbende i bogen diskuteres, hvad der er velfærdssamfundets opgave. Det gøres i afrundede kapitler, som kan læses hver for sig. I kapitlerne optræder mennesker med forskellige bud på nutidens og fremtidens velfærdssamfund.

Bogen er velegnet til undervisning i samfundsfag, historie og dansk, ligesom der naturligvis kan arbejdes tværfagligt med bogens tematikker. Desuden vil bogen være oplagt at bruge som baggrundsmateriale for projektopgaver.

I Lærervejledningen

gennemgås elevbogens relevante tematikker, ligesom der er arbejdsopgaver, som frit kan kopieres.

Engagerede undervisningsmaterialer

Danmark og den omkringliggende verden forandrer sig hurtigt. Dagens teknologi, værdier og normer er ikke nødvendigvis de samme som gårsdagens.

En forudsætning for at kunne navigere i et samfund, der hele tiden forandrer sig, er viden. Med viden kan man forholde sig positivt og/eller kritisk til omverdenen. Det gælder naturligvis også for skoleelever.

3F's undervisningsmaterialer sætter gang i debatten i undervisningslokalerne og skaber grundlag for nuancerede diskussioner og stillingtagen.

3F har udgivet en række materialer til brug i undervisningen. Du kan bestille dem via www.3f.dk/skoletjenesten

